v.i.lenin

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ VE EMPERYALİST EKONOMİZM

KORAL

V.İ. LENİN • MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ

KORAL YAYINLARI

V. İ. LENİN

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ VE EMPERYALİST EKONOMİZM

Türkçesi.
Zihni Kahraman

koral yayınları

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ
ve
EMPERYALİST EKONOMİZM

Koral Yayınları: 16

1. Baskı: Nisan 1976 Halkın Yolu Yayınları
2. Baskı: Ocak 1977
3. Baskı: Nisan 1991
Baskı: GÜLŞAH Matbaası

Yönetim ve Yazışma Adresi
Nakilbent Sok. No.49
Giriş Kat D.2, Sultanahmet-İST.
Tel: 517 31 35

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 7

BELİRMEKTE OLAN EMPERYALİST EKONOMİZM AKIMI 9

P. KİEVSKİ'ye (Y. PİATAKOV) CEVAP 21

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ ve EMPERYALİST EKONOMİZM 29

MEKTUPLAR 89
- A.G. ŞİLYAPNİKOV'A 89
- G.Y. ZİNOVYEV'E 95
- N.İ. BUHARİN'E 100
- N.D. KİKNADZE'YE 102
- İNNESSA ARMAND'A MEKTUP'TAN 106
- İNESSA ARMAND'A 108
- İNESS ARMAND'A 115
- İNESSA ARMAND'A 119

AÇIKLAYICI NOTLAR 123

S U N U Ş

Bu kitap daha önce Halkın Yolu Yayınları'ndan Nisan 1976'da yine aynı isim altında yayınlanmıştı. Ancak Lenin'in, bu makalesinin bir yerde ön çalışması olan «P. Kievski'ye (Y. Piatokov) Cevap» ve Buharin, Piatokov ve Boş'un imzaladıkları, Buharin'in «Kendi Kaderini Tayin Etme Şiarı Üzerine» tezlerine bir cevap olarak yazılan «Belirmekte Olan Emperyalist Ekonomizm Akımı» adlı makaleleri bu basımda yer almamıştı. Yayınevimiz bu iki makaleyi de ekleyerek yeni bir basım yapmıştır.

Makalelerin sonunda Lenin'in o dönem çeşitli Bolşeviklere yazdığı konuyla ilişkin mektupları eklenmiştir. Mektupların Lenin'in bu makaleleri hangi koşullar altında yazdığına bir açıklık getireceği kanısındayız. Aslında mektuplar kitaba bir önsöz olarak da koyulabilirdi. Ancak makalelerdeki teorik tartışmalara aşina olmadan mektupların kendisi tam olarak kavranamıyacağından bunları makalelerden sonra koymayı tercih ettik.

KORAL YAYINLARI

BELİRMEKTE OLAN EMPERYALİST EKONOMİZM AKIMI[1]

1894-1902 arasının eski Ekonomizmi[2] şu muhakemeyi yürütüyordu: Narondnikler[3] mahkum edilmiştir, kapitalizm Rusya'da zafer kazanmıştır. O halde, siyasi devrim gibi bir mesele olamaz. Pratik sonuç: ya «ekonomik mücadele işçilere, siyasi mücadele liberallere terkedilecek» —bu bir sağa sıçrayıştır— ya da siyasi devrim yerine sosyalist devrim için bir genel grev. Bu sola sıçrayış, 1890'ların son yıllarında bir Rus Ekonomistinin, şimdi unutulmuş olan, bir broşüründe savunulmuştu.[4]

Şimdi yeni bir Ekonomizm doğmaktadır. Bunun muhakemesi benzer bir şekilde şu iki sıçrayışa dayanmaktadır: «Sağ» - «kendi kaderini tayin etme hakkına» karşıyız (yani, ezilen halkların kurtuluşuna, ilhaklara karşı mücadeleye karşıyız— bu henüz tamamiyle düşünülüp sonuçlandırılmamış veya açıkça belirtilmemiştir. «Sol» - biz sosyalist devrimle «çelişen» bir asgari programa karşıyız (yani, reformlar ve demokrasi için mücadeleye karşıyız.)

Belirtmekte olan bu akımın 1915 ilkbaharındaki Bern Konferansında bir çok yoldaşa açıkça gösterilmesinden

bu yana bir yıldan fazla oluyor. O zaman, sadece bir yoldaş konferansın sonuna kadar bu emperyalist Ekonomizm düşüncelerinde diretti ve onları özel «tezler» halinde yazarak formüle etti. Şükür ki bu yoldaş *evrensel* bir red ile karşılaştı. *Hiç kimse* bu tezler üzerinde kendisiyle birleşmedi.[5]

Bunu takiben, başka iki kişi, bu yoldaşın kendi kaderini tayin etmeye karşı olan tezlerine katıldı (meselenin daha önce sözü edilen «tezlerin» genel çizgisiyle ayrılmaz bir şekilde bağlı olduğunun farkında olmayarak).[6] Fakat *Uluslararası Sosyalist Komite Bülteni*'nin[7] 3. no.lu sayısında basılan «Hollanda Programı»nın 1916 Şubatında çıkması, bu «yanlış anlamayı» *hemen* ortaya koydu ve özgün tezlerin yazarını, emperyalist Ekonomizmini *bir daha, yeniden ifade etmeye* zorladı, bu kez hem de sadece iddialı bir «kısmi» meseleye ilişkin olarak değil bir bütün olarak.

Adı geçen yoldaşları, *kendilerini batağa soktuklarına*, «düşüncelerinin» *ne Marksizm'le ne de devrimci Sosyal-Demokrasi ile ortak hiçbir yanı* bulunmadığına dair tekrar tekrar uyarmak mutlaka gereklidir. Meseleyi artık «karanlıkta» bırakamayız: Bu sadece ideolojik karışıklığı cesaretlendirir ve onu her anlama gelebilecek laf etme aldatmacasının *mümkün olan en kötü kanalına*, «özel» çekişmelere, sürekli «sürtüşmeye» vs. yöneltir. Bizim görevimiz, tersine, tartışılmak için ortaya atılan meseleleri enine boyuna düşünme ve tahlil etme *zorunluluğu* üzerinde en etkin ve açık bir tarzda ısrar etmektir.

Sotsial Demokrat[8] yazı kurulu, (Almanca'da *Vorbote*'nin[9] 2. sayısından alınmış yeni bir baskı olarak çıkan), kendi kaderini tayin etme ile ilgili tezlerinde reformlar için, demokrasi için mücadele genel meselesi ile kendi kaderini tayin etme arasındaki *bağı, siyasi* yönün gözardı edilmesine izin verilemeyeceğini, vs. özellikle vurgulayarak, meseleyi *kişisel olmayan*, fakat

en ayrıntılı bir biçimde kasten basına yansıttı. Özgün tezlerin (emperyalist Ekonomizm) yazarı, yazı kurulunun tezleri üzerine yorumlarında *Hollanda programı ile dayanışma* içinde ortaya çıkmaktadır. Böylelikle kendi kaderini tayin etmenin, belirmekte olan akımın temsilcilerinin iddia ettiği gibi, «kısmi» bir mesele değil fakat genel ve temel bir mesele olduğunu açıkca göstermektedir.

Hollanda programı, Zimmervald Solu'nun[10] temsilcilerine Uluslararası Sosyalist Komite'nin 5-8 Şubat 1916 tarihli Bern toplantısında sunulmuştu.[11] Zimmervald Solu'nun tek bir üyesi, *hatta Radek bile,* «bankaların kamulaştırılması», «gümrük tarifelerinin kaldırılması» ve «birinci senato meclisinin feshi», vs. gibi noktaları fark gözetmeden birbirine bağlıyor diye, programın lehine konuşmamıştı. Zimmervald Sol'u, Hollanda programını, oybirliğiyle, pratik olarak hiç bir yorum yapmayarak, hatta sadece bir omuz silkmeyle, bütünüyle uygun bulmayarak ve açıkca reddetmişti.

Ancak, 1915 ilkbaharında yazılan özgün tezlerin yazarı programdan öylesine hoşlanmış ki şöyle konuştu: «Esasen benim de [1915 ilkbaharında]* söylediğim bütünüyle budur. Hollandalılar meseleleri *iyice düşünmüşler: onlara göre ekonomik yön bankaların* ve büyük ölçekli üretimin [işletmeler] *kamulaştırılmasıdır, siyasi yön bir cumhuriyettir vb. Kesin olarak doğru!*»

Oysaki, gerçek, Hollandalıların «meseleleri iyice düşünmediği» fakat ortaya *iyice düşünülmemiş* bir program çıkardığıdır. Rusya'nın acı talihidir ki, aramızdan bazıları en yeni modadaki iyice düşünülmemiş şeyleri anında kapıyorlar...

1915 tezlerinin yazarı, *Sotsial-Demokrat* editörlerinin «bankaların kamulaştırılması»nı ileri sürdükleri ve hat-

(*) Lenin'in yaptığı alıntılardaki köşeli parantezler içindeki eklemeler kendisine aittir. -ç.

ta, §* 8'de («Somut Tedbirler») «derhal» (artı «diktatoryal tedbirler») kelimesini ekledikleri zaman kendi «kendileriyle» çelişkiye düştüklerini sanıyor. 1915 tezlerinin yazarı, 1915 ilkbaharında Bern'deki tartışmaları hatırlayıp kızgınlık içinde «Aynı şey için Bern'de nasıl da azarlanmıştım!» diye bağırıyor.

Şu «ufak» noktayı unutuyor veya görmeyi başaramıyor: § 8'de *Sotsial-Demokrat* editörleri *iki* ihtimali birbirinden açıkça ayırıyorlar: I. Sosyalist devrim *başlamıştır*. Bu durumda şöyle diyorlar: «bankaların derhal kamulaştırılması», vs. II. sosyalist devrim henüz *başlamamıştır*, ve bu durumda bu hoş şeyler üzerindeki konuşmayı ertelememiz gerekir.

Yukarıda sözü edilen anlamda, sosyalist devrim açıkça *henüz* başlamamış olduğundan Hollanda programı tutarsızdır. Ve tezlerin yazarı, siyasi talepleri «ilk meclisin tesiri» gibi mi? «*sosyal devrim için bir siyasi formüle*» dönüştürmek şeklindeki eski hatasına geri dönerek (anlaşılan hep aynı noktada yanılıyor!) «*derinliğine*» bir parça daha ekliyor.

Yazar, bütün bir yıldır yerinde sayarak eski hatasına döndü. Başına gelen felaketlerin «özü» şudur: tıpkı rahmetli Ekonomizmin kapitalizmin ortaya çıkışı ile demokrasi uğruna mücadeleyi birbirine bağlayamamış olması gibi o da, *emperyalizmin ortaya çıkışı ile reformlar ve demokrasi uğruna mücadelenin birbirine nasıl bağlanacağı* meselesini çözemiyor.

Bundan dolayı - emperyalizm altında demokratik taleplerin «elde edilemezliği» ile ilgili tam bir karışıklık.

Bundan dolayı - bir Marksist için müsaade edilemez olan (ve sadece bir *Rabocaya Mysl*[12] ekonomisti için müsaade edilebilir olan) siyasi mücadelenin şimdi,, bu anda, acilen ve her zaman gözardı edilmesi.

(*) § işareti, ayrı maddeleri, az çok değişik olan konular ya da örnekleri birbirinden ayırmak için kullanılır. -ç.

Bundan dolayı - (tıpkı rahmetli Ekonomistlerin kapitalizmin tanınmasından kapitalizmden özür dilemeye kayması gibi) emperyalizmin *tanınmasından* emperyalizmden *özür dilemeye* inatla «Kayma» marifeti.

Ve benzeri, ve benzeri.

1915 tezleri yazarının *Sotsial Demokrat*'ın kendi kaderini tayin etme tezleri üzerine yorumlarında işlediği hataların ayrıntılı bir incelemesi imkansızdır, çünkü *her satırı yanlıştır!* Ve nihayet, emperyalist Ekonomizmin başlatıcıları, bütün bir yılı boşuna harcamışlarsa ve siyasi meselelere ciddi bir tavır almak istediklerinde, doğrudan parti görevlerinin ne olması gerektiği ile yani, «ayrılıklarımız» olarak tasarladıkları şeylerin serbest ve açıkca ortaya konmuş bir ifadesiyle ilgilenmeyi inatla reddediyorlarsa «yorumlara» cevap olarak broşür veya kitap yazılamaz.

Bu nedenle, yazarın temel hatasını nasıl uyguladığının ve onu nasıl «ekleyip geliştirdiğinin» kısa bir incelemesi ile yetinmek zorundayım.

Benim kendi kendimle çeliştiğimi sanıyor: 1914'te (*Prosveçeniye*'de)[13] «*Batı Avrupa sosyalistlerinin programlarında*» kendi kaderini tayin etmeyi aramanın saçma olduğunu yazmıştım, fakat 1916'da kendi kaderini tayin etmenin özellikle acil olduğunu ilan ediyorum.

Bu «programların» 1875, 1880, 1891'de[14] yazıldığı yazarın hatırına (!!) gelmiyor!

Şimdi onun (*Sotsial-Demokrat*'ın kendi kaderini tayin etme tezlerine olan) itirazlarını bir bir ele alalım.

§ 1. *Siyasi* meseleleri görmenin ve tavır almanın aynı ekonomist reddi. *Madem ki* sosyalizm siyasi alanda ulusal baskının yok edilmesinin ekonomik temelini yaratıyor, yazarımız da *bu nedenle*, bu alandaki *siyasi görevlerimizi* formüle etmeyi reddediyor! Bu gülünçtür!

Madem ki muzaffer proletarya başka ülkelerin burjuvazisine karşı olan savaşları inkar etmiyor, yazarımız da *bu nedenle* ulusal baskıya ilişkin siyasi görev-

lerimizi formüle etmeyi reddediyor!! Bunlar hep Marksizmin ve mantığın kesin ihlalinin örnekleri, veya isterseniz, emperyalist Ekonomizmin temel hatalarındaki *mantığın* açığa vurulmasıdır.

§ 2. Kendi kaderini tayin etmenin muhalifleri, onun «elde edilemez» bir şey olmasına değinmelerinde umutsuzca karışıklığa düşmüşlerdir.

Sotsial Demokrat editörleri, elde edilemezliğin mümkün *iki* yorumunu ve *her iki* durumdaki hatalarını onlara açıklıyorlar.

Ancak, 1915 tezlerinin yazarı *kendi* «elde edilemezlik» yorumunu bile vermeye çalışmadan yani, burada iki farklı şeyin karıştırılmış olduğuna dair bizim açıklamamızı *kabul edip*, hâlâ *bu karışıklık üzerinde diretiyor!!*

Buhranları «emperyalist» «siyasete» bağlıyor: bizim siyasi ekonomi uzmanımız, emperyalizmden *önce de* buhranların olduğunu *unutmuş!*

Editörler, kendi kaderini tayin etmenin ekonomik olarak elde edilemez birşey olduğunu ileri sürmenin meseleyi karıştırmak olduğunu açıklıyorlar. Yazar cevap *vermiyor*, kendi kaderini tayin etmenin *ekonomik bakımdan* elde edilemez bir şey olarak düşündüğünü belirtmiyor; emperyalizm altında bir cumhuriyetin *siyasi bakımdan* tam da kendi kaderini tayin etme kadar «elde edilemez» bir şey olduğunu kendisine en kesin bir berraklıkla ifade edilmesine rağmen kararsız durumunu başından atıyor ve («tamamiyle aynı şekilde» elde edilemez) siyasete atlıyor.

Çıkmaza giren yazar tekrar «atlıyor»: cumhuriyeti ve bütün asgari programı ancak «sosyal devrim için bir siyasi formül» olarak kabul ediyor!!!

Siyasi elde edilemezliğin, bir bütün olarak asgari programa ilişkin olduğunu ileri sürerek, kendi kaderini tayin etmenin «ekonomik» elde edilemezliğini savunmayı reddediyor ve siyasete atlıyor. Burada da *emperya-*

list Ekonomizmin mantığını kurtaracak, ne Marksizmin ne de mantığın bir zerresi var.

Yazar, Sosyal-Demokrat Parti asgari programını *hissedilmez bir şekilde* (durup düşünmeden, açık hiç bir şey ortaya koymadan, kendi programını çıkarmaya hiç bir gayret göstermeden) suya atıp yükü hafifleterek gemisini kurtarmak istiyor! Besbelli, bütün bir yılı yerinde sayarak geçirmiş!!

Kautskizm'e karşı savaş meselesi, zamanımızın yeniden, kısmi değil, fakat *genel* ve *temel* bir meselesi haline gelmiştir: yazar bu mücadeleyi *anlamıyor*. Ekonomistlerin, Narodniklere karşı mücadeleyi kapitalizmden bir özür dilemeye dönüştürdükleri gibi yazar da, Kautsikzme karşı mücadeleyi emperyalizmden bir özür dilemeye çeviriyor (§ 3'te de böyledir).

Kautskicilerin temel hatası, ancak devrimci bir tarzda ileri sürülebilecek bu tür talepleri, böyle bir zamanda, reformist bir tarzda ileri sürmeleri gerçeğindedir (fakat, Ekonomistlerin Narodnizme karşı mücadeleyi «Kahrolsun otokrasi» şiarının Narodizm demek olduğu şeklinde anladıkları gibi, yazar da, onların hatasının bu talepleri hep birlikte öne sürmek olduğu hatasına düşüyor).

Kautskizm'in hatası, *doğru* demokratik talepleri, geleceğe, sosyal devrime göre değil, geçmişe, barışçı kapitalizme göre tasarlamasında yatar (oysa yazar, bu talepleri yanlış sayma durumuna düşüyor).

§ 3. Yukarıya bakınız. Yazar «federasyon» meselesini *de* geçiştiriyor. Aynı eski Ekonomizmin aynı eski temel hatası: *Siyasi* meselelere tavır alma yeteneğinin olmayışı.*

(*) «Parçalanmadan korkmuyoruz» diye yazıyor yazar, «biz ulusal sınırları savunmuyoruz.» Şimdi, buna hemen kesin bir siyasi formülasyon vermeye çalışın!! **Bunu hiç yapamazsınız** ve sıkıntınız da buradadır; Ekonomist körlük sizi **siyasi demokrasi** meselelerini görmekten alıkoyuyor.

§ 4. Yazar inatla tekrarlıyor: «Kendi kaderini tayin etme anayurt savunmasına varıyor». Buradaki hatası, anayurt savunmasını inkar etmeyi bir *adet* haline getirmesi, bunu *belli* bir savaşın somut tarihi özelliklerinden *çıkarmaması*, fakat, «genel olarak» uygulamasıdır. Bu Marksizm değildir.

Yazara, çok önceleri şu söylenmişti: Ulusal baskıya veya eşitsizliğe karşı «anayurt savunmasını» haklı *çıkarmayan* bir mücadele formülü düşünüp bulmaya çalış. Böyle bir formül icat edilemez ve yazar buna itiraz etmedi.

Bundan, ulusal baskıya karşı savaş anayurt savunması anlamını verecek şekilde *yorumlanabilir* diye biz ulusal baskıya karşı savaşmayı reddederiz anlamı mı çıkar?

Hayır, çünkü «anayurt savunmasına» «genel olarak» karşı değiliz (Parti kararlarımıza bakınız), fakat, bu sahte şiarın bukünkü *emperyalist* savaşı *süslemek* için kullanılmasına karşıyız.

Yazar, «anayurt savunması» meselesini *esas olarak yanlış* ve *tarihi olmayan* bir tarzda koymak *istiyor* (fakat koyamıyor; bütün bir yıldır boşuna uğraşıyor...)

«Dualizme» başvurduğu zaman monizm ve dualizm arasındaki farkı *anlamadığını* gösteriyor. Bir ayakkabı fırçası ile bir memeli hayvanı «birleştirirsem», bu «monizm» mi olacak?

Eğer, *a* amacına erişmek için

(c) → *a* ← (b)

(b) noktasından sola ve (c) noktasından sağa gitmemiz gerekir dersem, bu «dualizm» mi olacak?

Ulusal baskı konusunda ezen ve ezilen uluslarda proletaryanın durumu aynı mıdır? Hayır, aynı değildir, *ekonomik bakımdan, siyasi bakımdan, ideolojik bakımdan, ruhi bakımdan, vs.* aynı değildir.

Bunun anlamı nedir?

Bunun anlamı bazıları *bir* yoldan, diğerleri *başka bir* yoldan, *değişik* başlangıç noktalarından hareketle

aynı amaca (ulusların kaynaşması) yaklaşacaklar demektir. Bunun inkarı bir ayakkabı fırçasıyla bir memeliyi birleştiren «monizm» dir.

«Ezilen ulusun proleterlerine bunu [yani, kendi kaderini tayin etme üzerine *ısrar etmeyi*] söylemek doğru değildir» - yazar editörlerin tezlerini işte böyle «yorumluyor».

Gülünçtür bu!! Tezlerde *böyle hiç bir şey yoktur*. Yazar ya tezleri sonuna kadar okumamış ya da onlar üzerinde hiç kafa yormamış.

§ 5. Yukarıda Kautskizm üzerine olan yere bakınız.

§ 6. Yazara dünyada üç *tür* ülke olduğu söyleniyor. O «itiraz ediyor» ve «durumlar» kapmaya çalışıyor. Bu siyaset değil, ahlak bilimciliğidir.

Somut bir «durum» istiyorsunuz: «Belçika'ya ne diyorsunuz»?

Lenin ve Zinovyev'in broşürüne bakın[11]: bu somut savaş farklı olsaydı, «Belçika'nın *(savaş yoluyla* bile) savunulmasından *yana* olmamız gerektiğini söylüyor.

Bunu kabul etmiyor musunuz?

O halde öyle söyleyin!!

Sosyal-Demokratların «anayurt savunmasına» ***niçin*** karşı oldukları üzerinde *iyice düşünmemişsiniz*.

Ona sizin sandığınız nedenlerden ötürü karşı değiliz, çünkü sizin meseleyi koyuşunuz (boş çabalar, gerçekten bir koyuş değil) tarihe ters düşüyor. Benim yazara cevabım budur.

Ulusal baskının kaldırılması için verilen savaşları haklı bulurken, her iki tarafın da ulusal baskıyı *artırmak* için sürdürdüğü bugünkü emperyalist savaşı haklı bulmamamızı «sofistik» ile nitelemek, meseleye *zerrece kafa yormadan* «güçlü» kelimeler kullanmak demektir.

Yazar, «anayurt savunması» meselesine daha «Sol» bir yerden tavır almak *istiyor*, fakat sonuç (şimdi bütün bir yıldır) tam bir karışıklıktır!

§ 7. Yazar *eleştiriyor:* «Savaş şartları» meselesine hiç değinilmiyor.

Garip bir eleştiri: hiç ele almadığımız bir meseleyle uğraşma başarısızlığı!!

Fakat «değinilen» ve tartışılan, emperyalist Ekonomistlerin, bu kez Hollandalılar ve Radek ile *birlikte*, bütünüyle karışıklık içinde oldukları *ilhaklar* meselesidir.

Ya, *eski ve yeni ilhaklara* - (Avrupa'da ve aynı zamanda sömürgelerde, emperyalizm altında, kendi kaderini tayin etmeden daha az «elde edilemez» bir şey değil) - karşı bugünkü şiarı reddedersiniz, ve bu durumda emperyalizmden gizli bir biçimde özür dilemekten açık özür dilemeye geçersiniz.

Ya da (Radek'in basında yaptığı gibi) şiarı kabul edersiniz - ve bu durumda ulusların kendi kaderlerini tayin etmesini değişik bir ad altında kabul edersiniz!!

§ 8. Yazar ilan ediyor: «Batı Avrupa çapındaki Bolşevizm» («sizin durumunuz değil» diye ekliyor).

Bu «Bolşevizm» kelimesine sarılma arzusunu önemsemiyorum çünkü *öyle* eski «Bolşevikler» bilirim ki, Tanrı bizi onlardan korusun. Şu kadarını söyleyebilirim ki, yazarın «Batı Avrupa çapındaki Bolşevizm» ilanı, derinden inanıyorum, ne Bolşevizm ne de Marksizmdir, aynı eski Ekonomizmin ufak bir değişkenidir.

Benim görüşüme göre, bütün bir yıl *yeni Bolşevizmi* ilan etmek ve meseleleri buna bırakmak, fazlasıyla hoşgörülmez olan, bilir bilmez konuşmak ve Parti tanımamazlıktır. Şimdi, meseleler üzerinde iyice *düşünmenin* ve yoldaşları «Batı Avrupa çapındaki Bolşevizmin» berrak ve bütünleştirilmiş bir *açıklamasını* vermenin zamanı değil midir?

Yazar, sömürgelerle Avrupa'daki ezilen uluslar arasındaki farkı (tartışılan meseleye uygulandığı gibi) ispatlamamıştır ve ispatlamayacaktır.

Hollandalıların ve P.S.D.'nin* kendi kaderini tayin etmeyi reddetmeleri *tek başına*, karışıklığın bir sonucu değil, daha ziyade kendi *uluslarının (yüzyıllarca süren* eski gelenekleriyle ve *Büyük Devlet* durumunda hak iddia etmeleriyle küçük uluslar) *özel* yerinin bir sonucudur, çünkü Gorter ve aynı zamanda Polonyalıların Zimmervald bildirisi[14] kendi kaderini tayin etmeyi niteliklerine göre kabul etmektedir.

Başkalarının, milliyetçi burjuvaziye ve onun halkı aldatmasına karşı onyıllar boyunca süren mücadelelerinde geliştirdiklerini teslim almak ve, mekanik bir biçimde, eleştirmeden tekrarlamak son derece düşüncesiz ve safça bir davranıştır. Burada, insanların *kesinlikle* devralmaması gereken şeyleri devraldığı bir durum var.

Ağustos - Eylül 1916'da yazılmıştır.
İlk defa 1929 yılında **Bolşevik**'in 15. sayısında yayınlanmıştır.
İmza: N. Lenin.

El yazmasına göre basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 23, s. 13-21.

(*) Polonya Sosyal Demokrat Partisi.

P. KİEVSKİ'YE (Y. PİATAKOV) CEVAP[1]

Bireylerin hayatındaki ya da ulusların tarihindeki her bunalım gibi, savaş da bazı şeyleri bastırır ve parçalar, diğerlerini ise kuvvetlendirir ve aydınlığa kavuşturur.

Bu gerçek, savaş üzerine ve savaşa ilişkin Sosyal Demokrat düşüncede kendisini hissettirmektedir. Yüksek düzeyde gelişmiş kapitalizmden doğan bir emperyalist savaşın önemi ve nedenlerine, böyle bir savaşa ilişkin Sosyal Demokrat taktiklere, Sosyal Demokrat hareket içindeki bunalımın nedenleri vb.'ne ciddi bir düşünceyle yaklaşmak başka şeydir. Ama savaşın korkunç izlenimlerinin ve azap verici sonuçlarının ya da özelliklerinin *ağırlığı altında*, savaşın düşüncenizi *baskı altında tutmasına*, düşünmeyi ve tahlil etmeyi önlemesine izin vermek bambaşka bir şeydir.

İnsan düşüncesinin *baskı altında tutulmasının* ya da *bastırılmasının* savaşın yol açtığı böyle bir biçimi, emperyalist Ekonomizmin *demokrasi* karşısındaki kibirli tavrıdır. P. Kievski, bütün savlarında göze batan şeyin, savaşın ortaya çıkardığı bu baskının, bu korkunun, bu tahlil etmeyi reddedişin olduğunu farketmiyor. Böylesine korkunç bir katliamın ortasında bu-

lunurken anayurt savunması üzerine tartışmanın ne gereği var? Hakların boğulması her yerde egemen hale gelmişken ulusların haklarını tartışmanın ne gereği var? Ulusların kendi kaderini tayin etmesi ve ulusların «bağımsızlığı», - fakat «bağımsız» Yunanistan'a yaptıklarına bakın! Haklar yer yerde militaristlerin çıkarları uğruna ayaklar altına alınmışken, «haklar» üzerine konuşmanın ve düşünmenin ne yararı var! En demokratik cumhuriyetlerle en gerici monarşiler arasında kesin olarak hiç bir farklılığın kalmadığı bir zamanda, savaşın farklılığın bütün izlerini sildiği bir zamanda cumhuriyet üzerine konuşmanın ve düşünmenin ne anlamı var!

Kievski'ye, korkuyu, genel olarak demokrasiyi reddetme derecesine kadar vardırdığı söylenince çok öfkeleniyor. Öfkeleniyor ve itiraz ediyor: Ben demokrasiye karşı değilim, sadece «kötü» saydığım *bir* demokratik talebe karşıyım. Fakat Kievski her ne kadar güceniyor ve her ne kadar demokrasiye hiç de «karşı» olmadığına dair bizi (belki de, aynı zamanda kendisini *«temin ediyor»sa* da *savları* —ya da daha doğrusu, savlarındaki sonsuz *hataları*— tam tersini *kanıtlıyor*.

Anayurt savunması emperyalist savaşta bir yalandır, fakat demokratik ve devrimci bir savaşta yalan değildir. Savaş sırasında «haklar» üzerine bütün konuşmalar saçma gibi gözükür, çünkü *her* savaş hakların yerine dolaysız ve düpedüz zorbalığı geçirir. Fakat, bu bizi, tarihin geçmiş savaşlarda (demokratik ve devrimci savaşlarda) tanıdığı (pek muhtemel olarak, gelecekte de tanıyacağı, tanıması gerektiği) şeyi, savaşların bir yandan her türden «hak»kı, her türden demokrasiyi savaş sırasında zorbalıkla değiştirirken öte yandan da toplumsal içerikleri ve sonuçları itibariyle, demokrasi davasına ve *nihayet* sosyalizme *hizmet ettiklerini* unutmaya götürmemelidir. Yunanistan örneği, bütün ulusal kendi kaderini tayin etmeyi

«çürütüyor» gibi görünmektedir. Fakat eğer meseleleri düşünmek, tahlil etmek ve tartmak için bir an durursanız ve savaş kelimelerinin gürültüsüyle sağır olmamış veya savaşın kabuslu izlenimlerinden ürkmemiş ve ezilmemiş iseniz, o zaman bu örnek cumhuriyetçi sistemi alaya almaktan daha ciddi ya da ikna edici değildir. Çünkü «demokratik» cumhuriyetler, en demokratik olanları —yalnızca Fransa değil, fakat aynı zamanda Birleşik Devletler, Portekiz ve İsviçre— Rusya'daki militarist keyfiliğin tıpatıp aynısıyla bu savaşın seyrine zaten katılmış ya da katılmaktadırlar.

Emperyalist savaşın, cumhuriyet ve monarşi arasındaki farkı ortadan kaldırdığı bir gerçektir. Ama buna dayanarak cumhuriyeti reddetmek, hatta ona karşı küçümseyici bir tavır almak, insanın savaş korkusuna kapılması ve düşüncesinin savaşın dehşetiyle *baskı altına alınması* demektir. «Silahsızlanma» şiarının bir çok destekçisinin (Roland-Holst, İsviçre'deki genç unsurlar, İskandinav «Solları»[18] ve diğerleri) zihniyeti budur. Şunu ima ediyorlar: bu savaşta, cumhuriyetçi bir milis ile monarşist bir sürekli ordunun arasında hiç bir farkın kalmadığı bir zamanda ve militarizm *her yerde* dehşet saçan işini yerine getiriyorken, bir ordunun ya da milisin devrimci kullanımını tartışmanın yararı nedir?

Hepsi *bir* düşünce eğilimi, Kievski'nin her adımda farkında olmayarak işlediği *tek ve aynı* teorik ve pratik siyasi hata. Yalnızca kendi kaderini tayin etmeye karşı tartıştığını *sanıyor*, yalnızca kendi kaderini tayin etmeye karşı tartışmak *istiyor*, fakat *sonuçta* —kendi iradesine ve bilincine aykırı olarak, ve garip olan da budur!— genel olarak demokrasiye aynı derecede uygulanamaz *tek bir* sav gösterememiştir!

Onun bütün acaip mantıki hatalarının ve karışıklığının gerçek kaynağı —ve bu yalnızca kendi kaderini tayin etmeye değil, aynı zamanda, anayurt savunmasına, ayrılmaya, genel olarak «haklara» da ilişkindir—

ona, demokrasi üzerine Marksist tutumu, bütünüyle tahrif ettiren savaşın düşüncesi üzerindeki bu *baskısında* yatmaktadır.

Emperyalizm, yüksek düzeyde gelişmiş kapitalizmdir; emperyalizm ilericidir, emperyalizm demokrasinin *inkarıdır* —«dolayısıyla» demokrasi kapitalizm altında «elde edilemez» bir şeydir. Emperyalist savaş, ister gerici monarşilerde, isterse ilerici cumhuriyetlerde olsun tüm demokrasinin apaçık ihlalidir— «dolayısıyla» «haklar»dan (yani demokrasiden!) söz etmenin hiç gereği yoktur. Emperyalist savaşa «karşı olabilen» «yegane» şey sosyalizmdir, «çıkış yolu» yalnızca sosyalizmdir; «dolayısıyla» asgari programımızda, yani kapitalizm altında, demokratik sloganlar ileri sürmek bir aldatmaca veya bir hayal, sosyalist devrim şiarının yozlaştırılması ya da ertelenmesi vs. demektir.

Kievski bunu kavramıyorsa da başına gelen bütün aksiliklerin gerçek kaynağı budur. Onun, kesinlikle temel olan ve yazarı tarafından da kavranmadığı için, delinmiş bir bisiklet lastiği gibi her adımda «*patlayan*» *temel* mantıki hatası işte budur. Şimdi anayurt savunması sorununda «patlak veriyor» derken ayrılma sorununda, derken «haklar» hakkındaki ibarede, şu kayda değer («hakları» son derece hor gördüğü ve sorunu anlamada son derece başarısız kaldığı için kayda değer) ibarede: biz hakları *değil*, *fakat* çağını doldurmuş köleliğin yok edilmesini tartışacağız!

Bunu söylemek kapitalizmle demokrasi arasındaki, sosyalizmle demokrasi arasındaki ilişkiyi kavrama eksikliği göstermek demektir.

Genel olarak kapitalizm ve özel olarak emperyalizm demokrasiyi bir hayale dönüştürür - buna rağmen kapitalizm aynı zamanda, kitlelerde demokratik özlemler doğurur, demokratik kurumlar yaratır, emperyalizmin demokrasiyi inkarı ile kitlelerin demokrasi uğruna mücadelesi arasındaki antagonizmayı şiddetlendirir. Kapitalizm ve emperyalizm ancak ekonomik devrimle yı-

kılabilir. En «idealleri» bile demokratik dönüşümlerle yıkılamazlar. Fakat, demokrasi uğruna mücadelede eğitilmemiş bir proletarya ekonomik bir devrimi yürütme gücüne sahip olamaz. Kapitalizm, *bankaları ele geçirmeden,* üretim araçlarının *özel mülkiyeti* kaldırılmadan altedilemez. Bununla birlikte, bu devrimci tedbirler, bütün halkı, burjuvazinin elinden alınan üretim araçlarının demokratik yönetimi için örgütlendirmeden, bütün emekçi halk kitleleri, proleterler, yarı proleterler ve küçük köylüler, kendi saflarının, kendi güçlerinin, devlet işlerine katılmalarının demokratik örgütlendirilmesi için seferber edilmeden uygulanamaz. Emperyalist savaşın demokrasinin üçlü bir inkarı olduğu söylenebilir. (*a.* her savaş «hakların» yerine şiddeti getirir; *b.* emperyalizm aslında demokrasinin inkarıdır; *c.* emperyalist savaş cumhuriyetle monarşiyi tamamiyle denk kılmıştır), fakat, emperyalizme karşı sosyalist ayaklanmanın uyanışı ve büyümesi demokratik direniş ve huzursuzluğun büyümesiyle *koparılmaz bir şekilde* bağlantılıdır. Sosyalizm, *her* devletin, sonuç olarak aynı zamanda her demokrasinin sönmesine götürür, fakat sosyalizm ancak burjuvaziye, yani nüfusun azınlığına karşı zor kullanımını, demokrasinin *tam* geliştirilmesi, yani *bütün* halk kitlelerinin bütün *devlet* işlerine ve kapitalizmin yok edilmesinin bütün karmaşık meselelerine gerçekten eşit ve gerçekten evrensel bir şekilde katılmasıyla birleştiren, proletarya diktatörlüğü *yoluyla,* uygulanabilir.

Kievski, demokrasi üzerine Marksist öğretiyi unutmuş olduğundan, işte bu «çelişkiler» içinde karışıklığa battı. Mecazi olarak konuşursak, savaş düşüncelerini o kadar baskı altına almış ki, tıpkı «sömürgeleri terkedin» diye bağırmanın, deyim yerindeyse, uygar ulusların —ekonomik ve politik olarak— «sömürgeleri terkedeceği» *anlamını* veren tahlilin yerine kullanılması gibi, «emperyalizm yıkılsın» ajitasyon şiarını her düşüncenin yerine geçecek şekilde kullanıyor.

Demokrasi meselesinin Marksist çözümü, proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesinde, onun devrilmesi için hazırlanmak ve kendi zaferini sağlamak için, *bütün* demokratik kurumlardan ve özlemlerden *yararlanması* içindir. Böyle bir yararlanma kolay bir görev değildir. Bu, Ekonomistlere, Tolstoyculara vs. ye, çoğu kere «burjuvaziye» ve oportünist görüşlere karşı bağışlanmaz bir taviz gibi görünür, tıpkı Kievski'ye «finans kapital devrinde» ulusal kendi kaderini tayin etmeyi savunmak burjuva görüşlere *bağışlanmaz* bir taviz göründüğü gibi. Marksizm bize şunu öğretir: *eldeki*, kapitalist, toplumun burjuvazisi tarafından yaratılan ve çarpıtılan demokratik kurumlardan yararlanmayı reddederek «oportünizme karşı savaşmak» oportünizme *bütünüyle teslim olmak* demektir!

Sosyalizm için *iç savaş* şiarı emperyalist savaştan en çabuk çıkış yolunu gösterir ve savaşa karşı mücadelemizi oportünizme karşı mücadelemizle *birleştirir*. Bu, hem savaş zamanı özelliklerini —savaş sürüp gidiyor ve toptan bir savaş «çağına» doğru büyümeyle tehdit ediyor— hem de pasifizmiyle, legalizmiyle ve «kendi» burjuvazisiyle uyum sağlamasıyla oportünizmden ayrı olarak, bizim faaliyetlerimizin genel niteliğini doğru bir şekilde hesaba katan biricik şiardır. Dahası, burjuvaziye karşı iç savaş, mülksüz kitlelerin mülk sahibi azınlığa karşı *demokratik olarak* örgütlendikleri ve *demokratik olarak* yönettikleri bir savaştır. Fakat iç savaş, bütün diğerleri gibi, hakların yerine kaçınılmaz olarak zor kullanımını koymak zorundadır. Bununla birlikte, çoğunluğun hakları ve çıkarları adına zor kullanımının değişik bir tabiatı vardır: o, sömürücülerin, burjuvazinin «haklarını» çiğner, ve ordu ile «yedeklerin» demokratik örgütlendirilmesi olmaksızın *elde edilemez* bir şeydir. İç savaş, hemen ve her şeyden önce bankaları, fabrikaları, demiryollarını, büyük malikaneleri vs. *zorla* kamulaştırır. Ama bütün bunları kamulaştırmak *için* bütün memurların ve resmi görevlilerin halk

tarafından seçilmesini yerleştirmek, burjuvaziye karşı savaşı sürdüren orduyu halk kitleleriyle *tamamen kaynaştırmak*, yiyecek temininin yönetimini, yiyecek üretimi ve dağıtımının yönetimini vs. tamamen demokratikleştirmek zorundayız. İç savaşın hedefi, bankalara, fabrikalara vs. el koymak, burjuvazinin bütün direnme imkanını yok etmek, *onun* silahlı kuvvetlerini imha etmektir. Ama, savaş sırasında demokrasiyi aynı anda silahlı kuvvetlerimiz ve «yedeklerimiz» arasına yerleştirmedikçe ve yaygınlaştırmadıkça, bu amacın *ne* saf askeri, *ne* ekonomik, *ne de* siyasi yönlerine ulaşılamaz. Şimdi kitlelere diyoruz ki (ve onlar içgüdüsel olarak haklı olduğumuzu seziyorlar): «Onlar sizi büyük demokrasi şiarlarıyla maskelenmiş bir savaşta emperyalist kapitalizm için döğüştürerek aldatıyorlar. Siz, gerçek demokrasi ve sosyalizmin başarısı için *gerçekten* demokratik olan bir savaşı burjuvaziye *karşı* vermelisiniz ve vereceksiniz.» Şimdiki savaş, ulusları zorbalık ve mali bağımlılık yoluyla koalisyonlar halinde birleştiriyor ve «kaynaştırıyor.» Burjuvaziye karşı iç savaşımızda, *biz*, ulusları rublenin zoruyla *değil*, sopa zoruyla *değil*, şiddet yoluyla değil fakat emekçi halkın sömürücülere karşı *gönüllü* anlaşması ve dayanışması yoluyla birleştireceğiz ve kaynaştıracağız. Burjuvazi için bütün uluslara eşit haklar ilânı bir aldatmaca haline gelmiştir. Bizim içinse, bütün ulusların zaferini kolaylaştıracak ve hızlandıracak bir gerçek olacaktır. Uluslar arasında etkin olarak örgütlendirilmiş *demokratik* ilişkiler olmaksızın — ve sonuç olarak, ayrılma özgürlüğü olmaksızın— genel olarak bütün ulusların işçilerinin ve emekçi halkının burjuvaziye karşı iç savaşı *mümkün değildir*.

Burjuva demokrasisinden yararlanılması yoluyla proletaryanın burjuvaziye karşı ve oportünizme karşı sosyalist ve tutarlı demokratik örgütlendirilmesi. Başka bir yol yoktur. Başka bir çıkış yolu *yoktur*. Marksizm, tıpkı hayatın kendisi gibi başka bir çıkış yolu

tanımamaktadır. Bu yola, ulusların özgürce ayrılmasını ve özgürce birleşmesini dahil etmemiz, bunlardan kuşkuya düşmememiz, bunların ekonomik hedeflerimizin «saflığını» «bozacağından» korkuya kapılmamamız gerekir.

Ağustos - Eylül 1916 da yazılmıştır. İlk defa 1929 yılında **Proletarskaya Revolutsia** dergisinin 7. (90) sayısında yayınlanmıştır.

El yazmasına göre basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 23 s. 22-27.

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ VE EMPERYALİST EKONOMİZM[19]

«Devrimci Sosyal-Demokrasinin itibarını, kendi kendine zedelemediği sürece kimse zedeliyemez.» Bu düstur, Marksizmin temel teorik veya taktik önerilerinden herhangi biri muzaffer olduğunda, hatta gündeme girdiğinde ve, doğrudan ve kararlı muhaliflerinden *başka*, onu umutsuzca gözden düşüren ve küçülten ve bir karikatüre çeviren dostları tarafından hücuma uğradığında her zaman akla gelir, ve her zaman da akılda tutulmalıdır. Rus Sosyal-Demokrat hareketinin tarihinde bu, tekrar tekrar cereyan etmiştir. 1890 ların başında, Marksizmin devrimci harekettcki zaferine Marksizmin, Ekonomizm ya da «grevcilik» kılığında ortaya çıkan bir karikatürü eşlik etti. Iskracılar,[20] Ekonomizme karşı uzun yıllar mücadele vermeden proleter teori ve politikanın esaslarını hem küçük burjuva Narodnizme hem de burjuva liberalizmine karşı yükseltmeyi başaramazlardı. Rus devriminin ana savaşlarının verildiği 1905 sonbaharında, başka şeylerin yanısıra, çarcı Dumayı[21] boykot şiarının doğru uygulanmasından dolayı muazzam işçi hareketinde zafer kazanan Bolşevizm için de durum aynıydı. 1908-10 da, Aleksinski ve diğerleri Üçüncü Dumaya katılmaya gürültülü bir şekilde karşı çıktıklarında, Bolşevizm bir başka karikatürle karşı karşıya

kalmak —ve mücadeleyle üstesinden gelmek— zorunda kaldı."[2]

Durum bugün de aynıdır. *Bugünkü* savaşın emperyalist savaş olarak tanınması ve *bunun* kapitalizmin emperyalist çağıyla yakın bağının üzerinde durulması sadece kararlı muhaliflerle değil aynı zamanda kararsız dostlarla da, ki bunlar arasında «emperyalizm» kelimesi pek rağbettedir, karşı karşıya gelmektedir. Bunlar emperyalizm kelimesini *ezberleyip*, işçilere umutsuzca karmakarışık teoriler sunmakta ve eski Ekonomizmin bir çok eski hatasını canlandırmaktadırlar. Eski Ekonomistler 1894-1901 arasında, kapitalizm zafer kazanmıştır *bu yüzden* siyasi meselelerle uğraşmaya gerek yoktur diye düşünüyorlar, Rusya'da siyasi mücadelenin reddi hatasına düşüyorlardı. Bugünkü emperyalist Ekonomistler de emperyalizm zafer kazanmıştır *bu yüzden* siyasi demokrasinin meseleleriyle uğraşmaya gerek yoktur diye düşünüyorlar. Diğerlerinden önce basılan Kievski'nin makalesi, bu düşüncelerin bir örneği olarak, Marksizmin bu tür bir karikatürü olarak, Partimizin yurt dışındaki bazı mahfillerinde 1915 başından beri görünen bocalamanın bütünleşmiş yazılı ifadesi gibi bir şeyi sağlamada ilk çaba olarak dikkate layıktır.

Emperyalist Ekonomizm, sosyalizmin bugünkü büyük buhranında kararlılıkla sosyal-şovenizme karşı ve devrimci enternasyonalizmden yana çıkan Marksistler arasında yayılacak olursa bu akımımız —ve partimiz— için çok ağır bir darbe olabilir. Çünkü onun içerden, kendi saflarından, zedeleyecek, karikatürleştirilmiş Marksizmin bir aracı haline getirecektir. Bundan dolayı Kievski'nin bir sürü hatasından, en azından en önemlilerini, bunun ne kadar «sıkıcı» olabileceğine ve aynı zamanda, düşünceli ve dikkatli okuyucunun 1914 ve 1915 literatürümüzden uzun zamandan beri öğrendiği ve kavradığı esasa ilişkin gerçekleri, pek çok kere, yorucu

bir şekilde açıklamak zorunda kalacağımıza, aldırmadan enine boyuna tartışmak gereklidir.

Okuyucuyu bu yeni emperyalist Ekonomizm akımının gerçek «özüne» hemen çekmek için Kievski'nin tezlerinin «merkez» noktasından başlayacağız.

1. Savaşa Karşı Marksist Tavır ve «Anavatan Savunması»

Kievski kendisinin Parti Programımızın *sadece* ulusal kendi kaderini tayin etme ile ilgili § 9'u[21] «doğru bulmadığına» ikna olmuştur, ve okuyucusunu da ikna etmek istemektedir. Demokrasi meselesinde *genel olarak* Marksizmin esaslarından ayrılmakta olduğu, temel meselelerde Marksizme «ihanet» (kızgın tırnak işaretleri Kievski'nindir) ettiği suçlamasına çok kızmakta ve bu suçlamayı çürütmeye çabalamaktadır. Ancak mesele şudur ki, yazarımız iddia ettiği üzere tek bir mesele üzerindeki kısmî anlaşmazlığını tartışmaya başladığı anda, kanıtlarını, nedenlerini, vs. gösterdiği anda, Marksizmden bütün bir çizgi boyunca saptığını hemen ortaya döküyor. Makalesinin §b sini (Bölüm 2) alalım. «Hain» anavatan savunması şiarının «gayet [!] mantıki olarak [!] ulusların kendi kaderini tayin hakkından» çıktığını açıklayan yazarımız «bu talep [yani ulusal kendi kaderini tayin etme] doğrudan doğruya[!!] sosyal-yurtseverliğe götürür», diye iddia etmektedir. Onun fikrine göre, kendi kaderini tayin etme «sılâh elde bu bağımsızlığı [Fransa'nın ve Belçika'nın ulusal bağımsızlığı] savunan sosyal-yurtseverlerin hainliğini onaylama!» ya delalet etmektedir. «Onlar 'kendi kaderini tayin etme' destekçilerinin sadece savunduklarını *yapıyorlar*... «Anavatan savunması en kötü düşmanlarımızın teçhizat deposuna aittir...» «Biz bir insanın nasıl *aynı zamanda* hem anavatan savunmasına karşı hem de kendi kaderini tayin etmeden yana, hem anava-

tana karşı hem de ondan yana olabileceğini kavramayı kesin olarak reddediyoruz.»

İşte Kievski budur. Bizim bugünkü savaşta anavatan savunması şiarına karşı kararlarımızı besbelli anlamamış. Bu yüzden kararlarımızda çok açık bir şekilde koyduğumuz bir şeyin anlamını yeniden açıklamak gerekiyor.

Partimizin, Mart 1915'de, Bern Konferansında kabul edilen «Anavatan Savunması Şiarı Üzerine» kararı şu kelimelerle başlamaktadır: «*Bugünkü savaş, özünde...*»

Kararın *bugünkü* savaşla ilgili olduğu daha açık bir şekilde koyulamazdı. «Özünde» kelimesi, görünüştekiyle gerçeği, dış görünüşle maddeyi, lafla işi ayırmak zorunda olduğumuza işaret etmektedir. Bu savaşta anavatan savunması hakkındaki bütün konuşmaların amacı, sömürgelerin paylaşılması, başka ülkelerin yağması vs. için verilen 1914-16 emperyalist savaşını, yalancılıkla ulusal olarak göstermektir. Ve görüşlerimizin en ufak çarpıtılma ihtimalinin bile önüne geçmek için, karara «özellikle [özellikle yalnız demek değildir!] 1789 ile 1871 arası cereyan eden», «*gerçekten* ulusal savaşlar» üzerine özel bir paragraf ekledik.

Karar, bu «gerçekten» ulusal savaşların «temel»inin «uzun bir kitle halinde ulusal hareketler, mutlakiyete ve feodalizme karşı mücadele süreci, ulusal baskının yıkılması...» olduğunu açıklamaktadır.

Açık gibi görünüyor. Bugünkü emperyalist savaş emperyalist çağın genel koşullarından çıkmaktadır ve bir rastlantı, bir istisna, genel ve tipikten bir sapma değildir. Anavatan savunmasından söz etmek bu yüzden halkı aldatmaktır, çünkü bu savaş ulusal bir savaş *değildir*. *Gerçekten* ulusal bir savaşta «anavatanı savunma» sözü bir aldatmaca *değildir* ve *biz buna karşı değiliz*. Bu tür (gerçekten ulusal) savaşlar «özellikle» 1789-1871 arası cereyan etti, ve kararımız bu savaşların bugün de mümkün olduğunu tek bir kelimeyle bile inkâr etmezken, gerçekten ulusal bir savaşı aldatıcı ulu-

sal şiarlarla örtülü emperyalist bir savaştan nasıl ayırdetmemiz gerektiğini açıklamaktadır. Özel olarak, bu ikisini ayırdedebilmek için savaşın «temel»inin «kitle halinde ulusal hareketlerin uzun bir süreci», «ulusal baskının yıkılması» olup olmadığını incelememiz gerekmektedir.

«Pasifizm» üzerine karar açık olarak şöyle demektedir: «Sosyal-Demokratlar devrimci savaşların, yani emperyalist olmayan ama, örneğin [dikkat edin: 'örneğin'], 1789 ile 1871 arası ulusal baskıdan kurtulmak amacıyla verilmiş savaşların olumlu önemini küçümseyemezler...» Bu savaşların bugün de mümkün olduğu düşünülemezse, Partimizin 1915 kararı 1789 ile 1871 arasında verilen ulusal savaşlardan söz edebilir ve bu tür savaşların olumlu önemini reddetmediğini söyleyebilir mi? Tabii ki hayır.

Parti kararlarımızın bir yorumu, veya herkesçe anlaşılabilen açıklaması, Lenin ve Zinovyev'in broşürü *Sosyalizm ve Savaş*'da verilmiştir. Bu broşürün 5. sayfasında «sosyalistler 'anavatan savunmasını' ya da 'savunma' savaşlarını», *sadece* «yabancı baskının yıkılması» anlamında «meşru, ilerici ve haklı buldular» diye açıkça belirtilmektedir. Burada bir örnek verilmekte: Rusya'ya karşı İran, «*vs.*», ve şöyle denilmektedir: «Bunlar haklı ve savunma savaşlarıdır ve ilk önce kimin saldırdığı önemli değildir; her sosyalist, ezilen, bağımlı ve eşit olmayan ülkelerin, ezen, köleleştirici ve yağmacı 'Büyük' Devletlere karşı zafer kazanmasını isteyecektir.»

Broşür 1915'in Ağustos'unda çıktı ve Almanca ve Fransızca'ya tercüme edildi. Kievski broşürün içeriğinin tamamından haberdardır. Ve o veya bir başkası, hiç bir zaman, hiç bir nedenle, anavatan savunması şiarı üzerine karara veya pasifizm üzerine karara veya bunların broşürdeki yorumuna itiraz etmedi. Bir kerecik olsun yapmadı! O halde şunu sormaya hakkımız var: 1915 Mart'ından beri Partimizin savaş üzerine gö-

rüşlerine karşı çıkmadığı, halbuki şimdi, 1916'nın Ağustos'unda, kendi kaderini tayin etme, yani güya kısmî bir mesele, üzerine bir makalede, *genel* bir meseleyi şaşırtıcı bir anlama noksanlığı gösterdiği halde, Kievski'e Marksizmi kesin olarak anlamamıştır derken iftira mı ediyoruz?

Kievski anavatan savunması şiarının «haince» bir şiar olduğunu söylüyor. Onu hiç tereddütsüz temin ederiz ki *her* şiar onun anlamını kavramadan, doğru fikri vermeden mekanik bir biçimde *tekrarlıyanlar için*, kelimeleri sonuçlarını tahlil etmeden sadece *ezberleyenler için* «haince» dir ve her zaman «haince» olacaktır.

Genel olarak söz edersek, «anavatan savunması» ne demektir? Ekonomiye, siyasete, vs. ilişkin bilimsel bir kavram mıdır? Hayır. Daha çok, *savaşı haklı çıkarmayı* amaçlayan, bugünlerde top gibi oraya buraya atılan, bazen de sadece filisten bir söz. Bundan başka bir şey değil. Kesinlikle değil! «Haince» terimi ancak, filistenin «biz anavatanı savunuyoruz» bahanesini ileri sürerek *herhangi bir* savaşı haklı çıkarabilecek yetenekte olduğu anlamında kullanılabilir, halbuki Marksizm, ki o filistenin seviyesine inerek kendini alçaltmaz, *o özel* savaşın ilerici olup olmadığına, demokrasinin ve proletaryanın çıkarlarına hizmet edip etmediğine ve *bu anlamda*, meşru, haklı vs. olup olmadığına karar verebilmek için her savaşın tarihî bir tahlilini gerektirir.

Anavatan savunması şiarı çoğu kere savaşın bilinçsiz filistence haklı çıkarılmasıdır ve belli bir savaşın amacını ve sonuçlarını tahlil etme ve onu tarihi perspektif içinde görme yoksunluğunu açığa çıkarmaktadır.

Marksizm bu tahlili yapar ve şöyle der: *eğer* bir savaşın «özü», *örneğin*, yabancı baskının yıkılması (ki bu 1789-1871 arası *özellikle* Avrupa'da tipik bir durumdu) ise, o zaman böyle bir savaş ezilen ülke ya da ulus söz konusu olduğu sürece ilericidir. Ancak, *eğer* savaşın «özü» sömürgelerin yeniden paylaşımı, ganimetin

paylaşımı, yabancı ülkelerin yağması (ve 1914-16 savaşı böyle bir savaştır) ise, o zaman bütün anavatan savunması lakırdıları «halkı bal gibi aldatmak»tır.

O halde, bir savaşın «özü»nü nasıl açığa çıkarabilir ve tanımlayabiliriz? Savaş siyasetin devamıdır. Dolayısıyla, savaş öncesi izlenen siyaseti, savaşa götüren ve savaşı ortaya çıkaran siyaseti incelemek zorundayız. Eğer bu siyaset emperyalist bir siyasetse, yani finans kapitalin çıkarlarını korumak ve sömürgeleri ve başka ülkeleri soymak ve baskı altında tutmak için tasarlanmışsa, o zaman bu siyasetten çıkacak savaş emperyalisttir. Eğer bir ulusal kurtuluş siyaseti ise yani ulusal baskıya karşı kitle hareketinin ifadesi ise, o zaman bu siyasetten çıkacak savaş bir ulusal kurtuluş savaşıdır.

Filisten savaşın «siyasetin devamı» olduğunu kavramamakta, dolayısıyla savaşta *hangi meselelerin* tehlikede olduğunu, savaşı *hangi* sınıfların verdiğini ve *hangi* siyasi hedeflerle verdiğini durup düşünmeden, kendini «düşman bize saldırdı», «düşman benim ülkemi istila etti» formülüyle sınırlamaktadır. Kievski Belçika, Almanlar tarafından işgal edildi; bundan dolayı, kendi kaderini tayin etme açısından, «Belçikalı sosyal-yurtseverler haklıdır» veya; Almanlar Fransa'nın bir kısmını işgal etti, bundan dolayı «Guesde[24] memnun olabilir» çünkü «söz konusu olan kendi ulusunun yaşadığı bir toprak parçasıdır (yabancı bir ulusun değil)» derken tam da böyle bir filistenin seviyesine eğilmektedir.

Filisten için önemli olan orduların *nerede* durduğu, *o anda* kimin kazandığıdır. Marksist için önemli olan *bu* savaşta, ki savaş boyunca bir ordu, sonra başka bir ordu üstün olabilir, *hangi meselelerin* tehlikede olduğudur.

Bugünkü savaş neyin üzerinde verilmektedir? Bu sorunun cevabı bizim (savaşçı devletlerin savaştan önce *onyıllarca* izledikleri *siyasete* dayanan) kararımızda verilmektedir. İngiltere, Fransa ve Rusya ele geçirdikleri sömürgeleri koruyabilmek, Türkiye'yi soyabilmek

vs. için savaşıyorlar. Almanya bu sömürgeleri devralmak, Türkiye'yi tek başına soyabilmek vs. için savaşıyor. Almanların Paris'i veya St. Petersburg'u aldıklarını dahi varsayalım. Bu, bugünkü savaşın özünü değiştirir mi? Hiç de değiştirmez. Almanların amacı —ve daha önemlisi, kazanacak olurlarsa bunu gerçekleştirecek siyaset— sömürgeleri ele geçirmek, Türkiye üzerinde hakimiyet kurmak, başka ulusların örneğin Polonya, vs. yaşadığı bölgeleri ilhak etmektir. Fransızları ya da Rusları yabancı hakimiyete boyun eğdirmek kesinlikle değildir. Bugünkü savaşın gerçek özü ulusal değil emperyalisttir. Bir başka deyişle bu savaş, bir tarafın, diğer tarafın sürdürmeye çalıştığı, ulusal baskıyı yıkmasını sağlamak için verilmiyor. Bu iki zalim grubunun arasındaki, ganimetin paylaşılması üzerine, Türkiye ve sömürgeleri kimin soyacağı üzerine iki korsan arasındaki bir savaştır.

Kısaca: emperyalist Büyük Devletler (yani çok sayıda ulusu ezen ve onları finans kapitalin bağımlılık ağının içine alan vs. devletler) veya Büyük Devletlerle *ittifak içindeki* devletler, *arasındaki* bir savaş emperyalist bir savaştır. 1914-16 savaşı böyle bir savaştır. Ve *bu* savaşta «anavatan savunması» bir aldatmacadır, savaşı haklı çıkarma çabasıdır.

Emperyalist, yani ezen devletlere *karşı*, ezilen (örneğin, sömürge) ulusların savaşı gerçek bir ulusal savaştır. Bu, bugün de mümkündür. Ezilen bir ulusun yabancı zalime karşı verdiği savaşta «anavatanı savunma» bir aldatmaca değildir. Sosyalistler *böyle* bir savaşta «anavatanı savunma» ya karşı *değildirler*.

Ulusal kendi kaderini tayin etme, tam bir ulusal kurtuluş için, tam bağımsızlık için, ilhâka karşı mücadeleyle aynıdır ve sosyalistler —sosyalist olmaktan vazgeçmeden— *böyle* bir mücadeleyi, ayaklanma ya da savaşa kadar, her ne biçimde olursa olsun *reddedemezler*.

Kievski Plehanov'a karşı çıktığını zannetmekte:

kendi kaderini tayin etmeyle anavatan savunması arasındaki bağa işaret eden Plehanov'du! Kievski, bağın *gerçekten* Plehanov'un anladığı türden bir bağ olduğuna *inanmış*. Ve ona inandığından, Kievski ürkmüş ve Plehanov'un yargılarına düşmemek için kendi kaderini tayin etmeyi reddetmesi gerektiğine karar vermiştir... Ortada Plehanov'a büyük güven, ve büyük korku, var, ama Plehanov'un hatasının özü hakkında *düşüncenin* zerresi yok!

Sosyal-şovenler bu savaşı ulusal bir savaş olarak tanıtabilmek için kendi kaderini tayin etmeyi bahane ediyorlar. Onlarla mücadele etmenin sadece tek doğru yolu var: savaşın ulusların kurtuluşu için değil, büyük soyguncular dan hangisinin *daha fazla* ulusu ezeceğini belirlemek için verildiğini göstermeliyiz. *Gerçekten* ulusların kurtuluşu için verilen savaşların reddi hatasına düşmek, Marksizmin sunulabilecek en kötü karikatürünü sunmak demektir. Plehanov ve Fransız sosyal-şovenleri Alman monarşisine karşı «savunma»yı haklı göstermek için durmadan Fransa'daki Cumhuriyetten söz ediyorlar. Eğer Kievski'nin muhakeme çizgisini izleyecek olursak ya cumhuriyete ya da *gerçekten* cumhuriyeti korumak üzere verilen bir savaşa karşı çıkmamız gerek!! Alman sosyal-şovenleri, ülkelerinin çarlığa karşı «savunma»sını haklı çıkarabilmek için Almanya'daki genel oy ve zorunlu ilk öğretime işaret ediyorlar. Eğer Kievski'nin muhakeme çizgisini izleyecek olursak ya genel oy ve zorunlu ilk öğretime ya da *gerçekten* siyasi özgürlüğü yoketme çabalarına karşı, siyasi özgürlüğü korumak üzere verilen bir savaşa karşı çıkmamız gerek!

1914-16 savaşına kadar Karl Kautsky bir Marksistti ve onun belli başlı yazılarından ve demeçlerinden bir çoğu, her zaman Marksizmin örnekleri olarak kalacaktır. 26 Ağustos 1910'da yakında çıkması muhtemel savaşla ilgili olarak *Die Neue Zeit*'da[25] şöyle yazmıştı:

«Almanya ile İngiltere arasındaki bir savaşta mesele demokrasi değil dünya hakimiyeti, yani dünyanın sömürülmesidir. Bu Sosyal-Demokratların kendi uluslarının sömürücüleriyle aynı safta yer alabilecekleri bir mesele değildir» *(Neue Zeit*, 28. Jahrg., Bd. s. 776)

İşte size bizimkiyle tamamen uyuşan ve Marksizmden sosyal-şovenizmin savunuculuğuna dönen *bugünkü* Kautsky'yi tamamen teşhir eden mükemmel bir Marksist formülasyon. Bu, savaşa karşı Marksist tavrın altında yatan ilkeleri açıklıkla ortaya çıkaran bir formülasyondur (buna başka makalelerde tekrar değinme fırsatı bulacağız). Savaş siyasetin devamıdır. Bundan dolayı, ortada demokrasi mücadelesi varsa o zaman demokrasi için bir savaş *mümkündür*. Ulusal kendi kaderini tayin etme demokratik taleplerden biridir ve, ilke olarak, diğer demokratik taleplerden farklı değildir. Kısaca koyacak olursak, «dünya hakimiyeti» emperyalist politikanın özüdür, ki bunun devamı emperyalist savaştır. Demokratik bir savaşta «anavatan savunması» nı reddetmek, yani böyle bir savaşa katılmayı reddetmek, Marksizmle ortak hiç bir yanı olmayan bir saçmalıktır. Emperyalist savaşı, ona «anavatan savunması» kavramını yakıştırarak, yani onu demokratik bir savaş gibi sunarak güzelleştirmeye çalışmak işçileri aldatmak ve gerici burjuvazinin tarafını tutmaktır.

2. «*Yeni Çağ Anlayışımız*»

Bu başlık Kievski'nin. O durmadan bir «yeni çağ» dan söz ediyor, ancak ne yazık ki tezleri burada da hatalıdır.

Parti kararlarımız, bugünkü savaşın emperyalist çağın genel koşullarından çıkmakta olduğundan söz

etmektedir. Biz «çağ» ile «bugünkü savaş» arasındaki ilişkinin doğru bir Marksist tanımını veriyoruz: Marksizm her ayrı savaşın somut bir değerlendirmesini gerektirir. Emperyalist bir savaşın, yani siyasi sonuçları bakımından tamamen gerici ve anti-demokratik bir savaşın neden, birçoğu 1789-1871'de demokrasi mücadelesinin başını çekmiş, Büyük Devletler arasında patlak verebildiğini ve kaçınılmaz olarak verdiğini anlamak —bunu anlamak için emperyalist çağın, yani gelişmiş ülkelerdeki kapitalizmin emperyalizme dönüşümünün genel koşullarını anlamalıyız.

Kievski «çağ» ile «bugünkü savaş» arasındaki ilişkiyi açıkça ve çirkin surette çarpıtmıştır. Onun muhakemesine göre meseleyi *somut olarak* düşünmek «çağ»ı incelemek demektir. İşte yanıldığı yer tam da burasıdır.

1789-1871 döneminin Avrupa için özel bir önemi vardı. Bu reddedilemez. Dönemin genel koşullarını anlamadan tek bir ulusal kurtuluş savaşını anlayamayız ve bu savaşlar özellikle o dönemin tipik savaşlarıydı. Bu, o dönemin *bütün* savaşları ulusal kurtuluş savaşlarıydı demek midir? Kesinlikle hayır. Bu görüşü kabul etmek her şeyi anlamsızlaştırmak ve her ayrı savaşın somut bir tahlili yerine gülünç bir streotip uygulamaktır. 1789-1871 de aynı zamanda sömürge savaşları ve gerici imparatorluklarla birçok ezilen ulus arasındaki savaşlar da vardı.

Gelişmiş Avrupa (ve Amerika) kapitalizmi yeni bir emperyalizm çağına girdi. Buradan şu mu çıkar: şimdi sadece emperyalist savaşlar mümkündür? Bu tür herhangi bir iddia gülünç olacaktır. Bu, belli bir dönemde olması mümkün rengarenk olaylar toplamından belli somut bir olayı ayırdetme yoksunluğunu gösterecektir. Bir çağa kesin olarak, tipik ve tipik olmayan, büyük ve küçük, bazısı gelişmiş ülkelere has, diğerleri geri ülkelere has rengarenk olaylar ve savaşlar toplamını içerdiği için çağ denmektedir. Kievski'nin yaptı-

ğı gibi «çağ» hakkında genel tabirler kullanarak bu somut meseleleri bir yana atmak «çağ» kavramına bile hakaret etmektir. Ve bunu kanıtlamak için bir çok örnekten bir tanesini vereceğiz. Ancak daha önce şunu belirtelim ki, Sollardan *bir* grup, yani Alman *Internationale* grubu,[26] *Bern Yürütme Komitesi Bülteni*'nin 3. sayısında yayınlanan (29 Şubat 1916) tezlerinden § 5'de açıkca hatalı bu öneriyi ileri sürdü: «Bu başıboş emperyalizm çağında ulusal savaşlar *artık mümkün değildir.*» Bu önergeyi *Sbornik Sotsial-Demokrata*'da[27] tahlil etmiştik. Burada sadece şunu belirtmek istedik: enternasyonalist hareketi izleyen herkesin bu teorik öneriden çoktandır haberi olmasına rağmen (biz daha 1916 baharında, Bern Yürütme Komitesi genişletilmiş toplantısında karşı çıkmıştık), *tek bir grup bile* bunu tekrarlamadı veya onaylamadı. Ve Kievski'nin Ağustos 1916'da yazılmış makalesinde bu ve buna benzer herhangi bir önerinin ruhuna uygun tek bir kelime yoktur.

Bunun şu nedenden ötürü belirtilmesi gerekiyordu: eğer bu ya da benzer bir teorik öneri ileri sürülseydi o zaman teorik ayrılıklardan söz edebilirdik. Fakat bu tür *hiç bir* öneri ileri sürülmediğinden şunu söylemek zorunda kaldık: elimizde «çağ» kavramının farklı bir yorumu yok, teorik bir ayrılık yok, sadece dikkatsizce söylenmiş bir tabir, sadece «çağ» kelimesinin kötüye kullanılması var.

> İşte bir örnek. Kievski makalesine şunu sorarak başlıyor: «Bu [kendi kaderini tayin etme] Merih'ten parasız 10.000 akr* toprak alma hakkıyla aynı şey değil midir? Bu soru ancak en somut tarzda, yalnızca bugünkü çağın özünün ön ve art tutarlılığı içinde cevaplandırılabilir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, o zamanki mevcut dü-

(*) Bir akr 4,39 dönümdür. - Ç.

zeylerinde, üretici güçleri geliştirmenin en iyi biçimi olarak ulusal devletlerin oluşumu çağında başka bir şeydir, fakat bugün bu biçim, ulusal devlet biçimi, üretici güçlerin gelişimini kösteklediğinden bambaşka bir şeydir. Kapitalizmin ve ulusal devletin kurulduğu çağla ulusal devletin çöküş çağı ve kapitalizmin kendi çöküşünün arifesini geniş bir mesafe ayırmaktadır. Şeyleri zaman ve mekanın ön ve art tutarlılığı olmadan 'genel 'olarak tartışmak bir Marksiste yakışmaz.»

İşte size «emperyalist çağ» kavramını bir karikatürleştirme örneği. Ve bunun karikatürüyle kesin olarak mücadele edilmelidir, çünkü bu yeni ve önemli bir kavramdır! Ulusal devletler köstek, vs. haline geldi derken neyi kastediyoruz? Aklımıza gelişmiş kapitalist ülkeler, hepsinden önce de Almanya, Fransa, İngiltere, ki bugünkü savaşın emperyalist bir savaş olmasındaki başlıca etken bu ülkelerin bu savaşa katılması olmuştur, geliyor. Şimdiye kadar, özellikle 1789-1871'de, insanlığın öncüleri olan *bu* ülkelerde ulusal devletlerin oluşum süreci tamamlanmıştır. *Bu* ülkelerde ulusal hareket geriye dönülmesi mümkün olmayan geçmişe ait bir şeydir ve bunu yeniden canlandırmaya çalışmak anlamsız gerici bir ütopya olacaktır. *Bu* ülkelerde tarihin bir sonraki adımı farklı bir adımdır: özgürlüğüne kavuşmuş uluslar ezen uluslara, emperyalist yağmacı uluslara, «kapitalizmin çöküş arifesi»nden geçen uluslara dönüşmüşlerdir.

Peki diğer uluslar ne durumdadır?

Kievski Marksistlerin meselelere «somut olarak» yaklaşmak zorunda olduğu kuralını papağan gibi tekrar ediyor, fakat kendisi bu kuralı *uygulamıyor*. Diğer tarafta biz tezlerimizde[28] bile bile somut bir yaklaşımın örneğini, verdik ve Kievski bizim hatamızı, eğer bulduysa, göstermek istememektedir.

Bizim tezlerimiz (§ 6) kendi kaderini tayin etmeyi

ele alırken, somut olabilmek için en az *üç* farklı tür ülkeyi ayırdetmemiz gerektiğini tesbit etmektedir. (Genel tezlerde her ayrı ülkeyi tartışmak açıkca imkânsızdı). Birinci tür: ulusal hareketin *geçmişe* ait bir mesele olduğu gelişmiş Batı Avrupa (ve Amerika) ülkeleri. İkinci tür: bu hareketin bugünün bir meselesi olan Doğu Avrupa. Üçüncü tür: daha çok geleceğin bir meselesi olduğu yarı-sömürgeler ve sömürgeler.

Bu doğru mudur, değilmidir? Kievski'nin eleştirisini yöneltmesi gereken şey işte *budur*. Ama o teorik sorunların *özünü* görmemektedir! Tezlerimizin (§ 6 da) yukarıda sözünü ettiğimiz önerisini çürütmeden —ve bu çürütülemez, çünkü doğrudur— «çağ» üzerine kendi tezlerinin, kılıcını sallayan ancak darbe indiremeyen bir adama benzeyeceğini kavrayamamaktadır.

> Makalesinin sonunda «V. İlyin'in[29] düşüncesinin aksine, biz Batı [!] ülkelerinin çoğunluğu [!] için ulusal meselenin çözülmediğini varsayıyoruz...» diye yazmaktadır.

Öyleyse, Fransızların, İspanyolların, İngilizlerin, Hollandalıların, Almanların ve İtalyanların ulusal hareketleri onyedinci, onsekizinci ve ondokuzuncu, ve daha önceki yüzyıllarda tamamlanmamış mıdır? Makalenin başlangıcında «emperyalizm çağı» kavramı, ulusal hareketin sadece gelişmiş Batı ülkelerinde değil genel olarak tamamlandığını göstermek için çarpıtılmıştır. Makalenin sonunda «ulusal meselenin» Batı ülkelerinde *kesin olarak* «çözülmediği» beyan edilmektedir!! Bu bir şaşkınlık değil mi?

Batı ülkelerinde ulusal hareket uzak geçmişe ait bir şeydir. İngiltere, Fransa, Almanya, vs. de «anavatan» kelimesi ölü bir kelimedir, tarihi rolünü oynamıştır, yani burada ulusal hareket ilerici herhangi bir şey, yeni kitleleri yeni bir ekonomik ve siyasi hayata yükseltecek herhangi bir şey veremez. Burada tarihin

bir sonraki adımı feodalizmden veya ataerkil barbarlıktan ulusal ilerlemeye, kültürlü ve siyasi bakımdan özgür anavatana geçiş değil, gününü tamamlamış, yani kapitalist olarak fazla olgunlaşmış, «anavatan» dan sosyalizme geçiştir.

Doğu Avrupa'da durum farklıdır. Örneğin Ukraynalılar ve Beyaz Ruslar için, orada ulusal hareketin daha tamamlanmadığını, kitlelerin tamamen kendi anadil ve edebiyatlarını kullanmak (ve bu kapitalizmin tam gelişmesinin, değişimin en son köylü ailesine kadar girmesinin mutlak bir şartı ve yardımcısıdır) için uyanmasının orada *hâlâ* devam ettiğini ancak Merihli bir hayalperest inkâr edebilir. Orada «anavatan» tarihi olarak *henüz* ölü bir kelime değildir. Orada «anavatan savunması» *hâlâ* ezen uluslara karşı, orta çağ inançlarına karşı demokrasinin, anadilin, siyasi özgürlüğün savunulması olabilir, halbuki İngilizler, Fransızlar, Almanlar ve İtalyanlar bugünkü savaşta anavatanı savunmaktan sözederken yalan söylemektedirler, çünkü gerçekte onların savunduğu anadilleri *değil*, ulusal gelişme hakları *değil*, köle sahipliği hakları, sömürgeleri, finans kapitallerinin yabancı «nüfuz alanları», vs. dir.

Yarı sömürge ve sömürgelerde ulusal hareket, tarihi olarak, Doğu Avrupa'dan daha da gençtir.

«Gelişmiş ülkeler» ve emperyalist çağ kelimeleri *ne* ifade etmektedirler? Rusya'nın «özel» durumu (Kievski'nin makalesinin ikinci kısmındaki § e'nin başlığı) *nerede* yatmaktadır, ve neden yalnız Rusya değildir? Ulusal kurtuluş *nerede* sahte bir tabirdir ve *nerede* canlı ve ilerici bir gerçektir? Kievski bu noktalardan herhangi birini kavradığını gösteremiyor.

3. *Ekonomik Tahlil Nedir?*

Kendi kaderini tayin etmenin muhaliflerinin bütün tezlerinin merkezinde, bunun kapitalizm veya emperyalizm altında genel olarak «elde edilemez» olduğu iddiası bulunmaktadır. «Elde edilemez» kelimesi sık sık, tamamen farklı ve hatalı bir şekilde tanımlanan anlamlarda kullanılmaktadır. Bunun için biz tezlerimizde herhangi teorik bir tartışmada gerekli olan şeyin üzerinde durduk: «elde edilemez» den ne anlaşıldığının açıklanması. Ne de kendimizi bununla sınırladık. Şöyle bir açıklama yapmaya çalıştık. Emperyalizm altında *bütün* demokratik talepler, bir dizi devrim olmaksızın bunları siyasi olarak elde etmek zordur veya tamamen imkânsızdır anlamında «elde edilemez» taleplerdir.

Ancak kendi kaderini tayin etmenin ekonomik anlamda elde edilemez olduğunu iddia etmek esasten yanlıştır.

Bizim iddiamız buydu. Bu bizim teorik ayrılıklarımızın odak noktasıdır, muhaliflerimizin her ciddi tartışmada dikkat etmeleri gereken bir meseledir.

Ama bir de Kievski'nin meseleyi nasıl tahlil ettiğine bakın.

O elde edilemezi siyasi olarak «elde edilmesi zordur» anlamında kesin olarak reddetmektedir. Ekonomik elde edilemezlik anlamında doğrudan bir cevap vermektedir.

> Kievski «Bu emperyalizm altında kendi kaderini tayin etme, meta üretimi altında emek parası kadar elde edilemez anlamına mı gelir?» diye yazıyor. Ve şöyle cevap veriyor: «Evet, tastamam bu anlama gelir. Çünkü bizim tartıştığımız iki sosyal kategori: 'emperyalizm' ve 'ulusların kendi kaderini tayin etmesi' arasındaki mantıki çelişkidir, tıpkı iki diğer kategori: emek parası ve meta üre-

timi arasındaki mantıki çelişki gibi. Emperyalizm kendi kaderini tayin etmenin inkarıdır ve hiç bir sihirbaz bu ikisini uzlaştıramaz.»

Kievski'nin bize hiddetle savurduğu kızgın «sihirbaz» kelimesi ne kadar dehşet verici olursa olsun, biz yine de onun ekonomik tahlinin ne demeye geldiğini hiç ama hiç anlıyamadığını belirtmek zorundayız. *Ne* ekonomik bir tahlilde *ne de* siyasi bir tahlilde «mantıki çelişki» nin —tabii ortada doğru dürüst mantıki düşünce varsa— olmaması gerekir. Bundan dolayı siyasi *değil de* ekonomik bir tahlili tartışırken *genel olarak* «mantıki çelişki» bahanesini göstermek tamamen yersizdir. *Hem* ekonomik *hem de* siyasi olaylar «sosyal kategoriler» içine girerler. Dolayısıyla, başta doğrudan ve kesin olarak: «Evet, tastamam bu anlama gelir» (yani kendi kaderini tayin etme meta üretimi altında emek parası kadar elde edilemez birşeydir) diye cevap veren Kievski hiç bir ekonomik tahlil sunmadan sözü döndürüp dolaştırarak bütün meseleyi dağıtmaktadır.

Emek parasının meta üretimi altında elde edilemez olduğunu nasıl kanıtlayabiliriz? Ekonomik tahlille. Ve ekonomik tahlil, diğer bütün tahliller gibi, «mantıki çelişkiler»i dışarda tutar, ekonomik ve *sadece* ekonomik kategorileri (ve genel olarak «sosyal kategorileri» değil) alır ve bunlardan emek parasının elde edilemez olduğuna karar verir. *Kapital*'in birinci kısmında siyasetten veya siyasi biçimlerden veya «sosyal kategorilerden» hiç bahis yoktur: tahlil *sadece* ekonomik olaylara, meta değişimine ve bunun gelişimine uygulanmaktadır. Ekonomik tahlil —söylemeye gerek yok, «mantıki» tezler vasıtasıyla— meta üretimi altında emek parasının elde edilemez olduğunu göstermektedir.

Kievski ekonomik tahlile yaklaşan bir şeye bile girişmemektedir! Makalesinin en başındaki paragrafın

en başındaki cümlelerde açıkca görüldüğü gibi, o emperyalizmin ekonomik özünü onun siyasi eğilimleriyle *karıştırmaktadır*. İşte o cümleler:

> «Sanayi sermayesi prekapitalist üretimin ve tefeci-tüccar sermayesinin sentezidir. Tefeci sermayesi sanayi sermayesinin uşağı haline gelmiştir. Bundan sonra kapitalizm sermayenin değişik biçimlerini hükmü altına alır ve bundan onun en yüksek, birleşmiş türü ortaya çıkar — finans kapital. Bu yüzden bütün çağ finans kapital çağı, ki emperyalizm buna uygun dış siyaset sistemidir, olarak adlandırılabilir.»

Ekonomik olarak bu tanımlama kesin olarak bir hiçtir: kesin ekonomik kategoriler yerine bize yalnız cümleler veriliyor. Ancak, şimdi bunun üzerinde durmak imkânsızdır. Önemli olan Kievski'nin emperyalizmin bir «dış siyaset sistemi» olduğunu iddia etmesidir.

Birincisi, bu, aslında, Kautsky'nin yanlış görüşünün yanlış, bir tekrarıdır.

İkincisi, bu emperyalizmin tamamen siyasi ve sadece siyasi bir tanımıdır. Kievski emperyalizmi bir «siyaset sistemi» diye tanımlayarak, emek parasının meta üretimi altında elde edilemezliği «*kadar*» kendi kaderini tayin etmenin de emperyalizm altında elde edilemez, yani ekonomik olarak elde edilemez, olduğunu beyan ederken yapmaya söz verdiği *ekonomik* tahlillerden kaçmak istemektedir!*

(*) Kievski Marks'ın bu tür «mantıki yöntemler»e ilişkin olarak kullandığı kaba kelimeden haberdar mıdır? Bu kaba terimi Kievski'ye atfetmesek de, biz yine Marks'ın böyle yöntemleri «sahtekâr» diye tanımladığını belirtmek zorundayız. Bu terim gayri ihtiyari tam da şu anki meselenin, tam kanıtlanması gereken şeyin, bir kavramı **tanımlamanın**, ortasına düşmektedir.

Sollarla tartışmasında Kautsky emperyalizmin «sadece bir dış *siyaset* sistemi» (yani ilhak) olduğunu ve emperyalizmi, kapitalizmin gelişmesinde belli bir ekonomik aşama, ya da seviye, olarak tanımlamanın yanlış olacağını beyan etti.

Kautsky yanılıyor. Kelimeler üzerinde tartışmak elbette doğru değildir. Emperyalizm «kelime»sinin bu veya şu anlamda kullanılmasını yasaklayamazsınız. Ama eğer bir tartışmayı yönlendirmek istiyorsanız kendi terimlerinizi kesin olarak tanımlamalısınız.

Ekonomik olarak emperyalizm (veya finans kapital «çağı» — kelimeler önemli değildir) kapitalizmin gelişmesinde en üst aşama, üretimin büyük, muazzam boyutlara ulaşmasıyla *serbest rekabetin tekele yol vediği* aşamadır. Emperyalizmin *ekonomik* özü budur. Tekel kendini tröstler, sendikalar, vs. de, dev bankaların kadiri mutlaklığında, hammadde kaynaklarının satın alınmasında, vs., banka sermayesinin yoğunlaşmasında, vs. gösterir. Her şey ekonomik tekele bağlıdır.

Bu yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasi üst yapısı *demokrasiden* siyasi *gericiliğe* değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder. Siyasi gericilik tekele tekabül eder. Rudolf Hilferding *Finans Kapital* kitabında haklı olarak «Finans kapital hakimiyet için çalışır, özgürlük için değil,» demektedir.

Dış siyasetle iç siyaseti karşı karşıya getirmek şöyle dursun, «dış siyaseti» genel siyasetten seçip ayırmak bile temelden yanlış, Marksist ve bilimsel olmayan bir şeydir. Emperyalizm hem dış hem de iç siyasette demokrasiyi yıkmaya doğru, gericiliğe doğru mücadele eder. Bu anlamda emperyalizm söz götürmez bir biçimde *genel olarak demokrasinin, bütün demok-*

Tekrar edelim Marks'ın kaba ifadesini Kievski'ye **atfetmiyoruz.** Biz sadece onun hatasının kaynağını gösterdik. (El yazmalarında bu pasaj karalanmıştır. - Ed.)

*rasinin «inkarı»*dır, onun taleplerinden sadece *bir* tanesinin, ulusal kendi kaderini tayin etmenin değil.

Genelinde demokrasiyi «inkar» eden emperyalizm ulusal meselede *de* (yani ulusal kendi kaderini tayin etme) demokrasiyi «inkar» eder: demokrasiyi yıkmaya bakar. Emperyalizm altında demokrasinin elde edilmesi, bir cumhuriyetin, bir milisin ve memurların halk tarafından seçilmesinin, vs., elde edilmesiyle aynı anlamda, ve aynı derecede (tekel öncesi kapitalizmle kıyaslandığında) daha zordur. «Ekonomik olarak» elde edilmez olduktan sonra demokrasiden söz edilemez.

Kievski burada, belki de (ekonomik tahlilin gerektirdiği şeyleri genel anlama yoksunluğunun yanısıra) filistenin ilhakı (yani üzerinde yaşayan insanlara rağmen yabancı topraklara el koyma, yani kendi kaderini tayin etmeyi çiğneme) finans kapitalin daha geniş bir ekonomik alana «yayılma»sıyla özdeşmiş gibi kabul etmesi yüzünden baştan çıkmaktadır.

Ama teorik meselelere filisten kavramlardan yaklaşılmamalı.

Ekonomik olarak, emperyalizm tekelci kapitalizmdir.

Tam tekele sahip olabilmek için, bütün rekabetin yok edilmesi gerekir ve sadece iç pazarda (belli bir devletin) değil aynı zamanda dış pazarlarda, bütün dünyada yokedilmesi gerekir. «Finans kapital çağında» yabancı bir ülkede dahi rekabeti yoketmek *ekonomik olarak* mümkün müdür? Elbette mümkündür. Bu rakibin mali bağımlılığı yoluyla ve onun hammadde kaynaklarına ve sonunda bütün işletmelerine el koyulması yoluyla yapılmaktadır.

Amerikan tröstleri emperyalizmin ya da tekelci kapitalizmin ekonomisinin en üst ifadesidir. Bunlar rakiplerini yok etmek için kendilerini ekonomik araçlarla kısıtlamıyor, siyasi hatta suç sayılabilecek yöntemlere sürekli başvuruyorlar. Ancak tröstlerin tamamiyle ekonomik yöntemlerle tekel kuramayacaklarını

sanmak en büyük hata olacaktır. Gerçek bunun «elde edilebilir»liğini bol örnekle kanıtlamaktadır: tröstler rakiplerini bankaların dağıttığı kredilerle (tröst sahipleri hisselerini satın alarak bankaların da sahipleri olmaktadırlar); onların mal arzını kontrol ederek (tröst sahipleri hisselerini satın alarak demiryollarının da sahipleri olmaktadırlar) çökertmektedirler; tröstler rakibini mahvetmek ve sonra işletmelerini, hammadde kaynaklarını (madenler, toprak, vs.) *satınalmak* için belli bir süre maliyetin altında satış yapmakta, bunun için milyonlar harcamaktadırlar.

İşte size tröstlerin gücünün ve yayılmalarının tamamen ekonomik bir tahlili. İşte size yayılmaya giden tamamen ekonomik bir yol: fabrikaları ve işletmeleri, hammadde kaynaklarını *satın alma*.

Bir ülkenin büyük finans kapitali her zaman, siyasi bakımdan bağımsız bir başka ülkedeki rakiplerini satın alabilir ve bunu sürekli olarak yapmaktadır. Bu ekonomik olarak tamamiyle elde edilebilir bir şeydir. Ekonomik «ilhak» siyasi ilhak olmaksızın *tamamiyle* «elde edilebilir» bir şeydir ve geniş ölçüde uygulanmaktadır. Emperyalizm literatüründe sürekli olarak, örneğin, Arjantin'in gerçekte İngiltere'nin bir «ticaret sömürgesi» veya Portekiz'in gerçekte İngiltere'nin bir «vasalı» olduğu, gibi göstergelerle karşı karşıya geleceksiniz. Ve bu gerçekte de böyledir: İngiliz bankalarına ekonomik bağımlılıkları, İngiltere'ye borçlu olmaları, İngiltere'nin demiryollarını, madenlerini, topraklarını, vs. elde etmesi, İngiltere'ye bu ülkeleri, onların siyasi bağımsızlıklarına dokunmadan ekonomik olarak «ilhak» edebilmesini sağlamaktadır.

Ulusal kendi kaderini tayin etme siyasi bağımsızlık demektir. Emperyalizm bu tür bağımsızlığı yıkmaya çalışmaktadır, çünkü siyasi ilhâk ekonomik ilhâkı daha kolay, daha ucuz (memurları satın almak; tavizler ele geçirmek, yarar sağlıyacak kanunlar çıkarmak, vs. daha kolaydır), daha elverişli, daha az zahmetli

kılmaktadır — tıpkı bunun gibi emperyalizm genel olarak demokrasinin yerine oligarşiyi geçirmeye çalışmaktadır. Fakat emperyalizm altında kendi kaderini tayin etmenin *ekonomik* «elde edilemezliği»nden sözetmek halis saçmalıktır.

Kievski teorik güçlükleri, Almanca'da «*burschikose*» tabirler, yani öğrencilerin içki âlemlerinde (çok doğal olarak) duyulan ilkel, acemi tabirler, diye bilinen çok basit ve yüzeysel oyunlarla halletmektedir. İşte bir örneği:

> «Genel oy, sekiz saatlik işgünü hatta cumhuriyet, her ne kadar emperyalizm bunlara gülümsemekten [!!] çok uzak ve bu yüzden bunları elde etmek çok güç ise de, emperyalizmle *mantıki olarak* uyuşur.»

Eğer, *bunun yanında,* ciddi bir mesele üzerine bu polemikte bize kulanılan kavramların ekonomik ve siyasi bir tahlili verilseydi, emperyalizmin cumhuriyete «gülümsemekten» çok uzak olduğunu söyleyen *burschikose* tâbire kesinlikle hiç bir itirazımız olmayacaktı — saçma bir söz bazen bilimsel bir polemiğe renk katabilir. Ancak Kievski için *burschikose* tabir böyle bir tahlil görevini yerine getirmekte veya bunun eksikliğini gizlemeye hizmet etmektedir.

Bu ne demek olabilir: «Emperyalizm cumhuriyete gülümsemekten çok uzaktır»? Ve neden?

Cumhuriyet kapitalist toplumun üst yapısının muhtemel biçimlerinden biridir ve bundan öte, bugünkü koşullar altında en demokratik biçimdir. Emperyalizm cumhuriyete «gülümsemiyor» demek emperyalizmle demokrasi arasında bir çelişki var demektir. Kievski bu sonuca «gülümsemiyor» hatta «gülümsemekten çok uzak» olabilir. Yine de bu sonuç çürütülemez.

Devam edelim. Emperyalizmle demokrasi arasındaki bu çelişkinin niteliği nedir? Bu mantıki bir çelişki

ni yoksa mantıki olmayan bir çelişki mi? Kievski «mantıki» kelimesini durup düşünmeden kullanmakta ve bu yüzden bu özel durumda, bunun (hem okuyucunun hem de yazarın gözünden ve kafasından) tartışmaya başladığı *meseleyi bile kaçırdığının* farkına varamamaktadır! Bu mesele ekonominin siyasetle ilişkisidir; ekonomik koşullar ve emperyalizmin ekonomik içeriğinin belli bir siyasi biçimle ilişkisidir. İnsanların tartışmasında ortaya çıkan her «çelişki»nin mantıki bir çelişki olduğunu söylemek anlamsız totolojidir. Ve Kievski bu totolojinin yardımıyla meselenin *özünden* kaçıp kurtulmaktadır: Bu iki *ekonomik* olgu veya öneri arasındaki «mantıki» bir çelişki midir(1)? Yoksa iki *siyasi* olgu veya öneri arasında mı(2)? Yoksa *ekonomik* ve *siyasi* olgular veya öneriler arasında mı(3)?

Şu ya da bu siyasi biçim altında ekonomik elde edilemezlik veya elde edilebilirliği tartıştığımıza göre meselenin candamarı budur!

Kievski meselenin candamarından kaçmamış olsaydı, emperyalizm ile cumhuriyet arasındaki çelişkinin genelde son zamanların kapitalizminin (yani tekelci kapitalizmin) ekonomisiyle siyasi demokrasi arasındaki çelişki olduğunu belki de kavrıyabilirdi. Çünkü Kievski, herhangi bir ana ve temel demokratik tedbirin (memurların ve subayların halk tarafından seçilmesi, tam dernek kurma ve toplanma özgürlüğü, v.s.) emperyalizmle, cumhuriyetten daha az çelişik (veya, eğer isterseniz, daha çok «gülümsenen») olduğunu hiç bir zaman kanıtlayamıyacaktır.

O halde elimizde kalan *bizim* tezlerimizde ileri sürdüğümüz öneridir: emperyalizm *genel olarak bütün* siyasi demokrasiyle çelişir, «mantıki olarak» çelişir. Kievski bu öneri üzerine «gülümsememek»tedir, çünkü onun mantıki olmayan bütün yapılarını yerle bir ediyor. Ama ne yapabiliriz ki? Bazı önerileri sözde çürütürken onları «emperyalizm cumhuriyete gülümsemekten çok uzaktır» gibi ifadelerle gizlice ileri süren bir yöntemi kabul mu edelim?

Ayrıca. Emperyalizm cumhuriyete gülümsemekten neden uzaktır? Ve emperyalizm ekonomisi ile cumhuriyeti nasıl «birleştiriyor»?

Kievski bununla ilgili hiç bir fikir vermemektedir. Ona Engels'in demokratik cumhuriyetle ilgili aşağıdaki sözlerini hatırlatalım. Zenginlik bu hükümet biçimi altında egemen olabilir mi? Bu soru ekonomiyle siyaset arasındaki «çelişki»yle ilgilidir.

Engels şöyle cevap veriyor: «Demokratik cumhuriyet artık [vatandaşlar arasında] mülkiyet farkı diye bir şeyi resmen tanımıyor. Burada zenginlik iktidarını dolaylı ama o kadar da emin bir biçimde yürütüyor. Bir yandan memurların doğrudan rüşvet yemesi, ki Amerika klâsik bir örnek sağlamaktadır; diğer yandan hükümetle borsa arasındaki ittifak biçiminde...»[30]

İşte size demokrasinin kapitalizm altında «elde edilebilirliği» üzerine mükemmel bir ekonomik tahlil örneği. Ve emperyalizm altında kendi kaderini tayin etmenin «elde edilebilirliği» bu meselenin bir yanıdır.

Demokratik cumhuriyet kapitalizmle «mantıki olarak» çelişir. Çünkü zenginle fakiri «resmen» eşit bir temel üzerine koyar. Bu ekonomik sistemle siyasi üstyapı arasındaki bir çelişkidir. Emperyalizmle cumhuriyet arasında da, serbest rekabetten tekele dönüşümün siyasi özgürlüklerin gerçekleşmesini daha da «güçleştirmesi» olgusuyla derinleşmiş veya keskinleşmiş aynı çelişki vardır.

O halde, kapitalizm demokrasiyle nasıl uzlaşmaktadır? Sermayenin kâdiri mutlaklığını dolaylı uygulamakla. Bunun için iki ekonomik araç vardır: 1) doğrudan rüşvet, 2) hükümetle borsanın ittifakı. (Bu bizim tezlerimizde belirtilmektedir — burjuva bir sistem altında finans kapital «her hükümeti ve her memuru özgürce rüşvet verip satın alabilir.»)

Meta üretiminin, burjuvazinin, para gücünün hakimiyeti bir kere kuruldu mu, rüşvet (doğrudan veya

borsa yoluyla) her hükümet biçimi altında ve demokrasinin her çeşidi altında «elde edilebilir» bir şeydir.

Şu sorulabilir; kapitalizm emperyalizme yol verdiğinde, yani tekel öncesi kapitalizmin yerine tekelci kapitalizm geçtiğinde bu bakımdan ne değişmiştir?

Sadece borsanın gücü arttı. Çünkü finans kapital banka sermayesiyle karışıp birleşmiş, en üst, tekel seviyesinde sanayi sermayesidir. Büyük bankalar borsayla kaynaşmış ve onu yutmuştur. (Emperyalizm üzerine literatür, borsanın azalan rolünden, fakat sadece gerçekte her dev bankanın zaten bir borsa olduğu anlamında azalan rolünden söz etmektedir.)

Ayrıca. Eğer «zenginlik» genel olarak, rüşvet verme ve borsa yoluyla herhangi bir demokratik cumhuriyet üzerinde hakimiyet kurmaya tamamen muktedirse, Kievski, çok garip bir «mantıki çelişki»ye düşmeden, nasıl olurda, binlerce milyonu elleri altında tutan tröstlerin ve bankaların muazzam zenginliğinin finans kapitalin yabancı, yani siyasi bakımdan bağımsız bir cumhuriyet üzerinde hakimiyetini «elde edemiyeceğini» iddia edebilir?

Efendim? Yabancı bir ülkede memurların satın alınması «elde edilemez» bir şey midir? Yoksa «hükümetle borsanın ittifakı», sadece herkesin kendi hükümeti için mi geçerlidir?

∴

Okuyucunun zaten göreceği gibi, on satırlık karışıklığı çözmek ve herkesçe anlaşılabilir bir şekilde açıklamak kabaca on baskı sayfasını gerektirmektedir. Kievski'nin tezlerinin her birini bu kadar ayrıntılı inceleyemeyiz. Ve karışık olmayan tek bir tezi yok. Başlıca tezler incelendikten sonra buna gerçekten gerek de yok. Geri kalan kısım kısaca ele alınacaktır.

4. Norveç Örneği.

Norveç 1905'de, emperyalizmin en şahlandığı bir dönemde, sözde elde edilmez olan kendi kaderini tayin hakkını «elde etti». Dolayısıyla teorik açıdan «elde edilemezlik»ten bahsetmek sadece saçma değil aynı zamanda gülünçtür.

Kievski bize kızgın bir şekilde «rasyonalistler» diyerek bunu çürütmek istiyor. (Bunun onunla ne ilgisi var? Rasyonalist kendini tamamen soyut tezler içine hapseder, halbuki biz çok somut bir gerçeğe işaret ettik! Ama Kievski belki de bu yabancı «rasyonalist» kelimesini... biraz daha yumuşak nasıl koyalım?.. makalesinin başında, tezlerini «çıkarıcı biçimde» sunarken, kullandığı «çıkarıcı» kelimesiyle aynı «talihsiz» tarzda kullanıyordur?)

Kievski bizi yeriyor. Bizim için «önemli olan, olayların gerçek özünden ziyade dış görünüşü»ymüş. Pekâlâ, gerçek özü inceleyelim.

Bizi çürütmeye kalkışırken şu örneği veriyor: tröstlere karşı bir kanunun çıkması bunların yasaklanabilirliğini kanıtlamaz. Gerçekten doğru. Fakat örnek talihsiz bir örnek, çünkü Kievski'ye *karşı* çıkıyor. Kanunlar siyasi tedbirlerdir, siyasettir. Ekonomik olayları hiç bir siyasi tedbir yasaklayamaz. Polonya istet Çarlık Rusya'sının ya da Almanya'nın parçası olsun, ister özerk bir bölge, isterse siyasi olarak bağımsız bir devlet olsun, hangi siyasi biçimi kabul ederse etsin, emperyalist devletlerin finans kapitaline bağımlılığını yasaklayamaz ve kaldıramaz veya bu sermayeyi sanayisinin hisselerini satın almaktan alıkoyamaz.

Norveç'in 1905'de «elde ettiği» bağımsızlık sadece siyasiydi. Ekonomik bağımlılığını etkileyemezdi, zaten niyeti de bu değildi. Tezlerimizde üzerinde durduğumuz nokta tastamam buydu. Biz kendi **kaderini tayin etme**nin sadece siyaseti ilgilendirdiğini, ve bu yüzden bunun ekonomik olarak elde edlemezliği meselesini ortaya

atmanın bile yanlış olacağını belirttik. Fakat işte, siyasi yasakların ekonomiye karşı güçsüzlüğü örneğini vererek bunu «çürüten» Kievski! Ne «çürütme»!

Devam edelim.

> «Küçük ölçekli sanayinin büyük ölçekli sanayiye hakim olduğu bir ya da bazan birkaç örnek, Marks'ın kapitalizmin genel gelişmesinin üretimin yoğunlaşması ve merkezileşmesiyle birlikte gittiği doğru tezini çürütmeye yeterli değildir.»

Tartışma gene, (okuyucunun ve yazarın) dikkatini özden neticeye saptırmak üzere seçilmiş talihsiz bir *örneğe* dayanmaktadır.

Biz, kapitalizm altında emek parasının elde edilemezliğinden söz ettiğimiz anlamda kendi kaderini tayin etmenin ekonomik elde edilemezliğinden sözetmenin yanlış olacağı görüşünü sürdürüyoruz. *Böyle* bir elde edilebilirliğin tek bir «örneği» gösterilemez. Kievski «elde edilebilirliğin» *bir başka* yorumuna sıçradığı zaman bizim bu noktada doğru olduğumuzu üstü kapalı kabul etmektedir.

Bunu neden doğrudan doğruya yapmıyor? *Kendi* tezini neden açıkca ve kesin olarak şöyle formüle etmiyor: «kendi kaderini tayin etme, kapitalizm altında olmakla birlikte, gelişmeyle çelişmektedir ve bu yüzden ya gericidir ya da sadece bir istisnadır.»?

Bunu yapmıyor, çünkü bu karşı tezin açık bir formülasyonu yazarını hemen açığa çıkaracaktır, bundan dolayı o bunu gizlemeye çalışıyor.

Ekonomik yoğunlaşma, büyük ölçekli üretimin küçük üretim üzerindeki zaferinin, yasası bizim programımızda ve Erfurt programında kabul edilmiştir. Kievski siyasi yoğunlaşma ya da devletin yoğunlaşması yasasının hiç bir yerde kabul edilmediği gerçeğini gizlemektedir. Eğer bu aynı tür bir yasaysa —eğer böyle bir yasa varsa— Kievski neden bunu formüle etmiyor

ve programımıza eklenmesini önermiyor? Bu yeni, devletin yoğunlaşması yasasını, ki programımızı hatalı sonuçlardan kurtaracağından bunun pratik önemi vardır, keşfettiğini varsayalım, Kievski'nin bizi kötü, tamamlanmamış bir programla başbaşa bırakması doğru bir şey midir?

Kievski bu yasayı formüle etmiyor, programımıza eklenmesini önermiyor, çünkü içinde bunu yaparsa kendini maskara edeceğine dair bulanık bir his var. Eğer açıkca ortaya konacak olursa ve eğer, küçük ölçekli üretimin büyük ölçekli üretim tarafından kovulmasına paralel olarak, bir başka «*yasa*», (birincisiyle bağıntılı veya onunla yan yana var olan) büyük devletler tarafından kovulmuş küçük devletlerin yasası sunulacak olursa, bu eğlenceli emperyalist Ekonomizme herkes gülecektir!

Bunu açıklamak için Kievski'ye sadece bir soru soracağız: Ekonomistler (tırnak işareti yok) neden modern tröstlerin veya büyük bankaların «çözülmesinden» *sözetmiyorlar?* Ya da böyle bir çözülmenin mümkünlüğünden ve elde edilebilirliğinden? Neden «emperyalist Ekonomist» (tırnak içinde) bile büyük devletlerin çözülmesinin hem mümkün hem de elde edilebilir olduğunu, ve sadece genel olarak değil, örneğin, «küçük milliyetlerin» (lütfen dikkat edin!) Rusya'dan ayrılmasını, kabul etmek zorunda kalıyor (§ e, Kievski'nin makalesinin II. kısmı)?

Son olarak, yazarımızın vardığı yeri daha da açık gösterebilmek, ve onu uyarabilmek için şunu belirtelim: Büyük ölçekli üretimin küçük ölçekli üretimi kovması yasasını hepimiz kabul ediyoruz, fakat «küçük ölçekli sanayinin büyük ölçekli sanayiye hakim olması» nın özgül bir «örneğini» gerici bir olay olarak tanımlamaktan hiç kimse korkmuyor. Şimdiye kadar kendi kaderini tayin etmenin *hiç bir* muhalifi, biz meseleyi literatürümüzde daha 1914'de ortaya attığımız hal-

de, Norveç'in İsveç'ten ayrılmasını gerici olarak tanımlamaya cesaret edemedi.

Büyük ölçekli üretim, örneğin, elle çalıştırılan makineler olduğu gibi kalırsa elde edilemez. Makineli imalatın el zanaatı üretimine «çözüldüğü» fikri tamamen saçmadır. Büyük imparatorluklara doğru emperyalist eğilim, egemen ve bağımsız —siyasi bakımdan bağımsız— devletlerin emperyalist bir ittifakı biçiminde tamamiyle elde edilebilir birşeydir ve pratikte sık sık edilmektedir de. Böyle bir ittifak mümkündür ve bunun sadece iki ülke finans kapitalinin ekonomik kaynaşması biçimiyle değil aynı zamanda emperyalist bir savaşta askeri «işbirliği» biçimiyle de karşılaşmaktayız. Ulusal mücadele, ulusal isyan, ulusal ayrılma emperyalizm *altında* tamamiyle «elde edilebilir» şeylerdir ve bunlarla pratikte karşılaşmaktayız. Hatta daha da bariz hale gelmişlerdir, çünkü emperyalizm kapitalizmin gelişmesini ve halk kitleleri içinde demokratik eğilimlerin büyümesini durdurmaz. Aksine, onların demokratik özlemleriyle tröstlerin anti-demokratik eğilimleri arasındaki antagonizmayı *şiddetlendirir*.

İnsan ancak emperyalist Ekonomizmin, yani karikatürleştirilmiş Marksizmin bakış açısından, örneğin, emperyalist politikanın şu özgül veçhesini görmezlikten gelebilir: bugünkü emperyalist savaş, bir yandan, mali bağların baskısının ve ekonomik çıkarların, siyasi bakımdan bağımsız, küçük bir ülkeyi Büyük Devletlerin mücadelesine nasıl çektiğinin örneklerini vermektedir (İngiltere ve Portekiz). Diğer yandan, emperyalist «patronlar»ından çok daha zayıf (hem ekonomik hem de siyasi bakımdan) küçük uluslarda demokrasinin bozulması ya isyana (İrlanda) ya da bütün birliklerin düşman safına geçmesine (Çekler) yol açmaktadır. Bu durumda, finans kapital açısından, *tek tek* küçük ulusların sahip olabilecekleri kadar, hatta siyasi bağımsızlığa kadar, demokratik özgürlüğe sahip olmalarına razı olmak, böylece «kendi» askeri operasyonla-

rının zarar görmesi tehlikesini kaldırmak, sadece «elde edilebilir» değil, tröstler için, *kendi* emperyalist politikaları için, *kendi* emperyalist savaşları için *bazen* daha da *kârlıdır*. Siyasi ve stratejik ilişkilerin özelliğini görmezlikten gelmek ve «emperyalizm» kelimesini ayırım gözetmeden ezberden tekrarlamak Marksizmden başka herşeydir.

Kievski bize, ilk olarak, Norveç «her zaman bağımsız bir devlet olmuştur» diyor. Bu doğru değildir ve ancak yazarın *burschikose* dikkatsizliği ve siyasi meselelere önem vermemesi ile açıklanabilir. Norveç 1905'den önce çok büyük ölçüde özerklikten yararlanmasına rağmen bağımsız bir devlet *değildi*. İsveç, Norveç'in siyasi bağımsızlığını ancak onun ayrılmasından *sonra* tanıdı. Eğer Norveç «her zaman bağımsız bir devlet olmuş» olsaydı, İsveç Hükümeti diğer devletlere, 26 Ekim 1905'de Norveç'in bağımsızlığını tanıdığını bildirmezdi.

İkinci olarak, Kievski Norveç'in Batıya, İsveç'in Doğu'ya baktığını, bir ülkede başlıca İngiliz diğerinde ise Alman finans kapitalinin «faaliyette» olduğunu, vs. kanıtlayabilmek için bir takım hesaplar yapıyor. Buradan da şu muzaffer sonucu çıkarıyor: «Bu örnek [Norveç] tıpatıp bizim kalıbımıza uyuyor.»

İşte size emperyalist Ekonomizm mantığının bir örneği! Bizim tezlerimiz finans kapitalin «herhangi bir», «bağımsız ülkede bile» hakim olabileceğini ve bu yüzden, kendi kaderini tayin etmenin finans kapital açısından «elde edilemez» liği hakkındaki bütün tartışmaların halis şaşkınlık olduğuna işaret etmektedir. Bize finans kapitalin, ayrılmasından *önce* ve *sonra* Norveç'te oynadığı rol üzerine, bizim tezimizi *doğrulayan*, veriler veriliyor. Ve bu veriler güya bizim önerimizi *çürütecek!*

Siyasi meselelere *önem vermemek* için finans kapitali şişirmek — siyaseti tartışmanın yolu bu mudur?

Hayır. Siyasi meseleler Ekonomizmin sakat mantığı yüzünden yokolmazlar. İngiliz finans kapitali, ayrılmadan önce ve sonra Norveç'te «faaliyette» idi. Alman finans kapitali Rusya'dan ayrılmadan önce Polonya'da «faaliyette» idi ve Polonya'nın siyasi statüsü *ne olursa olsun* «faaliyete» devam edecektir. Bu o kadar temel bir şey ki tekrarlamak zorunda kalmamız utanç verici. Ama işin alfabesi unutulmuşsa insan ne yapabilir ki?

Bu Norveç'in statüsü siyasi meselesinden vazgeçmemizi getirir mi? İsveç'in bir parçası olan Norveç, meselesinden vazgeçmemizi getirir mi? Ayrılma meselesi ortaya çıktığında işçilerin tavrı meselesinden vazgeçmemizi getirir mi?

Kievski bu sorulardan kaçıyor çünkü bunlar Ekonomistlere kötü çarpıyor. Fakat bu soruları hayatın kendisi ortaya çıkarmıştır ve çıkarmaktadır. Şu soruyu hayatın kendisi ortaya attı: Norveç'in ayrılma hakkını tanımamış İsveçli bir işçi Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olarak kalabilir miydi? *Kalamazdı.*

İsveçli aristokratlar, ve aynı zamanda din adamları Norveç'e karşı bir savaş istediler. Bu gerçek, Kievski Norveç halkının tarihinde bunu okumayı «unuttuğu» için yokolmuyor. İsveçli işçi Norveç'lilerin ayrılmaya karşı oy kullanmasında diretirken, bir Sosyal-Demokrat olarak kalabilirdi (ayrılma üzerine Norveç'te 13 Ağustos 1905'de yapılan ve seçmenlerin hemen hemen yüzde 80'inin katıldığı referandum ayrılma lehinde 368,200 oy, ayrılmaya karşı 184 oyla sonuçlandı). Fakat bu meselede, İsveçliler olmadan ve onların isteğine aldırmadan Norveçlilerin kendilerinin karar verme hakkını, İsveç aristokrasisi ve burjuvazisi gibi reddeden İsveçli işçi *Sosyal-Demokrat Parti'nin saflarında barındıramıyacağı* bir *sosyal-şoven* ve *bir zalim* olmuş demekti.

Parti Programımızın § 9 si işte böyle uygulanmalı. Fakat bizim emperyalist Ekonomistimiz bu maddenin

üzerinden atlamaya çabalıyor. Hayır baylar, şovenizmin kucağına düşmeden bu maddenin üzerinden atlıyamazsınız!

Peki Norveçli işçi ne yapmalıydı? Enternasyonalist bakış açısından onun görevi ayrılma *lehine* oy kullanmak mıydı? Kesinlikle değil. Ayrılmaya karşı oy kullanmış ve bir Sosyal-Demokrat olarak kalmış olabilirdi. Sosyal-Demokrat Partinin bir üyesi olarak görevine ancak, Norveç'in ayrılma *özgürlüğüne* karşı çıkan İsveçli Kara Yüz işçiye yardım elini uzattığı zaman ihanet ediyor olacaktı.

Bazı kişiler Norveçli ve İsveçli işçinin durumları arasındaki bu esaslı farklılığı görmeyi reddediyorlar. Fakat bunlar, bizim doğru olarak ortaya koyduğumuz, siyasi meselelerin bu en somutundan *kaçarken* kendilerini açığa çıkarıyorlar. Suskun kalıyorlar, sıyrılıp çıkmaya çabalıyorlar ve böylece kendi durumlarını teslim ediyorlar.

«Norveç» meselesinin Rusya'da çıkabileceğini kanıtlayabilmek için mahsus şu öneriyi ileri sürdük: *tamamen* askeri ve stratejik nitelikte koşullarda, ayrı bir Polonya devleti *bugün* bile tamamiyle elde edilebilir birşeydir. Kievski bunu «tartışmak» istiyor — ve suskun kalıyor!

Şunu ilave edelim: *tamamen* askeri ve stratejik nedenlerin dışında ve *bugünkü* emperyalist savaşın belli bir sonucu veri olarak alındığında (örneğin, İsveç'in Almanlara ve bunların yarı-zaferine katılması) Finlandiya da finans kapitalin tek bir faaliyetinin dahi «elde edilebilirliği» ni yoketmeden, Fin demiryolu ve sanayi hisselerinin satın alınmasını «elde edilmez» kılmadan ayrı bir devlet *olabilir*.*

(*) Bugünkü savaşın bir sonucu alındığında, Avrupa'da yeni devletlerin oluşumu (Polonya, Fin, vs.) emperyalizmin ve onun gücünün gelişimi için koşulları hiç bir şekilde zedelemeden tamamiyle «elde edilebilir» bir şeydir. Tam tersine bu finans kapi-

Kievski tatsız siyasi meselelerden kurtuluşu, bütün «tezlerinin» şaşılacak surette bir karakteristiği olan şaşılacak bir cümlede aramaktadır: «Her an... [1. kısım § c nin sonunda söylediği harfi harfine budur] Demokles'in kılıcı inebilir ve 'bağımsız' bir imalathanenin varlığına son verebilir» (küçük İsveç ve Norveç'ten «üstü kapalı» bahsetme).

Herhalde, gerçek Marksizm şudur: ayrı bir Norveç devleti, ki *İsveç* Hükümeti İsveç'ten ayrılmasını «devrimci bir tedbir» olarak tanımlamıştır, varlığını sadece on yıldır sürdürmektedir. Bundan çıkan siyasi meseleleri, eğer Hilferding'in *Finans Kapital*'ini okumuş ve «anlamış» isek, küçük bir devletin «her an» —madem mübalağa ediyoruz o halde tam yapalım!— yokolabileceği anlamında incelemenin bir anlamı var mı? Dikkatleri, Marksizmi Ekonomizme saptırdığımız ve kendi politikamız yerine kaşarlanmış Rus şovenlerinin konuşmalarını yeniden ısıttığımız gerçeğine çekmenin bir anlamı var mı?

Rus işçileri 1905'de bir cumhuriyet elde etmeye çalışmakla ne büyük hata yapmış olmalılar: finans kapital daha o zaman ona karşı Fransa'da, İngiltere'de, vs. harekete geçmişti ve «Demokles'in Kılıcı» «her an» tepesine inebilirdi, tabii eğer gerçekleşmiş olsaydı!

***

talin etkisini, bağlarını ve baskısını **artıracaktır.** Fakat bir başka sonuç alındığında, yeni devletlerin Macaristan'da, Çek ya da vs.'de oluşumu **aynı şekilde** «elde edilebilir» bir şeydir. İngiliz emperyalistleri **bu** ikinci sonucun zaferlerinden önce olmasını şimdiden tasarlıyorlar. Emperyalist çağ ne ulusal siyasi bağımsızlık için mücadeleyi ne de bunun dünya emperyalist ilişkilerinin **sınırları içinde** «elde edilebilirliği» ni yok etmez. Ancak, bu sınırların **dışında,** cumhuriyetçi bir Rusya veya genel olarak dünyanın herhangi bir başka yerinde her büyük demokratik dönüşüm, bir dizi devrim olmadan «elde edilemez» ve sosyalizm olmadan kalıcı olamaz. Klevski emperyalizmin demokrasiyle ilişkisini anlamada tamamen yetersiz kalmıştır.

«Ulusal kendi kaderini tayin etme talebi... asgari programda ütopya değildir: sosyal gelişmeyle çelişmez, çünkü bunun elde edilmesi bu gelişmeyi durdurmayacaktır.» Kievski Norveç hakkındaki «verileri» verdiği bölümde, Martov'un bu pasajına itiraz ediyor. Bu veriler, herkesin bildiği bir gerçeği, Norveç'in «kendi kaderini tayini etme» sinin ve ayrılmasının *ne* genel olarak finans kapitalin gelişimini, *ne* özel olarak onun faaliyetinin genişlemesini *ne de* Norveç'in İngilizler tarafından satın alınmasını *durdurmadığını* tekrar tekrar *kanıtlıyor!*

Aramızda, 1908-10'da Aleksinski'nin yaptığı gibi, Martov'la *tam da* onun haklı olduğu *bir zamanda* tartışan Bolşevikler varmış! Tanrı bizi böyle «müttefikler»den korusun!

5. «*Monizm ve Dualizm*»

Bizi «talebi dualistik bir biçimde yorumlamak» la suçlayan P. Kievski şöyle yazıyor:

> «Enternasyonalin monistik eyleminin yerine dualistik propaganda geçirilmiştir.»

Bu kulağa çok Marksist ve materyalist gelmektedir: monistik eylem «dualistik» propaganda ile karşı karşıya getirilmiştir. Maalesef, daha dikkatli inceleme bunun Dühring'in «monizmi» gibi *lafta* «monizm» olduğunu açığa çıkarmaktadır. Engels Dühring'in «monizmini» teşhir ederken şöyle yazıyordu: «Bir ayakkabı fırçasını memelilerin *birliğine* dahil etsem, bu ayakkabı fırçasının meme bezlerine sahip olmasına yardımcı olmaz.»[31]

Bu, ancak nitelikler, olgular ve eylemler gibi nesnel gerçeklikte *bir birlik* olan şeyler, «bir birlik» diye

ilan edilebilir demektir. Yazarımızın küçümsediği işte bu «ayrıntı» dır!

Bizim «dualist» olduğumuzu düşünüyor çünkü, bir kere, bizim ezilen ulusların işçilerinden talebimizle —bu sadece ulusal meseleye ilişkindir— ezen ulusların işçilerinden talebimiz, esasen, farklıdır.

P. Kievski'nin «monomizminin» Dühring'inkiyle aynı olduğunu saptayabilmek için *nesnel gerçeklikleri* inceleyelim.

Ulusal mesele bakımından, ezen ve ezilen ulusların işçilerinin *gerçek* durumu aynı mıdır?

Hayır, aynı değildir.

(1) *Ekonomik olarak*, aradaki fark, ezen uluslarda işçi sınıfının bir kesimi, bu ulusların burjuvazilerinin ezilen ulusların işçilerinin fazla sömürüsünden elde ettikleri *aşırı kârlar* dan kırıntılar almaktadır. Bundan başka, ekonomik istatistikler burada, ezilen uluslara nazaran işçilerin *daha büyük* bir yüzdesinin «küçük patronlar» olduğunu, *daha büyük* bir yüzdenin işçi *aristokrasisine** katıldığını göstermektedir. Bu bir gerçektir. Ezen ulusların işçileri, ezilen ulusların işçilerini (ve halk kitlelerini) yağmalamada *kendi* burjuvazileriyle *belli bir dereceye* kadar ortaktırlar.

(2) *Siyasi olarak*, aradaki fark, ezilen ulusların işçileriyle karşılaştırıldığında, siyasi hayatın birçok alanında *imtiyazlı* bir yer işgal etmektedirler.

(3) *İdeolojik, olarak*, veya manen, aradaki fark, onlara, okulda ve hayatta, ezilen ulusların işçilerinden nefret etmeleri ve hor görmeleri öğretilmiştir. Örneğin bu Büyük Ruslar arasında yetişmiş veya yaşamış her Büyük Rus'da *görülmektedir*.

Dolayısıyla nesnel gerçeklikte *bütün bir çizgi boyunca* farklılıklar, yani nesnel dünyada bireylerin istek ve bilinçlerinden bağımsız olarak «dualizm» vardır.

Bu böyleyken, P. Kievski'nin «Enternasyonal'in monistik eylemi» hakkındaki iddiasını nasıl kabul edebiliriz?

Bu iddia içi boş, tantanalı bir cümledir, bundan başka bir şey değil.

Gerçek hayatta Enternasyonal ezen ve ezilen uluslar diye *bölünmüş* işçilerden oluşmuştur. *Eğer* eyleminin *monistik olması gerekiyorsa* propagandası her ikisi için aynı *olmamalıdır*. İşte meseleye gerçek (Dühringci değil) «monizm» in, Marksist materyalizmin ışığında böyle bakmalıyız.

Örnek mi? Norveç örneğini (legal basında iki yıldan fazla bir zaman önce!) verdik, ve buna kimse karşı çıkmadı. Hayattan alınmış bu somut olayda, Norveçli ve İsveçli işçilerin *eylemi, sadece,* Norveçli işçiler ayrılma meselesini ancak *şartlı olarak* ortaya koyarken İsveçli işçiler Norveç'in ayrılma özgürlüğünü *kayıtsız şartsız* savundukları için ve bunu yaptıkları sürece «monistik», birleşik ve enternasyonalistti. İsveçli işçiler Norveç'in ayrılma özgürlüğünü *kayıtsız şartsız* desteklememiş olsalardı, birer *şoven,* Norveç'i zorla, savaşla «elde tutmak» isteyen İsveçli şoven toprak ağalarının suç ortağı olacaklardı. Norveçli işçiler ayrılma meselesini *şartlı olarak* ortaya koymuş *olmasalardı,* yani Sosyal-Demokrat Parti üyelerini bile ayrılmanın aleyhine oy kullanmada ve ayrılmaya karşı propaganda yürütmede serbest bırakmasalardı, enternasyonalist görevlerini yerine getiremiyecekler ve dar, *burjuva* Norveç milliyetçiliğine batmış olacaklardı. Neden? Çünkü ayrılma *burjuvazi* tarafından yürütülmekteydi, proletarya tarafından değil! Çünkü Norveç burjuvazisi, (diğer bütün burjuvaziler gibi) *her zaman* kendi işçileriyle «yabancı» bir ülkenin işçileri arasına set çekmeye çalışır! Çünkü sınıf bilinçli işçi için her demokratik talep (kendi kaderini tayin etmede dahil) sosyalizmin yüce çıkarlarına *tabidir*. Örneğin, eğer Norveç'in İsveç'ten ayrılması İngiltere'yle Almanya arasında kesinlikle bir savaşı veya savaş ihtimalini yaratmış olsaydı, Norveç'li işçiler, *sadece bu nedenden ötürü,* ayrılmaya karşı çıkmak zorundaydılar. İsveçli işçiler, sosyalist ol-

maktan vazgeçmeksizin, ayrılmaya karşı ajitasyon yapma hakkına ve fırsatına sahip olacaklardı, ama *ancak* İsveç Hükümetine *karşı* Norveç'in ayrılma *özgürlüğü* için sistematik, tutarlı ve sürekli bir mücadele vermiş iseler. Aksi takdirde Norveçli işçiler ve Norveç halkı İsveçli işçilerin tavsiyesini saygıya değer olarak kabul *etmeyeceklerdi* ve *edemezlerdi.*

Kendi kaderini tayin etme muhaliflerinin sıkıntısı bunların tek bir somut gerçek hayat örneğini sonuna kadar tahlil etmekten *korkup,* kendilerini cansız soyutlamalarla kısıtlamalarıdır. Bizim tezlerimizdeki, tamamen askeri, stratejik koşulların belli bir bileşkesi altında yeni bir Polonya devleti *bugün* gayet «elde edilebilir» bir şeydir, somut yargımıza ne Polonyalılar ne de P. Kievski karşı çıktı. Fakat hiç kimse, bizim haklı olduğumuzun bu üstü kapalı kabulünü izleyen sonuçları *düşünüp taşınmak* istemedi. Ve bunu izleyen sonuçlar, gayet açık olarak, enternasyonalist propagandanın, eğer mesele her ikisini de «monistik eylem» için eğitmekse, Ruslar ve Polonyalılar için aynı *olamıyacağıdır.* oPlonya'nın ayrılma özgürlüğü üzerinde kayıtsız şartsız ısrar etme Büyük Rus (ve Alman) işçisinin görev borcudur; aksi takdirde, *gerçekte, bugün,* II. Nikola'nın veya Hindenburg'un uşağı olacaktır. Polonyalı işçi ayrılma üzerinde *ancak* şartlı olarak ısrar *edebilir,* çünkü şu veya bu emperyalist burjuvazinin zaferi üzerinde spekülasyon (Fracy[32]'nin yaptığı gibi) yapmak *onun* uşağı olmakla aynı şeydir.

Enternasyonalin «monistik eylemi» için bir öncelik olan bu farkı anlayamamak, Moskova yakınlarında Çar ordusuna karşı «monistik eylemin» neden, diyelim ki, devrimci kuvvetlerin batıda Nijni—Novgorod'dan ve doğuda Smolenks'ten ilerlemelerini gerektirdiğini anlayamamakla hemen hemen aynı şeydir.

İkincisi, bizim Dühringci monizmin yeni örneği, bizi bir sosyal devrim anında «Enternasyonalin çeşitli ulusal kesimlerinin en yakın örgütsel birliği» ni sağlamak için mücadele etmemekle suçlamaktadır.

P. Kievski, sosyalizm altında devletin kendisi yokolduğundan kendi kaderini tayin etmenin gereksiz olacağını yazıyor. Bu sözde bize karşı bir tez! Fakat tezlerimizde, *üç* satırda, birinci bölümün son üç satırında açıkca ve kesin olarak «demokrasinin de devlet yokolduğunda, yokolmak zorunda olan bir devlet biçimi» olduğunu söylüyoruz. P. Kievski'nin § r'de (Kısım I) *sayfalarca* tekrar ettiği —tabii bizi «çürütmek» için!— tamamen bu herkesçe bilinen doğrudur, ve bunu *çarpıtılmış bir biçimde* tekrarlamaktadır. «Biz sosyalist sistemi içinde, nüfusun bir kesiminin diğeri üzerinde baskı aracı olarak, devletin yokolduğu tam anlamıyla demokratik [!!?], merkezi ekonomik sistem olarak tanımlıyoruz ve her zaman böyle tanımladık» diye yazıyor. Bu şaşkınlıktır, çünkü demokrasi *de* «nüfusun bir kesiminin diğeri üzerinde» baskısıdır; o *da* bir devlet biçimidir. Yazarımız sosyalizmin zaferinden sonra devletin *giderek yokolmasından* neyin kastedildiğini ve bu sürecin neleri gerektirdiğini açıkca anlamamaktadır.

Ancak esas nokta onun sosyal devrim çağına ilişkin «itirazlar»ıdır. Bizi «kendi kaderini tayin etmenin Talmud alimleri» diye adlandırıyor —ne korkutucu bir lakap— ve ekliyor: «Biz bu süreci [sosyal devrim] burjuva [!] devletin sınırlarını yokeden, sınır karakollarını yıkan [«sınırları yoketmeye» ek olarak mı?], ulusal birliği havaya uçuran [!] ve sınıf brliğini kuran bütün [!] ülkelerin proleterlerinin birleşik eylemi olarak tanımlıyoruz.»

«Talmud alimleri» nin bu haşin yargıcının gazabına rağmen şunu söylemek zorundayız: burada bir sürü laf var ama «fikir» yok.

Birçok ülke ve dünya nüfusunun çoğunluğu kapitalist gelişme aşamasına daha ulaşmadı bile, veya an-

cak henüz ulaştı. Bu basit nedenden ötürü sosyal devrim *bütün* ülkelerin proleterlerinin birleşik eylemi olamaz. Biz bunu tezlerimizin altıncı bölümünde belirttik, ama, P. Kievski dikkat yoksunluğundan veya düşünme yetersizliğinden, bizim bu bölümü belli bir amaçla, yani Marksizm karikatürü çarpıklıkları çürütmek için dahil ettiğimizi «fark edememiş». *Sadece* Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri sosyalizm için olgunlaşmıştır, ve Kievski, Engels'in Kautski'ye mektubunda. *(Sbornik Sotsial Demokrata)* sadece vadedilen değil gerçek bir «*fikrin*», «*bütün* ülkelerin proleterlerinin birleşik eylemi» ni hayal etmenin sosyalizmi çıkmaz ayın son çarşambasına, yani sonsuza ertelemek anlamına geleceğinin somut bir açıklamasını bulacaktır.[31]

Sosyalizm, bütün değil azınlıkta kalan ülkelerin, *ileri* kapitalist gelişme aşamasına ulaşmış ülkelerin proleterlerinin birleşik eylemiyle başarılacaktır. Kievski'nin hatasının nedeni bunu anlamamakta yatmaktadır. *Bu* ileri ülkelerde (İngiltere, Fransa, Almanya, vs.) milli mesele çoktan çözülmüştür; ulusal birlik amacını çoktan tamamlamıştır; *nesnel olarak*, yerine getirilecek «genel ulusal görevler» yoktur. Bundan dolayı *bugün* ulusal birliği «havaya uçurmak» ve sınıf birliğini kurmak ancak bu ülkelerde mümkündür.

Gelişmemiş ülkeler ayrı bir meseledir. Bunlar bütün Doğu Avrupa'yı ve bütün sömürge ve yarı - sömürgeleri kapsamaktadır ve tezlerin altıncı bölümü bunlarla ilgilidir (ikinci ve üçüncü tür ülkeler). Bu alanlarda, genellikle, *hâlâ* ezilen ve kapitalist olarak gelişmemiş uluslar varlıklarını sürdürmektedir. *Nesnel olarak*, bu ulusların hâlâ yerine getirilecek genel ulusal görevleri, yani *demokratik* görevleri, *yabancı baskıyı yıkma* görevleri vardır.

Engels bu tür uluslara örnek olarak Hindistan'ı gösterdi. O Hindistan'ın muzaffer sosyalizme karşı bir devrim yapabileceğini söylüyordu, çünkü Engels, proletaryanın ileri ülkelerde zafer kazanır kazanmaz belli

demokratik tedbirler olmaksızın, ulusal baskıyı heryerde «otomatik olarak» yokedeceğini hayal eden akla aykırı emperyalist Ekonomizm'den uzaktı. Muzaffer proletarya zafer kazandığı ülkeleri yeniden düzenliyecektir. Bu bir anda yapılamaz; ne de, doğrusu, burjuvazi bir anda «altedilebilir». Biz bunu tezlerimizde kasten vurguladık ve Kievski bizim bu noktayı milli meseleye ilişkin olarak *neden* vurgulamadığımızı gene durup düşünemedi.

Gelişmiş ülkelerin proletaryası burjuvaziyi devirir ve onun karşı devrim çabalarını püskürtürken, gelişmemiş ve ezilen uluslar durup beklemezler, varlıkları son bulmaz, yokolmazlar, Ayaklanmak için 1915-16 savaşı gibi bir burjuva emperyalist buhrandan bile —sosyal devrimle karşılaştırıldığında küçük bir buhrandır— yararlanıyorlarsa (sömürgeler, İrlanda), ayaklanmak için ileri ülkelerdeki iç savaşın *büyük buhranından* seve seve yararlanacaklarından kimsenin şüphesi olmasın.

Sosyal devrim ancak, gelişmiş ülkelerde proletaryanın burjuvaziye karşı iç savaşının, gelişmemiş, geri ve ezilen ulusların, ulusal kurtuluş hareketi de dahil olmak üzere, *bütün* bir demokratik ve devrimci hareketler *dizisiyle* birleştiği, bir devir biçiminde ortaya çıkabilir.

Neden? Çünkü kapitalizm eşitsiz gelişir ve nesnel gerçeklik bize oldukça gelişmiş kapitalist ulusları bir takım ekonomik olarak çok az gelişmiş, veya büsbütün gelişmemiş, uluslarla yanyana veriyor. P. Kievski sosyal devrimin *nesnel* koşullarını çeşitli ülkelerin ekonomik olgunluğu açısından kesin olarak tahlil edememiştir. Bu yüzden bizi kendi kaderini tayin etmeyi uygulamak için olaylar «icat etmekle» suçlarken yanlış kapı çalmaktadır.

Kievski daha iyi bir dava uğruna harcanmaya değer bir çabayla, «insan şeyleri kendi kafasında icat etmemeli, ama kafasını mevcut maddi koşulları» insanlığı

toplumsal günahlarından kurtaracak araçları «keşfetmek için kullanmalı» yolunda Marks ve Engels'ten defalarca alıntı yapmaktadır. Bu sık sık tekrarlanan alıntıları okuduğumuzda aynı can sıkıcı şekilde... Kapitalizmin Rusya'da zafer kazandığı «yeni keşfi» üzerinde tutturan peşinden kimsenin yas tutmadığı müteveffa Ekonomistleri hatırlamaktan kendimi alamadım. Kievski bu alıntılarla bizi «pişman etmek» istiyor: bizim emperyalizm devrinde kendi kaderini tayin etmeyi uygulayabilmek için kendi kafamızdan koşullar icat ettiğimizi iddia ediyor! Fakat makalesinde şu «düşüncesiz ikrarı» bulmaktayız:

> «Bizim anavatan savunmasına *karşı* [altını çizen yazar] olmamız ulusal ayaklanmanın bastırılmasına aktif olarak direneceğimizi, en açık şekilde göstermektedir, çünkü bu suretle can düşmanımız emperyalizmle çarpışıyor olacağız.» (Kısım II. § r) .

Bir yazarı eleştirmek, ona *cevap vermek* için onun makalesinin en azından ana önerilerini eksiksiz aktarmak gerekir. Fakat Keivsk'nin önerilerinin hepsinde her cümlenin Marksizmi çarpıtan iki veya üç hata veya mantıksızlık içerdiğini göreceksiniz!

1) Ulusal ayaklanmanın *aynı zamanda* «anavatan savunması» olduğundan habersizdir! Ancak bir parça düşünce bunun böyle olduğunu tamamen açıklığa kavuşturacaktır, çünkü «ayaklanan» *her* «ulus» kendini, dilini, toprağını, anavatanını ezen ulusa karşı «savunur.»

Bütün ulusal baskı *geniş* halk *kitlelerinin* direnişine yol açar; ve ulusal olarak ezilen bir nüfusun direnişi her zaman ulusal ayaklanmaya *meyillidir.* Ezilen ulusların burjuvazileri ulusal ayaklanmadan *sözederken* pratikte ezen ulusun burjuvazisiyle, kendi halkının arkasından *ve ona karşı* gerici anlaşmalara girmektedir ve bu hiç te ender rastlanan bir şey değildir (özel-

likle Avusturya ve Rusya'da). Böyle durumlarda devrimci Marksistlerin eleştirileri ulusal harekete değil onun alçaltılmasına, bayağılaştırılmasına, onu basit bir çekişme seviyesine indirme eğilimine yöneltilmelidir. Pek çok Avusturyalı ve Rus Sosyal-Demokrat, geçici olarak, bunu küçümsemekte ve basit, bayağı ve kirli ulusal çekişmelere —örneğin iki dilde yazılmış yol işaretlerinde önce hangi dilin yazılacağı sorunu üzerine tartışmalar ve çekişmeler— duydukları *haklı* nefretle ulusal mücadeleyi desteklemeyi reddetmektedirler. Biz, sözün gelişi Monako prensliğinde, cumhuriyetçi bir maskaralığı veya Güney Amerika'nın küçük devletlerinde ve bazı Pasifik adalarındaki «generallerin» «cumhuriyetçi» maceracılıklarını «destek»lemiyeceğiz. Ama bu ciddi demokratik ve sosyalist hareketler için cumhuriyete ilişkin şiarı terketmeye izin verilecektir anlamına gelmez. Biz kirli ulusal çekişmeleri ve Rusya ve Avusturya'daki pazarlıkları gülünçleştirmeliyiz, ve öyle yapıyoruz. Ama bu ulusal bir ayaklanmayı veya ulusal baskıya karşı ciddi bir halk mücadelesini inkara izin verilecektir anlamına gelmez.

2) Ulusal ayaklanmalar «emperyalist çağ» da imkansızsa, Kievski'nin bunlardan söz etmeye hakkı yok. Yok eğer mümkünse, «monizm» ve bizim emperyalizm altında kendi kaderini tayin etme örnekleri «icat ettiğimiz» vs., vs., üzerine *bütün*, saçma denecek kadar ayrıntılı sözlerinin elle tutulur bir yanı kalmamaktadır. Kievski kendi tezlerini bozmaktadır.

Eğer «biz» bir «ulusal ayaklanma» nın —Kievski'nin «kendisinin» mümkün olduğunu düşündüğü bir durum— «bastırılmasına aktif olarak direniyor» sak, bu ne demektir?

Bu eylem iki yönlü veya felsefi terimi yazarımız gibi yanlış bir biçimde kullanacak olursak «dualistik» demektir: (a) birincisi, bu ulusal olarak ezilen proletarya ve köylülüğün ulusal olarak ezilen burjuvaziyle ezen ulusa *karşı ortaklaşa* «eylemidir»; (b) ikincisi, bu ezi-

len ulusun proletaryasının veya onun sınıf bilinçli kesiminin bu ulusun burjuvazisine ve onu izleyen bütün unsurlara *karşı* «eylemidir».

«Ulusal bir bloka», ulusal «hayallere», milliyetçilik «zehrine» karşı, «ulusal nefretin körüklenmesi» ve benzerine karşı Kievski'nin, başka çare bulamayınca kullandığı sayısız cümlelerin anlamsızlığı ortadadır. Çünkü ezen ülkelerin proletaryasına (ki hatırlanacağı gibi ciddi bir güç olarak kabul etmektedir) «ulusal bir ayaklanmanın bastırılmasına aktif olarak direnme»yi önerirken ulusal nefreti *körüklemekte* ve ezilen ulus işçilerinin «burjuvaziyle bir blok» kurmalarını *desteklemektedir*.

3) Eğer ulusal ayaklanmalar emperyalizm altında mümkünseler, ulusal savaşlar da mümkündür. İkisi arasında maddi siyasi hiç bir fark yoktur. Askeri tarihçiler isyanları savaşlarla aynı kategoriye koyarken tamamen haklıydılar. Kievski farkında olmadan, yalnız kendini değil aynı zamanda emperyalizm altında ulusal savaşlar *ihtimalini* reddeden Junius[34] ve *Internationale* grubunu da çürütmüştür. Ve bu red emperyalizm altında ulusların kendi kaderini tayin etmesinin reddinin akla yakın tek teorik temelidir.

4) Öyleyse «ulusal» ayaklanma nedir? Ezilen ulusun siyasi bağımsızlığının kazanılmasını, yani *ayrı* bir ulusal devlet kurulmasını amaçlıyan bir ayaklanmadır.

Ezen ulusun proletaryası (emperyalist çağda, yazarımızın doğru bir şekilde gösterdiği) ciddi bir güçse, onun «ulusal bir ayaklanmanın bastırılmasına aktif olarak direnme»ye karar vermesi ayrı bir ulusal devletin yaratılmasına *yardım etmeyi ifade* etmez mi? Tabii eder.

Kahraman yazarımız kendi kaderini tayin etmenin «elde edilebilirliğini» inkar etmesine rağmen, şimdi gelişmiş ülkelerin sınıf bilinçli proletaryasının bu «elde edilmez» hedefin elde edilmesine *yardım etmek* zorunda olduğunu tartışıyor!

5) «Biz» ulusal bir ayaklanmanın bastırılmasına *neden* «aktif olarak direnme» liyiz? P. Kievski sadece bir neden ileri sürüyor: «... Bu suretle can düşmanımız emperyalizmle çarpışıyor olacağız.» Bu tezin bütün *gücü, güçlü* «can» düşmanımız kelmesinde yatıyor. Ve güçlü tezler yerine güçlü kelimelere olan tutkusunu sürdürmektedir— «burjuvazinin titreyen gövdesine kazık çakmak» gibi tantanalı ve aynı Aleksinski'ninki gibi gösterişli tabirler.

Fakat Kievski'nin bu tezi *yanlıştır*. Kapitalizm bizim ne kadar «can» düşmanımızsa emperyalzmde o kadar «can» düşmanımızdır. Bu böyledir. Ancak hiç br Marksist kapitalizmin feodalizme nazaran ilerici olduğunu ve emperyalizmin tekel öncesi kapitalizme nazaran ilerici olduğunu unutmayacaktır. Bundan dolayı bizim destekleyeceğimiz emperyalizme karşı her mücadele *değildir*. Biz emperyalizme karşı gerici sınıfların bir mücadelesini *desteklemiyeceğiz;* emperyalizme ve kapitalizme karşı gerici sınıfların bir ayaklanmasını *desteklemiyeceğiz.*

Sonuç olarak, yazar bir kere ezilen bir ulusun ayaklanmasını destekleme gereğini kabul etti mi (bastırmaya «aktif olarak direnme» ayaklanmayı desteklemek demektir) ulusal bir ayaklanmanın ilerici olduğunu da, başarılı bir ayaklanmanın sonucunda ayrı ve yeni bir devletin, yeni sınırların, vs. kurulmasının *ilerici* olduğunu da kabul eder.

Yazar siyasi tezlerinin *hiç birinde* tutarlı değildir!

Tezlerimizin Vorbote'nin 2. sayısında yayınlanmasından sonra meydana gelen 1916 İrlanda İsyanı,[35] ulusal ayaklanma ihtimalinden *Avrupa'da bile* söz etmenin boş olmadığını, tesadüfen, kanıtladı.

6. *P. Kievski'nin Ortaya Attığı ve Çarpıttığı Diğer Siyasi Meseleler*

Tezlerimizde sömürgelerin kurtuluşunun ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi anlamına geldiğini belirtmiştik. Avrupalılar sömürge insanlarının *da* ulus olduğunu çok kere unutuyorlar, ama bu «unutkanlığı» hoş görmek şovenizmi hoş görmek demektir.

P. Kievski «itiraz» ediyor:

> Saf türden sömürgelerde «kelimenin gerçek anlamında bir proletarya *yoktur*» (§ r'in sonu, Kısım II.) «O halde, 'kendi kaderini tayin etme' şiarı kimin için atılmaktadır? Sömürge burjuvazisi için mi? Fellahlar için mi? Köylüler için mi? Kesinlikle değil. *Sosyalistlerin* [altını çizen Kievski] sömürgelerin kendi kaderini tayin etmesini talep etmeleri saçmadır, çünkü işçilerin olmadığı ülkelerde bir işçi partisinin şiarlarını atmak genel olarak saçmadır.»

P. Kievski'nin kızgınlığına ve bizim görüşümüzü «saçma» diye suçlamasına rağmen tezlerinin hatalı olduğunu söylemeye cüret ediyoruz. «İşçi partisinin şiarlarının» *yalnız* işçiler için çıkarıldığına sadece peşlerinden kimsenin yas tutmadığı müteveffa Ekonomistler inandılar.* Hayır, bu şiarlar bütün emekçi nüfus, bütün halk için çıkarılmaktadır. Programımızın demokratik bölümü —Kievski bunun «genel olarak» önemi üzerinde hiç düşünmemiştir— özellikle bütün halka seslenmektedir ve bunun için orada «halk»tan sözediyoruz.**

(*) P. Kievski, A. Martinov ve şürekasının 1899-1901'de neler yazdığını yeniden okursa iyi eder. «Kendi» tezlerinin birçoğunu orada bulacaktır.

(**) «Ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi»nin bazı garip muhalifleri bizim görüşlerimizi «ulusların sınıflara bölünmüş ol-

Sömürge ve yarı sömürge uluslarının nüfusunun 1 milyara ulaştığını söylemiştik, ve P. Kievski bu somut iddiayı çürütmek zahmetine katlanmadı. Bu 1 milyarın, 700 milyondan fazlası işçilerin *varolduğu* ülkelerde (Çin, Hindistan, İran, Mısır) yaşamaktadır. Fakat hiç işçinin olmadığı, sadece köle sahipleri ve kölelerin v.s. bulunduğu sömürge ülkelerde bile «kendi kaderini tayin etme»yi talep etmek, *saçma* olmak bir yana, her Marksist için *zorunludur*. Ve Kievski mesele üzerinde biraz kafa yorsaydı bunu ve aynı zamanda «kendi kaderini tayin etme»nin her zaman, ezilen ve *ezen, iki* ulus «için» ileri sürüldüğünü herhalde kavrardı.

Kievski'nin «itirazlar»ından bir başkası:

> «Bu nedenle biz kendimizi, sömürgeler konusunda olumsuz bir şiarla, yani sosyalistlerin kendi hükümetlerine sunacağı — 'sömürgeleri terkedin!' — taleple sınırlamalıyız. Kapitalizm çerçevesinde elde edilemiyeceğinden bu talep emperyalizme karşı mücadeleyi şiddetlendirmeye hizmet eder, fakat gelişme eğilimiyle çelişmez, çünkü sosyalist bir toplum sömürgelere sahip olmayacaktır.»

Yazarın siyasi şiarların teorik içeriği üzerinde düşünme yeteneksizliği veya gönülsüzlüğü fevkalade şaşırtıcı! Teorik olarak kesin doğru bir siyasi terim yerine bir propaganda cümlesi kullanmakla meselenin değişeceğine inanalım mı? «Sömürgeleri terkedin» demek teorik bir tahlilden kaçmak ve propaganda cümlelerinin arkasına gizlenmektir! Çünkü Parti propagandacılarımızın her biri Ukrayna, Polonya, Finlandiya, v.s., ile ilgili olarak Çarlık hükümetinden («kendi hükümeti») şunu talep etmeye tamamen yetkilidirler: «Finlandi-

duğu teziyle çürütmeye çalışıyorlar! Bu karikatür Marksistlere her zaman verdiğimiz cevap şudur: programımızın demokratik bölümü «halk hükümeti»nden sözetmektedir.

ya'dan çıkın, vs.» Ancak akıllı propagandacı sırf mücadeleyi «şiddetlendirmek» amacıyla olumlu ya da olumsuz şiarlar ileri sürmememiz gerektiğini anlayacaktır. Sadece Aleksinski gibi insanlar «Kara-Yüz Dumasını terk edin» «olumsuz» şiarının, belli bir kötülüğe karşı mücadeleyi «şiddetlendirme» isteğinden dolayı haklılığında ısrar edebilirler.

Mücadelenin şiddetlendirilmesi tabiri, her şiar *ekonomik* gerçekliklerin kesin bir tahlili tarafından, *siyasi* durum ve şiarın *siyasi* önemi tarafından haklı çıkarılmalıdır diyen Marksist gerekirliği unutan öznelcilerin boş bir tabiridir. Bunu bu şekilde anlatmak zorunda kalmamız utanç verici bir şey ama ne yapabiliriz?

Biz Aleksinski'nin teorik bir meselenin teorik bir tartışmasını propaganda çığlıklarıyla kısa kesme alışkanlığını biliriz. Bu kötü bir alışkanlıktır. «Sömürgeleri terkedin» şiarının tek ve sadece tek bir siyasi ve ekonomik anlamı vardır: sömürge ulusların ayrılma özgürlüğü, ayrı bir devlet kurma özgürlüğü! Eğer, P. Kievski'nin sandığı gibi, emperyalizmin *genel* yasaları ulusların kendi kaderlerini tayin etmelerini önlüyor ve bunu bir ütopya, bir hayal, vs., vs., yapıyorsa, o zaman insan, düşünmekten vazgeçmeden, dünya uluslarının *çoğu* için bu genel yasalardan nasıl olur da bir istisna yapabilir? P. Kievski'nin «teorisi» besbelli ki teorinin bir karikatürüdür.

Meta üretimi ve kapitalizm ve finans-kapitalin bağları, sömürge ülkelerin çok büyük çoğunluğunda mevcuttur. Öyleyse, meta üretimi, kapitalizm ve emperyalizm açısından bu «bilimsel olmayan» ve «ütopyacı», Lensch, Cunow[34] ve diğerleri tarafından *bile* «çürütülmüş» bir talep iken, emperyalist ülkeleri, bunların hükümetlerini «sömürgeleri terket»meye nasıl zorlayabiliriz?

Yazarın muhakemesinde *düşüncenin* izi dahi yoktur!

Sömürgelerin kurtuluşu sadece «bir dizi devrim olmadan gerçekleşemez» anlamında «gerçekleşemez» bir şeydir gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir. Bunun Avrupa'da bir sosyalist devrimle *birlikte* gerçekleşebilir olduğu gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir. «Sosyalist bir toplum» *sadece* sömürgelere «sahip olmamakla» *kalmaz, genel olarak* ulusları hükmü altına almaz gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir. Tartıştığımız meselede, Rusya'nın Polonya ya da Türkistan'a «sahip olması» arasında *hiç bir* ekonomik veya siyasi fark olmadığı gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir. «Sosyalist bir toplumun» «sömürgeleri terketmeyi» *sadece* onların özgürce ayrılma *hakkını* tanıma anlamında isteyeceği, ama kesinlikle *ayrılmayı tavsiye etme* anlamında *istemiyeceği* gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir.

Ve P. Kievski ayrılma hakkı ile ayrılmayı tavsiye etme arasındaki ayırımdan dolayı bizi «hokkabazlık»la suçluyor, ve bu yargıyı işçilerin gözünde «bilimsel olarak kanıtlamak» için şöyle yazıyor:

> «Bir işçi bir propagandacıya proletaryanın *samostiinost*'u [Ukrayna için siyasi bağımsızlık] nasıl ele alması gerektiğini sorduğunda ve şu cevabı aldığında ne düşünecektir: sosyalistler ayrılma hakkı tanınması için çalışırlar, ama propagandaları ayrılmaya karşıdır?»

Bu soruya oldukça doğru bir cevap verebileceğini sanıyorum: her aklı başında işçi Kievski'nin *düşünmekten yoksun olduğunu düşünecektir.*

Her aklı başında işçi şöyle «düşünecektir»: İşte biz işçilere «sömürgeleri terkedin» diye bağırmamızı söyleyen P. Kievski. Bir başka deyişle biz Büyük-Rus işçiler hükümetimizin Moğolistan'dan, Türkistan'dan, İran'dan çıkmasını talep etmeliyiz; İngiliz işçileri İngiliz Hükümetinin Mısır, Hindistan, İran vs.'den çıkmasını talep etmeliler. Ama bu *biz* proleterler kendimizi Mısırlı işçilerden ve fellahlardan, Moğol, Türkis-

tanlı veya Hintli işçiler ve köylülerden ayırmak *istiyoruz* anlamınamı gelir? Bu *bizim*, sömürgelerin emekçi yığınlarına Avrupalı sınıf-bilinçli proletaryadan «ayrılmayı» tavsiye ettiğimiz anlamına mı gelir? Hiç de değil. Biz, her zaman olduğu gibi, bugün de gelişmiş ülkelerin sınıf bilinçli işçilerinin *bütün* ezilen ülkelerin işçileri, köylüleri ve köleleriyle en yakın birliğinden ve kaynaşmasından yanayız ve bundan sonra da öyle olacağız. Sömürgeler de dahil olmak üzere bütün ezilen ülkelerin bütün ezilen sınıflarına bizden *ayrılmamalarını*, bizimle mümkün olduğu kadar sıkı bağlar kurmalarını ve bizimle kaynaşmalarını, her zaman tavsiye ettik ve bundan sonra da edeceğiz.

Hükümetlerimizden sömürgeleri terketmelerini, ya da, ajitasyon çığlıkları yerine kesin siyasi terimlerle ifade edecek olursak, sömürgelere tam ayrılma *özgürlüğü*, gerçek *kendi kaderini tayin etme hakkı* bahşetmelerini talep ediyoruz, ve biz kendimiz iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı muhakkak uygulayacağız, ve bu özgürlüğü bahşedeceğiz. Biz bunu mevcut hükümetlerden talep ediyoruz, ve biz hükümet olduğumuz zaman bunu, ayrılmayı «tavsiye» etmek için *değil*, aksine ulusların *demokratik* birliğini ve kaynaşmasını kolaştırmak ve hızlandırmak için *yapacağız*. Moğollar, İranlılar, Hintliler, Mısırlılarla birliği ve kaynaşmayı teşvik etmek için hiç bir çabayı esirgemiyeceğiz. Biz bunu yapmanın görevimiz olduğuna ve *bizim çıkarımıza* olduğuna inanıyoruz, çünkü aksi takdirde Avrupa'da sosyalizm *teminat altına alınamaz*. Bizden daha geri ve daha fazla ezilen bu uluslara, Polonyalı Sosyal-Demokratların çok yerinde deyimiyle, «çıkar gözetmeyen kültürel yardım» vermeye çalışacağız. Bir başka deyişle onların, makine kullanımına, emeğin yükünün azaltılmasına, demokrasiye, sosyalizme geçmelerine yardım edeceğiz.

Biz Moğolların, İranlıların, Mısırlıların ve istisnasız *bütün* diğer ezilen ve eşit olmayan ulusların ayrıl-

ma özgürlüğünü talep ediyorsak, *ayrılmadan yana olduğumuz* için değil, *yalnızca* zorla birleşmeden farklı olarak *özgür, gönüllü* birlik ve kaynaşmadan yana olduğumuz için talep ediyoruz. *Yegane* neden budur!

Ve bu bakımdan Moğol ya da Mısırlı köylüler ve işçilerle Polonyalı ya da Finli köylüler ve işçiler arasındaki, bize göre, *biricik* farklılık sonuncuların siyasi bakımdan Büyük Ruslardan daha gelişkin, daha tecrübeli olmaları, ekonomik bakımdan daha hazırlıklı, vs. olmalarıdır ve bu yüzden kendi halklarını, cellat rolleri yüzünden Büyük Ruslara karşı bugünkü haklı nefretlerini *sosyalist* işçilere ve sosyalist bir Rusya'ya karşı da sürdürmenin akılsızlık olduğuna, pek muhtemeldir ki *çok yakında* ikna edeceklerdir. Halklarını ekonomik yararlarla enternasyonalist ve demokratik içgüdü ve bilincin bütün ulusların bir an önce birleşmesini ve sosyalist bir toplumda kaynaşmasını gerekli kıldığına ikna edeceklerdir. Ve Polonyalılar ve Finliler oldukça kültürlü insanlar olduklarından, bu tavrın doğruluğunu herhalde çok yakında anlayacaklardır ve bundan dolayı sosyalizmin zaferinden sonra Polonya ve Finlandiya'nın muhtemel bir ayrılığı ancak çok kısa ömürlü olacaktır. Kıyaslanamıyacak kadar az kültürlü olan fellahlar, Moğollar ve İranlılar daha uzun bir süre ayrı kalabilirler, ama biz bu süreyi yukarıda belirttiğimiz gibi çıkar gözetmeyen kültürel yardımla kısaltmaya çalışacağız.

Bizim Polonyalılar ve Moğollara karşı tavrımızda bundan başka bir farklılık *yoktur*, olamaz da. Ayrılma özgürlüğü propagandamız ve *biz* hükümet olduğumuzda bu özgürlüğü kesin uygulama kararımızla, ulusların birliği ve kaynaşması propagandamız arasında «çelişki» *yoktur*, olamaz da. Her aklı başında işçinin, her gerçek sosyalist ve enternasyonalistin P. Kievski ile tartışmamız hakkında bunu «düşüneceğinden» eminiz.*

(*) Besbelli ki Kievski, bazı Alman ve Hollandalı Marksistlerin ileri sürdükleri «sömürgeleri terkedin» şiarını, yalnızca onun

Makalenin başından sonuna kadar Kievski'nin temel kuşkusu şudur: gelişme eğilimi ulusların *kaynaşması* yönünde olduğuna göre, ulusların *ayrılma* özgürlüğünü neden savunalım ve neden, iktidara geldiğimizde, uygulayalım? Cevabımız - gelişme eğilimi tamamen toplumun bir kesiminin diğeri üzerinde zora dayanan hakimiyetinin kaldırılması yönünde olduğu halde proletarya diktatörlüğünü neden savunuyorsak ve iktidara geldiğimizde neden uygulayacaksak, ondan. Diktatörlük toplumun bir kesiminin geri kalan kesimi üzerindeki hakimiyetidir, ve dahası, hakimiyet doğrudan doğruya zora dayanır. Tek tutarlı devrimci sınıf proletaryanın diktatörlüğü burjuvaziyi devirmek ve onun karşı-devrim çabalarını püskürtmek için gereklidir. Proletarya diktatörlüğü meselesi öylesine önemlidir ki, böyle bir diktatörlüğün gereğini inkar eden ya da onu sadece lafta kabul eden birisi Sosyal-Demokrat Parti'nin üyesi olamaz. Ancak, istisnai olarak, özelliği olan durumlarda, örneğin, büyük bir komşu ülkede sosyal

teorik içeriğini ve sonuçlarını değil aynı zamanda Rusya'nın özgül özelliklerini de dikkate almadan sadece **tekrarlamıştır.** Hollandalı veya Alman bir Marksistin kendini sömürgeleri terkedin şiarıyla sınırlaması —bir dereceye kadar— bağışlanabilir. Çünkü, bir kere **Batı** Avrupa ülkelerinin pek çoğu için ulusal baskının tipik biçimi sömürgelerin ezilmesidir, ve ikincisi, «sömürge» teriminin bile Batı Avrupa ülkeleri için özellikle açık, şekli ve hayati bir anlamı vardır.

Peki ya Rusya? Rusya'nın garipliği kesin olarak **«bizim»** sömürgelerimizle «bizim» ezilen uluslarımız arasındaki farkın açık, somut ve canlı bir biçimde görülememesidir!

Diyelim ki Almanca yazan bir Marksistin Rusya'nın **bu** garipliğini gözden kaçırması bağışlanabilir; ama Kievski için bu bağışlanamaz. Rusya'nın durumunda ezilen uluslarla sömürgeler arasında bazı ciddi farklılıklar keşfetmeye çalışma halis saçmalığı, sadece **tekrarlamak** değil **düşünmek** isteyen bir Rus sosyalisti için özellikle ortadadır.

devrimin başarılmasından sonra, küçük bir ülkede burjuvazinin, eğer direnmenin umutsuz olduğuna ikna olmuşsa ve canını kurtarmayı tercih ediyorsa, iktidarı barış içinde teslim etmesinin *mümkün* olduğunu inkar edemeyiz. Tabii, çok daha büyük bir ihtimalle, sosyalizmi küçük devletlerde bile iç savaş olmadan *başarılamayacaktır,* ve bu nedenden dolayı uluslararası Sosyal-Demokrasinin *yegane* programı, şiddet bizim ülkelerimize yabancı olmasına rağmen, iç savaşı kabul etmek olmalıdır. Aynısı *mutatis mutandis* (*gerekli* değişikliklerle), uluslara uygulanabilir. Biz onların kaynaşmasından yanayız, ama *şimdiki durumda* ayrılma özgürlüğü olmadan zorla kaynaşma ve ilhaktan, gönüllü kaynaşmaya geçiş olamaz. Biz ekonomik etkenin ağır bastığını —çok doğru olarak— kabul ediyoruz, fakat bunu *ála* Kievski yorumlamak Marksizmin bir karikatürünü yapmaktır. Çağdaş emperyalizmin trsötleri ve bankaları bile, gelişmiş kapitalizmin bir parçası olarak her yerde kaçınılmaz oldukları halde, somut veçheleri bakımından ülkeden ülkeye farklılaşırlar. Esaslardaki türdeşliğe rağmen, gelişmiş emperyalist ülkelerin —Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya— siyasi biçimleri arasında daha da büyük farklılık vardır. Aynı çeşitlilik kendini, insanlığın bugünün emperyalizminden yarının sosyalist devrimine izleyeceği yolda da gösterecektir. Bütün uluslar sosyalizme varacaklardır - bu kaçınılmazdır, ama hepsi tamamen aynı yoldan varmayacak, her biri demokrasinin bir biçimine, proletarya diktatörlüğünün bir çeşidine, toplumsal hayatın farklı veçhelerindeki sosyalist dönüşümlerin değişen haddine kendinden bir şey katacaktır. Teori açısından «tarihi materyalizm adına» geleceğin *bu* veçhesini tek düze, bir griye boyamaktan daha ilkel, ya da pratik açısından daha gülünç, bir şey olamaz. Sonuç Suzdal'ın acemice boyanmış resimlerinden başka bir şey olmayacaktır.[37] Ve gerçek, sosyalist proletaryanın ilk zaferinden *önce* bugün ezilen ulusların sadece beşyüzde birinin özgürlüklerini

kazanıp ayrıldıklarını, sosyalist proletaryanın bütün dünyada kesin zaferinden *önce* (yani sosyalist devrimin bütün iniş çıkışları boyunca) ezilen ulusların yine sadece beşyüzde birinin çok kısa bir süre için ayrılacağını gösterecek olsa dahi - bu durumda *dahi,* işçilere, ezen ulusların *bütün* ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü tanımayan ve savunmayan sosyalistlerini Sosyal-Demokrat partilerine almamalarını şimdiden tavsiye etmekle hem teorik hem de pratik siyaset bakımından doğru hareket ediyoruz demektir. Çünkü gerçek şu ki, ezilen uluslardan kaçının demokrasinin farklı *biçimlerine,* sosyalizme geçişin farklı *biçimlerine* kendilerinden birşeyler katmak için ayrılmayı pratikte talep edeceğini bilmiyoruz ve bilemeyiz. Ve bugün ayrılma özgürlüğünün inkarı teorik olarak baştan aşağı yanlıştır ve pratikte ezen ulusların şovenlerine köle olmağa varır— bunu biliyor, her gün görüyor ve hissediyoruz.

P. Kievski yukarıda aktardığımız pasaja bir dipnotta «Biz 'zorla ilhaka karşı' talebi, tamamen desteklediğimizi vurguluyoruz...» diye yazıyor.

Fakat bizim tamamen açık, bu «talebin» kendi kaderini tayin etmeyi tanımakla aynı olduğu, kendi kaderini tayin etmekle ön ve art tutarlılık içinde görülmeden «ilhak» kavramının doğru tanımının yapılamıyacağı yargımıza hiç bir cevap vermiyor, tek bir kelime dahi yazmıyor. Herhalde Kievski bir tartışmada destekleyici herhangi bir kanıt vermeden tezleri ve talepleri sunmanın yeterli olduğunu sanıyor!

Kievski şöyle devam ediyor: «...*Olumsuz* formüle edildiklerinde, proletaryanın emperyalizme karşı bilincini bilemeye hizmet eden bir takım talepleri tamamiyle kabul ediyoruz, ama mevcut sistemin temeli üzerinde bunların *olumlu* karşıtlarını çıkarmak kesinlikle mümkün değildir. Savaşa karşı, evet, ama demokratik bir barıştan yana değil...»

Yanlış - ilk kelimesinden son kelimesine kadar yanlış. Kievski bizim «Pasifizm ve Barış Şiarı» üzerine kararımızı (*Sosyalizm ve Savaş* broşüründe, s. 44-45) okudu ve, sanıyorum, kabul bile etti. Fakat besbelli ki anlamamış. Kararın işaret ettiği gibi, biz demokratik bir barıştan *yanayız*, ancak işçileri böyle bir barışın «bir dizi devrim olmadan» bugünkü, burjuva hükümetlerle mümkün olduğu aldatmacasına karşı uyarıyoruz. Biz barışın «soyut», yani gerçek sınıf özünü, veya, özellikle, savaşçı ülkelerdeki *bugünkü* hükümetlerin emperyalist özünü hesap *etmeyen* savunusunu işçilerin aldatılması olarak ilân ettik. *Sotsial-Demokrat*'daki (No. 47) tezlerde, eğer devrim Partimizi bugünkü savaş süresince iktidara getirirse, bütün savaşan ülkelere derhal demokratik bir barış önereceğini kesin olarak belirttik.

Ancak, kendisinin genel olarak demokrasiye değil «yalnızca» kendi kaderini tayin etmeye karşı olduğuna kendini ve başkalarını ikna etmeye arzulu Kievski, bizim «demokratik bir barıştan yana olmadığımızı» iddia ederek bitiriyor. Görülmemiş mantık!

Verdiği diğer örnekler üzerinde durmanın gereği, ve onları çürütürken yer harcamanın anlamı, hiç yok, çünkü onlar da aynı bön ve çürük mantık düzeyindeler ve ancak okuyucuyu güldürebilirler. Sosyal-demokrasinin iktidarı üzerine aldığında sorunu *nasıl* çözeceği sorusuna aynı zamanda olumlu bir cevap vermeksizin sadece «proletaryanın emperyalizme karşı bilincini bileme»ye hizmet eden «olumsuz» bir Sosyal-Demokrat şiar diye bir şey yoktur, ne de olabilir. Kesin olumlu bir çözümle birleşmeyen «olumsuz» bir şiar, bilinci «bilemiyecek» aksine köreltecektir, çünkü böyle bir şiar içi boş bir cümle, sadece bir haykırma, anlamsız laf etmedir.

P. Kievski *siyasi* kötülüklerle *ekonomik* kötülüklere damga vuran «olumsuz» şiarlar arasındaki farkı anlamıyor. Bu fark şu gerçekte yatmaktadır ki, bazı ekonomik kötülükler, siyasi üstyapı ne olursa olsun, aslında kapitalizmin bir parçasıdır ve kapitalizmin kendisi

yokolmadan bunları ekonomik olarak yok etmek *imkansızdır*. Bunun aksini kanıtlayacak tek bir örnek gösterilemez. Öte yandan, siyasi kötülükler «mevcut sistemin temeli üzerinde» yani kapitalizmin üzerinde, ekonomik olarak, tamamiyle mümkün olan ve istisnai olarak kapitalizm altında uygulanmakta olan —bir ülkede bazı veçheleri, bir başkasında başka veçheleri— demokrasiden bir ayrılmayı ifade ederler. Yazarın anlıyamadığı kesin olarak yine genel olarak demokrasinin uygulanması için gerekli temel koşullardır!

Aynı şey boşanma sorunu için de geçerlidir. Okuyucu bunun ilk defa *ulusal* meselе üzerine tartışmada Rosa Lüksemburg tarafından ortaya atıldığını hatırlayacaktır. Rosa Lüksemburg tamamiyle haklı bir düşünceyi, eğer bir devlet içinde özerklikten (belli bir bölgenin, alanın, vs.) yanaysak, bizim merkezci Sosyal-Demokratlar olarak bütün belli başlı ulusal meselelerin— ve *boşanma* yasaları bunlardan biridir —merkezi hükümetin ve merkezi parlamentonun yetkisi altına girmesinde ısrar etmek zorunda olduğumuzu ifade etmişti. Bu örnek bugün tam boşanma özgürlüğünü talep etmeyen birinin bir demokrat ve bir sosyalist olamayacağını açıkca göstermektedir, çünkü böyle bir özgürlüğün eksikliği ezilen cinsin daha da ezilmesidir— bununla beraber bir kadının kocasını terketme *özgürlüğünü* tanımanın bütün kadınları terketmeye *davet* etmek olmadığını anlamak güç olmamalı!

P. Kievski «itiraz» ediyor:

> «Bu hak [boşanma] kadının [kocasını terketmek *isteyip*] hakkını *kullanamadığı* bazı durumlarda nasıl bir şey olacaktır? Ya da bunun kullanımı *üçüncü* kişilerin arzusuna, veya daha da kötüsü, sevgisine talip olanların arzusuna bağlıysa? *Böyle* bir hakkın ilanını savunacakmıyız? Tabii ki hayır!»

Bu itiraz *genel olarak* demokrasiyle kapitalizm arasındaki ilişkiyi büsbütün anlama yoksunluğunu açığa çı-

kanıyor. Ezilen sınıfların demokratik haklarını «kullanmalarını» imkansız kılan koşullar kapitalizm altında istisna değildir; bunlar sistemin simgeleridir. Boşanma hakkı kapitalizm altında çok kere gerçekleşemez olarak kalacaktır, çünkü ezilen cins ekonomik olarak bağımlıdır. Kapitalizm altında ne kadar demokrasi olursa olsun, kadın «evcil bir köle», yatak odasına, bebek odasına, mutfağa kilitli bir köle olarak kalacaktır. Halkın «kendi» yargıçlarını, memurlarını, öğretmenlerini, jüri üyelerini, vs. seçme hakkı kesin olarak işçilerin ve köylülerin ekonomik bağımlılığından dolayı, aynı şekilde kapitalizm altında çok kere gerçekleşemez birşeydir. Aynı şey demokratik cumhuriyet için de geçerlidir: programımız bunu «halkın hükümeti» diye tanımlamaktadır, bununla beraber bütün Sosyal-Demokratlar pekala bilirler ki kapitalizm altında, en demokratik cumhuriyetlerde bile, memurların burjuvazi tarafından satın alınması ve hükümetle borsa arasındaki ittifak muhakkak olacaktır.

Ancak doğru düşünemiyenler ya da hiç Marksizm bilgisi olmayanlar şu sonuca varacaklardır: öyleyse bir cumhuriyete sahip olmanın, boşanma özgürlüğünün, demokrasinin, ulusların kendi kaderlerini tayin etmesinin hiç bir amacı yoktur! Ama Marksistler demokrasinin sınıf baskısını *yoketmediğini* bilirler. O sadece sınıf mücadelesini daha doğrudan, daha geniş, daha açık ve kesin kılar, ve bizim de muhtaç olduğumuz budur. Boşanma özgürlüğü ne kadar tam olursa, kadınlar «evcil kölelik»lerinin kaynağının haklarının eksikliği değil kapitalizm olduğunu o kadar açık göreceklerdir. Hükümet sistemi ne kadar demokratik olursa, işçiler kötülüklerin kökünün haklarının eksikliği değil kapitalizm olduğunu o kadar açık göreceklerdir. Ulusal eşitlik ne kadar tam olursa (ve ayrılma özgürlüğü olmadan tam *değildir*), ezilen ulusların işçileri ezilmelerinin nedeninin haklarının eksikliği değil kapitalizm olduğunu o kadar açık göreceklerdir, vs.

Tekrar tekrar söylemek zorunda kaldık: Marksizmin alfabesini böyle anlatmak utanç verici bir şey, ama Kievski bunu bilmiyorsa ne yapalım?

Boşanmayı hemen hemen yurtdışı Örgütlenme Komitesi sekreterlerinden birinin, Semkovski'nin, eğer doğru hatırlıyorsam, Paris *Golos*'unda tartıştığı şekilde tartışıyor.[38] Onun muhakeme çizgisi şuydu: boşanma özgürlüğü bütün evli kadınların kocalarını terketmesi için bir *davetiye* değildir, bu doğru, ama, bayan, eğer diğer bütün kocaların sizinkinden daha iyi olduğu kanıtlanmışsa, o zaman bu bir ve aynı şeye varır!!

Semkovski bu muhakeme çizgisini tutarken garip düşüncenin sosyalist ya da demokrat ilkelerin zedelenmesi demek olmadığını unutmuş. Eğer Semkovski bir kadına diğer bütün kocaların kendi kocasından daha iyi olduğunu söyleseydi hiç kimse bunu demokratik ilkelerin zedelenmesi olarak kabul etmeyecekti. İnsanlar çok çok şöyle söyleyeceklerdi: Büyük bir partide elbette büyük gariplikler olacaktır! Yok eğer Semkovski boşanma özgürlüğüne karşı çıkan ve karısının kendisini terketmesini önlemek için mahkemeye, polise ya da kiliseye başvuran bir adamı bir demokrat olarak savunmayı kafasına koymuşsa Semkovski'nin Yurtdışı Sekreteryasındaki meslektaşlarının *bile*, kötü sosyalistler olmalarına rağmen, onu desteklemeyi reddedeceklerinden eminiz!

Boşanmayı «tartışırken», hem Semkovski hem de Kievski, meseleyi anlamıyorlar ve meselenin özünden, yani kapitalizm altında boşanma hakkının, istisnasız diğer *bütün* demokratik haklar gibi, şartlı, kısıtlı, biçimsel, dar ve gerçekleşmesinin son derece güç olmasından kaçıyorlar. Ancak kendine saygısı olan hiç bir Sosyal-Demokrat boşanma hakkına karşı çıkan bir kimseyi, sosyalist olmak bir yana, bir demokrat olarak bile düşünmeyecektir. Meselenin özü budur. *Bütün* «demokrasi» kapitalizm altında ancak çok küçük bir dereceye kadar ve ancak göreceli olarak gerçekleşebilir olan

«hakların» ilanı ve gerçekleşmesiyle var olur. Ama bu haklar ilân edilmeden, bunları benimsetmek için hemen, şimdi bir mücadele vermeden, kitleleri bu mücadelenin ruhuyla eğitmeden sosyalizm *imkansızdır*.

Kievski bunu anlıyamadığından, kendi özel konusuna ilişkin, merkezi meseleyi yani biz Sosyal-Demokratların ulusal baskıyı *nasıl* yokedeceğimiz sorusunu atlamaktadır. (Tartışılan meseleyle hiç ilişkisi olmadığı halde) dünyanın «kanla ıslandığı», vs. hakkında cümlelerle meseleyi başka bir yana çevirmektedir. Geriye sadece tek bir tez kalıyor: sosyalist devrim her şeyi çözecektir! Ya da, onun görüşlerini paylaşan insanlar tarafından bazen ileri sürülen bir tez: kendi kaderini tayin etme kapitalizm altında imkânsız ve sosyalizm altında fazlalıktır.

Teorik açıdan bu görüş abuksabuktur; pratik siyaset açısından ise şovencedir. Demokrasinin önemini değerlendirememektedir. Sosyalizm demokrasi olmadan imkansızdır çünkü: (1) proletarya demokrasi mücadelesiyle hazırlanmadan sosyalist devrimi yapamaz; (2) muzaffer sosyalizm tam demokrasi uygulamadan zaferini pekiştiremez ve insanlığı devletin yavaş yavaş yokolmasına doğru götüremez. Kendi kaderini tayin etmenin sosyalizm altında fazlalık olduğunu iddia etmek bu yüzden sosyalizm altında demokrasinin fazlalık olduğunu iddia etmek kadar abuksabuk ve umutsuzca bir şaşkınlıktır.

Kendi kaderini tayin etme kapitalizm altında genel olarak demokrasi *ne kadar* imkansızsa ve demokrasi *sosyalizm* altında ne kadar fazlalıksa *o kadar*, imkansızdır.

Ekonomik devrim siyasi baskının *bütün* türlerinin nin yokedilmesi için gerekli öncelikleri yaratacaktır. Tam da bu nedenden ötürü herşeyi ekonomik devrime indirgemek mantıksız ve yanlıştır, çünkü mesele şudur: ulusal baskı *nasıl* yokedilmelidir? Ekonomik bir devrim olmadan yokedilemez. Bu inkar edilemez. Fakat

kendimizi bununla *sınırlamak* saçma ve sefil emperyalist Ekonomizme düşmek demektir.

Biz ulusal eşitliği yerine getirmeliyiz; bütün uluslar için eşit «haklar» ilân etmeli, formüle etmeli ve uygulamalıyız. Belki de, P. Kievski'den başka *herkes* bunu kabul etmektedir. Ama bu ortaya Kievski'nin kaçtığı bir soruyu çıkarıyor: ulusal bir devlet kurma *hakkının* inkarı eşitliğin inkarı değil midir?

Tabii ki öyledir. Ve tutarlı, yani sosyalist, demokratlar bu hakkı ilân ediyorlar, formüle ediyorlar ve uygulayacaklar, çünkü ulusların tam, gönüllü iyi ilişkiler kurmasına ve kaynaşmasına bu haktan başka yol yoktur.

7. *Sonuç Aleksinski Yöntemleri*

P. Kievski'nin tezlerinin sadece bir kısmını tahlil ettik. Bunların *tamamını* tahlil etmek bu makaleden beş misli daha uzun bir makale gerektirecekti, çünkü Kievski'nin söylediklerinin tamamında tek bir doğru görüş yok. *Doğru* olan —eğer rakamlarda hata yoksa— bankalar üzerine dipnottaki verilerdir. Geri kalan kısmı üzerine biber gibi ekilmiş «titreyen gövdesine kazık çakmak», «zapteden kahramanları yargılamakla kalmıyacağız, aynı zamanda onları ölüme ve yok olmaya mahkum edeceğiz», «yeni dünya çok acı veren çırpınmalarla doğacaktır», «mesele imtiyazlar ve haklar bahşetme, ya da ulusların özgürlüğünü ilân etmek değil, ama genel olarak köhnemiş köleliği ve toplumsal baskıyı, özel olarak da ulusal baskıyı yokeden gerçekten özgür ilişkiler kurmak olacaktır» vb. gibi cümlelerle çekilmez bir keşmekeştir.

Bu cümleler, bir ve aynı zamanda, iki şeyin örtüsü ve ifadesidirler: birincisi, bunların temelini oluşturan «düşünce», Marksizmin 1894-1902'in ardından kimsenin yas tutmadığı, müteveffa Ekonomizmi kadar çir-

kin bir karikatürü, ve sosyalizmle demokrasi arasındaki ilişkinin onun kadar tamamen yanlış bir yorumu olan *emperyalist Ekonomizmdir.*

İkincisi, bu cümlelerde Aleksinski'nin yöntemlerinin bir tekrarını görüyoruz. Bu özellikle vurgulanmalıdır, çünkü Kievski'nin makalesinin bütün bir bölümü (Kısım II, § f, «Yahudilerin Özel Durumu») *yalnızca* bu yöntemlere dayanmaktadır.

Bolşevikler 1907 Londra Kongresinde,[39] teorik tezlere cevap olarak bir ajitatör gibi tavır takınıp şu veya bu tür sömürü ve baskıya karşı tumturaklı, ama tamamen yersiz, cümlelere başvurduğunda Aleksinski'den ayrılacaklardı. Delegelerimiz «yine bağırmaya başladı» diyorlardı. Ve «bağırma» Aleksinski'ye birşey getirmedi.

Kievski'nin makalesinde aynı tür «bağırma» var. Tezlerde açıklanan teorik meselelere ve yargılara hiç cevap vermiyor. Bunun yerine, her düşünen insanın bağırmasının, ve genel olarak Yahudi meselesinin, tartışılmakta olan konuyla hiç bir ilişkisi olmadığını kavramasına rağmen, bir ajitatör gibi tavır takınıyor ve Yahudilerin ezilmesi hakkında bağırmaya başlıyor.

Aleksinski'nin yöntemleri bir şey getirmez.

Ağustos-Ekim 1916'da yazıldı ilk defa 1924'de **Zvezda** dergisinin 1 ve 2. sayılarında yayınlandı.

El yazmasına göre basılmış. Lenin'in düzelttiği daktilo edilmiş nüshasıyla karşılaştırılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 23 s. 28-76

MEKTUPLAR

A.G. ŞİLYAPNİKOV'A

Sevgili Dost,

Mektubunuz ve onun, «uzlaşmaz» olduğumdan söz eden şu anki sitemiyle ilgili olarak, konuyu sizinle daha ayrıntılı bir şekilde tartışmak istiyorum.

James'e gelince, o siyaseti asla anlamadı ve her zaman bölünmeye karşı çıktı. James mükemmel bir insan, fakat *bu konular üzerindeki* yargıları çok yanlış.

Bölünme meselesi Rusya'da (ve şimdi de yeni Enternasyonalde) *temel* meseledir. *Burada* herhangi bir uzlaşma cinayet olacaktı. Birçok iyi insanın Duma grubundaki bölünmeye (James, Galyorka, aydınlar arasındaki Petrograd «dostları») *karşı* olduğunu çok iyi biliyorum. Onların hepsi 10 kere yanılıyorlardı. Bölünme zorunluydu. Ve şimdi de *Çeheidze ve şürekası* ile bölünme *kesin olarak* zorunludur. Bu konuda tereddüt eden herkes proletaryanın *düşmanıdır* ve biz onlara karşı *uzlaşmaz* olmalıyız.

Fakat kim tereddüt ediyor? Sadece Troçki ve şürekası değil fakat aynı zamanda *Yuri** + Ö.J.B (geçen yazın sonuna kadar Çeheidze hesabına «mizansenler ya-

(*) Y. L. Platakov (P. Klevski) - ç.

ratıyorlardı»!!). Sonra da *Polonyalılar* (muhalefet). *Gazeta Rabotnicza*'larının 25. sayısında 3 (16) Temmuz 1914'te Brüksel'de olduğu gibi, bir kez daha *manevra yapmak için* bir kararları yer alıyor.

Onlara karşı *uzlaşmaz* bir tavır gereklidir.

Radek onların en iyisidir; onun *ile* çalışmak yararlıydı (sırası gelmişken söyliyeyim, Zimmervald Solu için de böyledir) ve biz çalıştık. Fakat *Radek* de *tereddüt ediyor*. Ve burada taktiklerimiz *iki yönlüdür* (Yuri + Nik. Iv. bunu *kesin olarak* anlayamadı veya anlamadı) : bir yandan sola kayması için Radek'e yardım etmek, Zimmervald Solu için birleştirilebilecek herkesle *birleşmek*. Diğer yandan, *temel meselede* tereddüte zerre kadar müsaade etmemek.

Temel mesele O.K.'den, Çeheidze ve şürekasından kopmaktır.

Polonyalılar *tereddüt ediyorlar* ve *Kommunist*'in 1. sayısından *sonra* en rezilce bir kararı yayınladılar.

Sonuç?

Ya Kommunist'in başlığına sarılıp kalmak ve *kapıyı arbedeye ve tereddüte*, editöre (Radek, Boronski, muhtemelen Pannekoek ve diğerlerinden gelecek) mektuplara, şikayetlere, sızlanmaya, dedikoduya vs. *açmak*.

Hiç bir surette.

Bu davaya zararlı olurdu.

Bu Ö.K., Çeheidze ve şürekası serserilerine yardım etmek demektir.

Hiç bir surette.

Kommunist, belirli bir amaca ulaşmak için geçici bir bloktu. Amaca ulaşıldı: gazete yayınlandı, iyi ilişkiler kuruldu *(o sıra*, Zimmervald'dan *önce* bu mümkündü). Şimdi daha ileri gitmek için *başka bir* yoldan gitmek zorundayız.

Kommunist zararlı hale geldi. Durdurulmalıydı ve yerine *değişik* bir başlık koyulmalıydı: *(«Sotsial-De-*

mokrat» yazı kurulu tarafından çıkarılan) *Sbornik Sotsial Demokrata.*

Ancak bu yolla, arbededen sakınacağız, tereddütten sakınacağız.

Rusya'da anlaşmazlık da mı var? Oo, pek tabii! *Fakat bunu artırmak bizim işimiz değildir.* Bırakalım Çeheidze ve şürekası, Troçki ve şürekası bu anlaşmazlığı artırmakla meşgul olsunlar (bu onların «mesleğidir»). Bizim işimiz *kendi* çizgimizi izlemektir. *Böyle* bir işin meyvaları meydandadır: Petrograd işçileri, Petrograd aydınlarından 100 kere daha iyidir («sempatizanlar» bile...).

«Üçlüye» (Yuri+Ö.J. Boş+Nik. Iv.) *geçici* tavizler vermeliydik, çünkü *o zaman* gazeteyi başka türlü çıkarmak mümkün değildi (şimdi mümkündür); ve esas olarak Ö.J. Boş + Yuri'yi henüz *işbaşında* görmemiştik, ve *çalışmanın* onları *yükselteceğini* umabiliyorduk.

Fakat onlar aşağıya düştüler.

Ve geçici ittifak *çözülmeliydi. Dava,* ancak bu şekilde zarar görmeyecektir. *Onlar da* ancak bu şekilde öğreneceklerdir.

Çünkü biz *tartışmaya* karşı değiliz. Biz, bağışlanmaz bir kararsızlık (acaba gençliklerinden ötürü mü? o zaman bekleyeceğiz: belki beş yılda kendilerini düzelteceklerdir) gösterenlerin *yazı kurulu* haklarına karşıyız.

Nik. Iv. ciddi çalışan bir iktisatçıdır, ve biz onu *bu konuda* herzaman desteklerdik. Fakat o (1) nerede bir dedikodu varsa safça inanır ve (2) siyasette gayet *istikrarsızdır.*

Savaş onu yarı-anarşist fikirlere itti. Bern kararlarını kabul eden konferansta (1915 baharında)[40] aptallığın, küçülmenin, yarı-anarşizmin zirvesi olan *tezleri* (bunlar bende var!) ortaya koydu.

Şiddetle hücum ettim. Yuri ve Ö.J. Boş dinlediler ve solun karşısında geri çekilmememden tatmin oldular

(o zaman N. Iv. ile olan bütün anlaşmazlıklarını açıkladılar).

Altı ay geçti. Nik. Iv. iktisat çalışıyor. Siyasetle meşgul *olmuyor*.

Ve ne yapsa beğenirsin, kendi kaderini tayin etme meselesinde, bize *aynı* saçmalığı sunuyor. Öj. Boş + Yuri de bunu imzalıyor!! (N. Iv.'den onların «tezlerini» ve benim ona olan cevabımı al.[41])

Mesele hâlâ önemli bir meseledir. Esaslı bir meseledir. İlhaklar meselesine —en güncel bir mesele— ayrılmaz bir şekilde bağlıdır.

Bunun üzerine iyice düşünmediler. Okumadılar. İncelemediler. İki veya üç defa Radek'i (eski «Polonya» hastalığına kapılmış: bu meselede kafası karışıktır) dinlediler - ve *imzaladılar*.

Bu bir skandaldır. Bu bir rezalettir. Bunlar editör değiller. Böyle insanları mahkum etmeliyiz, teşhir etmeliyiz, incelemeleri ve düşünmeleri için onlara zaman vermeliyiz ve onlarla alay etmekte acele etmemeliyiz: «İşte size yazı kurulu hakları, saçmalığınızı işçiler arasında yayınız!!»

Buna izin verilirse meseleleri basında polemikler haline getirecekler - ve o zaman onlara «emperyalist Ekonomistler» demeye ve bütün boşluklarını, düşüncelerinin *bütünüyle* ciddi olmayan ve iyice düşünülmemiş niteliğini açığa vurmağa *mecbur olacağım*. Basındaki polemikler onları *yıllarca* geriye atacak.

Fakat *Kommunist*'i şimdi durdurursak, bunun üzerinde düşünecekler ve saçmalıklarına son verecekler: okuyacaklar ve ikna olacaklar. Buyurun sevgili dostlar, eğer (hiç bir zaman incelemediğiniz ve üzerinde çalışmadığınız) siyaset üzerinde «ayrılıklarınız» olduğunu iddia ediyorsanız ciddi bir *broşür* yazın, elimizde olsun! Bunun üzerinde düşünecekler ve *çıkaramıyacaklar*. Ve birkaç ay içinde «tedavi olacaklar.»

Geçmişte böyle olmuştu. Gelecekte de böyle olacak.

İlhaklar (ve kendi kaderini tayin etme) meselesinde bizim durumumuz (1913 kararı) savaş tarafından *bütünüyle* doğrulanmıştır. Ve bu mesele güncel bir mesele haline gelmiştir. Bu arada Radek + Hollandalılar (Gorter ve Pannekoek) bu meselede açıkca karmakarışık haldeler. *Sbornik Sotsial Demokrata*' da bu meseleyi .ekrar tekrar açıklayacağız.

İşleri şöyle yürütmeliyiz:

(1) Kommunist'i durdur;

(2) Yahudiler[43] hakkındaki derlemeyi yayınlamada Yuri + Öj. Boş'a mümkün olduğu kadar *çok* alaylı, haklar ve ayrıcalıklar tanıyın *(bu durumda davaya* zararveremeyecektir). Yazılı bir anlaşmada ayrıntılı şartlar;

(3) Onların nakliye gruplarıyla ilgili olarak aynısını yapın (talimatlarını al ve bizim düzeltmelerimizi onlara götür);

(4) *Sbornik Sotsial Demokrata'yı, Sotsial-Demokrat* yazı kurulunun editörlüğü altında yayınla.

Onları katkıda bulunmaya çağıracağız. Onlara şöyle diyeceğiz: Ayrılıklarınız mı var? Ciddi bir broşür hazırlayın! *Onu basmayı üstleneceğiz.* (Yazmayacaklar, çünkü mesele üzerinde ciddi olarak düşünmeye bile başlamış değiller; onu incelemiş bile değiller!!)

Şimdi *uygun* bir siyaset bu olacak.

Öj. Boş çoktandır Rusya'ya gitmeye niyet ediyor. Orada yararlı olabilirdi. Burada *yapacak hiç bir şeyi yok* ve yapmak için bir şey *icad edecek.*

Yurtdışındaki hayatın *derdini* biliyormusun: yurt dışında güç durumda kalmış kişilere yapacak iş «icat etmek»? Korkunç bir dert.

Pekala, şimdilik hepsi bu kadar. Bütün belgeleri topla ve olaylar üzerine eğil. Bunun hakkında tekrar tekrar konuşacağız.

Senin,
Lenin

Not: Yeni «ayrılıklar»ın ne anlama geldiği konusunda N.I. Buharin'e cevabımın bir kopyasını iliştiriyorum.

11 Mart 1916'dan sonra yazılmış, Zürihten Stokholm'e gönderilmiştir.
İlk defa 1929'da **Proletarskaya Revolutsia**'nın 7. sayısında yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 35, s. 213-217

G.Y. ZİNOVYEV'E

Buharin'in makalesi hiç kuşkusuz uygun değildir.[43] «Emperyalist devlet teorisinin» hiç bir belirtisi *yok*. Devlet kapitalizminin büyümesi hakkında verilerin bir özetinden başka hiç bir şey yok. Bir illegal gazeteyi bu en legal malzeme ile doldurmak saçmalık olacaktı. Makale (büyük bir nezaketle legal olarak basılması için her türlü yardımın yapılacağına söz vererek)* reddedilmelidir.

Fakat belki Yuri'nin makalesini beklememiz ve Buharin'e şimdilik yazmamamız daha iyi olur.

Buharin'e, onların «hizibi» hakkında yazacağımız mektubu da bekletmeliyiz, aksi takdirde makalesini «hizipçilik» yüzünden reddettiğimizi sanacak.

«Çağ» ve «*bugünkü savaş*» meselesini, bunlar sanki ayrı «uçlar» imiş gibi, ortaya çıkarmak; eklektisizme düşmekle kastedilen tamı tamına budur. Sanki bizim amacımız, «uçlar» arasında «arayı» bulmakmış gibi!!!

(*) Özel olarak, kendi adıma, Buharin'e başlığı değiştirmesini ve yalnızca ekonomik kısmını bırakmasını öğütleyeceğim. Çünkü siyasi kısım oldukça eksik, iyice düşünülmemiş ve yararsız.

Mesele, *çağ* ile *bugünkü* savaş arasındaki ilişkinin *doğru* bir tanımını vermektir. Bu hem kararlarda ve hem de benim makalelerimde yapılmıştır:

> «*bugünkü* emperyalist savaş, *bir istisna değil,* fakat emperyalist çağda tipik bir olgudur.» [[tipik, tek demek değildir.]]

Çağı kavramadan, bugünkü savaşı kimse kavrayamaz.

Çağ hakkında söylendiği zaman, bu sadece boş bir laf değildir. Doğrudur. Benim eski makalelerimden yaptığın alıntılarda da *sadece* bu söyleniyor. *Bunlar doğrudur.*

Fakat bundan, *onların da çıkarmaya başladığı gibi,* «emperyalizm çağında ulusal savaşlar *olamaz*» sonucu çıkarılırsa, bu saçmadır. Bu apaçık bir hatadır - tarihi, siyasi ve *mantıki* (çünkü bir çağ, tipik olanlara ek olarak *her zaman* başka bir şeyin de bulunduğu, çeşitli olguların bir toplamıdır).

> Ve sen görüşlerinde, «küçük ülkeler bugünkü çağda anayurtlarını savunamazlar» derken *bu hatayı tekrarlıyorsun.*

[= bayağılaştıranlar]

Yanlış!! Bu tam da Junius'un, Radek'in, «silahsızlandırmacıların» ve Japonların[44] hatası!!

Şöyle denmeliydi: küçük ülkeler *de,* bu emperyalist çağda en tipik olan, *emperyalist savaşlarda* «anayurtlarını» savunamazlar.

Bu oldukça farklıdır.

Bayağılaştıranlara karşı savın *bütün özü* bu farklılıkta yatmaktadır. Ve senin dikkat etmediğin de işte bu *özdür.*

Grimm bayağılaştıranların hatasını tekrarlıyor, sen de ona yanlış bir formülasyon sağlayarak *hoş görüyorsun.* Tersine, biz, tam da şimdi, Grimm'in yararı için (hem konuşmalarda, hem de makalelerde) bayağılaştıranları mahkum etmeliyiz.

Biz, *genel olarak*, «anayurt savunmasına», *genel olarak*, «savunma savaşlarına» hiç bir zaman karşı değiliz. Bu saçmalığı tek bir kararda bile (veya benim makalelerimin herhangi birinde) *asla* bulamayacaksın.

N.B. Biz, 1914-16 *emperyalist savaşında* ve emperyalist çağda tipik olan diğer *emperyalist* savaşlarda anayurt savunmasına ve savunma tavrına karşıyız.

Fakat, emperyalist *çağda* aynı zamanda «haklı» savaşlar, «savunma» savaşları, devrimci [[yani, (1) ulusal (2) İç (3) sosyalist *ve bunun gibi*]] savaşlar *olabilir*.

Ağustos 1916'da yazılmış, Flumsten'den Hertenstein'e (İsviçre) gönderilmiştir. İlk defa 1932'de **Bolşevik**'in 22. sayısında yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır. Toplu Eserler, Cilt 35, S. 228-229

N.D. KIKNADZE'YE[45]

Sevgili Yoldaş,

Cenova tartışmalarını[46] anlatmana çok teşekkürler. Bizim için okurlarımızdan gelen tepkileri bilmek çok önemli. Yazık ki bunları nadiren öğreniyoruz.

Lunaçarski, Bezrabotni ve şürekası kafasız insanlar.

Meseleyi onlara dürüstçe koymanı öğütlerim: bırakalım ortaya *yazılı* tezler koysunlar (ve daha sonra basında), kısa ve berrak (bizim kararlarımız gibi) - (1) kendi kaderini tayin etme hakkında (Parti Programımızda § 9) 1913 kararını kabul ediyorlar mı etmiyorlar mı?

Eğer etmiyorlarsa, neden sessiz duruyorlar? Kendilerininkini neden ortaya koymadılar?

(2) *Bugünkü* savaşta anayurt savunmasını *neden* reddediyorlar?

(3) «Anayurt savunması» meselesini *nasıl* koyuyorlar?

(4) Ulusal savaşlara ve (5) - ulusal ayaklanmalara karşı tavırları nedir?

Bırak cevap versinler!

Bahse girerim çocuklar gibi yüzlerine gözlerine bulaştıracaklar. «Ulus»un ve «anayurt savunması»nın tarihi niteliği meselesinden *hiç bir şey* anlamamışlar.

Madem ki onlarla tartışmak istiyorsun, sana *Sbornik*'in 3 (veya 4). sayısından bu konu üzerine makalemi gönderiyorum[47]. *Bu özeldir, yani, sadece senin için:* okuduktan sonra bana geri yolla veya *bir sonraki paketleriyle bana göndermeleri için* Karpinski'lere ver. Şimdilik herkese gösteremem.

Senin ayrıldığını düşündüğümden İsviçre'deki işler hakkındaki mektubumu sadece Nuk'a gönderdim. Ama mektup *aynı zamanda* sana *yazılmıştır. Onu oku.* Nuk cevap olarak *tek kelime* yazmıyor. Garip! Çok garip!

En içten selamlarımla. Daha iyi ol!

Senin,
Lenin

1916 Ekimin sonu ve Kasımın başında yazılmıştır, Zürih'ten Cenevre'ye gönderilmiştir.
İlk defa 1925'de **Lenin Seçmeler III**'de yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 35, S. 240-241

N.I.BUHARIN'E MEKTUPTAN

14.X.1916

Sevgili N. I.,

.....

«Kaldırıp atmaya» ve ayrılıkçı olmayan bir tonda polemik yapmaya gelince, *seninle* henüz basında polemiğe girmediğimi, ama herhangi bir polemikten önce ve bundan *kaçınmak amacıyla mektuplaştığımı* belirtmeliyim. Bu bir gerçektir. Facts are stubborn things.* Gerçeklerin üstesinden dedikodu ile gelemezsin. P. Kievski'ye cevabım (sana değil, P. Kievski'ye) basın içindir ve biz ona daha önce *kimseye hiç* bahşetmediğimiz bir ayrıcalığı bahşediyoruz: makaleyi «onayını» almak için ilk önce ona gönderiyoruz. (Ne yazık ki çoğaltıcı işin ortasında hastalandı: makalenin henüz elimizde olmayışının nedeni budur, ve sen ayrılmadan önce muhtemelen göremeyeceksin; fakat *Amerika ile posta bağlantımız var,* ve P. Kievski sana muhtemelen gönderecektir. Makaleyi bu çoğaltıcıdan alıp bir diğerine veremiyoruz, çünkü başka bir şehirde oturuyor; elimizin altında başkası da yok; çoğaltıcı muhtaç bir insan, ve

(*) Gerçekler çetindir. - ç.

onu önceden söz verdiğimiz bu küçük gelirlerden de yoksun *bırakamayız.)*

P. Kievski'nin makalesi çok kötü ve o her şeyi umutsuzca (genellikle demokrasi meselesi üzerinde) karıştırmış.*

Seni her zaman fazlasıyla düşündüğümüzün ve 1915 *baharından bu yana* ayrıntılı bir şekilde mektuplaşarak ve asgari program ve demokrasi meselesinde bocaladığına işaret ederek aylar, pek çok aylar harcadığımızın farkındasındır. *Sadece* P. Kievski ile bir polemiğe girersek, ki bunu o başlattı, ve seninle olan ayrılıklarımızı düzeltebilirsek, buna içtenlikle sevineceğim. Ancak bunu başarmak için senin tartışılmakta olan meselelere dikkat ve titizlikle girmen ve bunları etrafa yaymaman gereklidir.

Zürih'ten Kristina'ya gönderilmiştir. İlk defa 1932'de Bolşevik'in 32. sayısında basılmıştır.

Aslından basılmıştır. Toplu Eserler, Cilt 43, S. 576-577

(*) Grigori'nin sana ne yazdığını bilmiyorum ve bu konuda sana cevap veremem. Sana yazdıklarına «küstahça saçmalıklar» diyorsun... Hım... Hım! Bunun «ayrılıkçı» bir ton olmasından korkmuyor musun? P. Kievski ile polemiğimde meseleleri buraya kadar hiç zorlamadım.

N.D. KIKNADZE'YE

Sevgili Yoldaş,

Bugünkü emperyalist savaşı da ulusal bir savaşa dönüştürme *imkanı* üzerine görüşlerimi kuşkuyla karşılıyorsun.

Savın? «Emperyalist bir anayurdu savunmak zorunda kalacağız»...

Bu mantıki mi? Eğer anayurt «emperyalist» olarak kalırsa o zaman savaş nasıl ulusal olabilir? «İmkanlar» üzerine konuşma, kanımca, Radek tarafından ve *Internationale*'nin tezlerinin § 5[48] inde teorik olarak yanlış bir şekilde ortaya konuldu.

Marksizm tavrını gerçeklere göre alır, imkanlara göre değil.

Bir Marksist, siyasetinin temeli olarak, *sadece* kesin ve kuşku götürmez bir şekilde doğrulanmış *gerçekleri* almalıdır.

(Parti) kararımızın yaptığı da budur.

Bunun *yerine* bize «imkansızlık» sunulduğunda, şöyle cevap veririm: yanlış, Marksist değil, basmakalıp. Dönüşümün her türlüsü *mümkündür*.

Ve tarihi bir gerçeği aktarıyorum (1792-1815 savaşları). Bu örneği, bu günlerdeki buna benzer bir imka-

nı açıklığa kavuşturmak için alıyorum (eğer *geriye doğru* gelişme diye bir şey varsa).

Kanımca, sen, bir imkanın farkedilmesi taktiklerimizi değiştirmemize izin verir diye düşünürken, mümkün olanla (ki bunun üzerinde konuşmaya başlayan ben *değilim!!)* gerçeği karıştırıyorsun. Bu mantıksızlığın zirvesidir.

Ben bir Sosyal-Demokrat'ın bir burjuvaya dönüşebileceği imkanını kabul ederim, *tersini de.*

Şüphe götürmez bir gerçek. Şimdi bundan, *belirli* bir burjuvayı, Plekhanov'u, bir Sosyal-Demokrat olarak tanıyacağım sonucu çıkar mı? Hayır, çıkmaz. Peki ya imkan? Onun gerçekliğe dönüşmesini bekleyelim.

Hepsi bu kadar. İnsan mümkün olanla gerçeği kesin olarak (sözünü ettiğin) «metodoloji» içinde ayırdetmelidir.

Her türlü dönüşüm mümkündür, bir aptalın akıllı bir adama dönüşmesi bile, fakat böyle bir dönüşüm nadiren gerçekleşir. Ve sadece böyle bir dönüşüm mümkündür diye ben bir aptalı aptal diye kabul etmekten vazgeçmeyeceğim.

«Düalist» eğitim üzerindeki şaşkınlıklarını anlayamadım. Çünkü ben hem *Prosveçeniye*'de hem de Kievski'ye karşı makalemde *somut olarak* bir örnek (Norveç) vermiştim.

Buna cevap *vermiyorsun!!* Hiç de açık olmayan Polonya örneğini seçiyorsun.

Bu, «dualist» eğitim değil fakat değişik şeyleri ortak bir paydaya indirgemektir; Nizhni ile Smolensk'i *ortak* bir Moskova altında toplamak gibi.

Norveç'in ayrılma *özgürlüğünden* yana olmayan İsveçli bir Sosyal-Demokrat serseridir. Buna sen de karşı çıkmazsın. Norveçli bir Sosyal-Demokrat ayrılmadan *yana* ya da ona *karşı* olabilir. Bütün ülkelerin bütün Sosyal-Demokratlarının böyle bir mesele üzerinde bir-

lik olması zorunlu mudur? Hayır. Bu bir basmakalıplık, gülünç bir basmakalıplık, gülünç bir iddia olurdu.

Biz Polonyalı Sosyal-Demokratları Polonyanın bağımsızlığına karşı oldukları için hiç bir zaman suçlamadık (bunu *Prosveçeniye*'de de yazdım).

Sade, açık, teorik olarak itiraz edilemez bir sav yerine, yani: Şimdi bizi *pratikte* bütünüyle emperyalist devletlerin veya koalisyonlardan birinin buyruğu altına sokacak *bu tür* bir demokratik talepten yana (bağımsız bir Polonya'dan yana) olamayız.

(bu tartışılamaz, bu yeter; esastır ve yeterlidir.)

— bunun yerine onlar, kendilerini bir saçmalığın içine soktular! «Bu gerçekleştirilemez.»

Biz buna 1903'te olduğu gibi 1916 Nisan'ında da gülmüştük.

İyi yürekli Polonyalı Sosyal-Demokratlar, yeni bir Polonya devletinin gerçekleştirilemeyeceğini neredeyse kanıtlamak üzereydiler, ancak ...ancak emperyalist Hindenburg işe karıştı: yürüdü ve gerçekleştirildi.[49]

İnsanlar, «ekonomik» yönü daha derin (veya daha budalaca?) bir hale getirmek isterken (Krakov'un bakış açısından[50]) ne gülünç bir bilgiçliğe düşüyorlar.

P.S.O.'lar «*Staatenbau*»yu* reddetme durumuna düştüler!! Fakat her demokrasi *Staatenbau* değil midir? Ve Gorter'in talep ettiği Hollanda Adalarının bağımsızlığı; bu Staatenbau *değil midir*?

Biz, Hollanda Adalarının ayrılma özgürlüğünden yanayız. Ama, Hollanda Adalarından bir Sosyal-Demokrat ayrılmadan yana olmak *zorunda* mıdır? İşte sana, «düalist» eğitim dediğin şeyin başka bir örneği!!

(*) «Bir devletin kurulması» - ç.

Savaş, siyasetin devamıdır. Belçika sömürgeci bir ülkedir, diyorsunuz. Yine de, *bugünkü* savaşın *hangi* siyasettin, Belçika'nın köleci siyasetinin mi yoksa Belçika'nın kurtuluş siyasetinin mi devamı olduğunu gerçekten tesbit edemiyecek miyiz??

Sanırım tesbit edebileceğiz.

Eğer bir kimse yolunu kaybederse, bu *gerçeğe* ilişkin bir meselede olacaktır.

Nihayet, hiç kimse, beyinsizler veya sahtekarlar emperyalist savaşı *yine* ulusal bir savaş gibi gösterirler korkusu yüzünden (Radek'in istediği gibi) ulusal savaşları «yasaklayamaz»!! Bu gülünçtür, ama Radek'in söylediklerinin sonucu işte bu.

Biz, *ulusal* bir ayaklanmaya karşı değiliz, ondan *yanayız*. Bu açık. Bundan daha ileriye gidemeyiz: her durumu somut olarak ele alırız, ve 1863'de Birleşik Devletler'de Güney'in isyanını bir «ulusal ayaklanma» olarak alacağımızı sanmıyorum...

Engels'in makalesini Grünberg Arşivlerinden aldım, ama Grigori'ye gönderdim. Ondan geri alıp sana *göndereceğim*.

En iyi selamlarımla,

Senin,
Lenin

1916'nın 5 Kasım'ından önce yazılmış, Zürih'ten Cenevre'ye gönderilmiştir.
İlk defa 1925'te **Lenin Seçmeler III**'de yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 35, S. 242-243

İNESSA ARMAND'A MEKTUP'TAN

Sevgili Dost,

Sosyal-Demokratların savaş kredileri lehine (1) *İsviçre*'de (2) Şimdi hiç bir şart altında oy vermemeleri gerektiği tezini hatalı buluyorsun. Artık kıyamet *hep bugünkü* emperyalist savaş üzerinde kopuyor. Başka şeyin değil, bunun.

«Çalışan insanın yurdu yoktur» - bu demektir ki (a) onun ekonomik durumu (le salariat)* ulusal değil uluslararasıdır, (b) onun sınıf düşmanı (c) aynı zamanda özgürlüğünün şartları uluslararasıdır, (d) işçilerin uluslararası birliği ulusal birliğinden *daha önemlidir.*

Bu, yabancı boyunduruğu söküp atmak *söz konusu olduğu zaman,* bizim savaşmamız *gerekmez* anlamına mı gelir, bundan böyle bir sonuç mu çıkar?? Evet mi, hayır mı?

Sömürgelerin özgürlükleri uğruna savaşı?

— İrlanda'nın İngiltere'ye karşı savaşı?

Ve bir ayaklanma (ulusal), anayurt savunması değil midir?

Bu konu hakkında Kievski'ye karşı yazdığım makalemi sana göndereceğim.

(*) Ücret sistemi - ç.

Başka kitaplara ihtiyacın varsa bana *yaz*. İnsan burada çoğunu alabiliyor, ve ben her zamanki gibi daha çok kütüphanelerdeyim.

En iyi dileklerimle. *Lenin*

20 Kasım 1916'da yazılmış Zürih'ten Sörenberg'e (İsviçre'ye) gönderilmiştir. 1949 Bolşevik 1. sayısında yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır. Toplu Eserler, Cilt 35, S. 247

INESSA ARMAND'A

Sevgili Dost,

«Anayurt savunması» ile ilgili olarak aramızda bir ayrılık olup olmadığını bilmiyorum. *Marks*'ın *Anısına yazılan* makaleler topluluğundaki makalemle şimdiki ifadelerim arasında, ikisinden de kesin bir *aktarma yapmadan* çelişki buluyorsun. Buna cevap veremiyeceğim. *Marks*'ın *Anısına* yazılan makaleler topluluğu elimde yok. Tabii orada yazdıklarımı kelimesi kelimesine hatırlayamam. Sırası geldikçe *kesin* aktarmalar yapmadan senin savına cevap veremem.

Fakat *genel olarak* bana öyle geliyor ki, savını biraz tek yanlı ve formalist bir biçimde ileri sürüyorsun. *Komünist Manifesto*'dan *bir* aktarma yapmışsın (çalışan insanın yurdu yoktur) ve bunu hiç bir kayıt koymadan *ulusal savaşların bile tanınmamasını kapsayacak şeklide uygulamak ister gibi* görünüyorsun.

Marksizmin bütün ruhu, bütün sistemi, her önermenin (a) yalnız tarihi olarak, (b) yalnız diğerleri ile ilişkili olarak, (c) yalnız tarihin somut tecrübesiyle ilişkili olarak ele alınmasını gerektirir.

Anayurt tarihi bir kavramdır. Anayurt bir çağda, veya daha doğrusu ulusal baskının devrilmesi uğruna

mücadele *anında* başka bir şeydir. Ulusal harketlerin çok uzakta kaldığı anda bambaşka birşeydir. «Üç tür ülke» için (kendi kaderini tayin etme üzerine tezlerimizde § 6) anayurt ve onun savunması üzerine, her şartta aynen uygulanabilecek bir önerme *olamaz.*

Komünist Manifesto'da çalışan insanın yurdu olmadığı söyleniyor.

Doğru. Fakat orada *sadece* bu söylenmiyor. Orada, aynı zamanda ulusal devletler kurulduğu zaman proletaryanın rolünün biraz özel olacağından da sözediliyor. Birinci öneriyi almak (çalışan insanın yurdu yoktur) ve onun ikincisiyle (işçiler, burjuvazi ile aynı anlamda olmasa da, ulusal bir sınıf teşkil ederler) olan ilişkisini *unutmak* son derece yanlış olacaktır.

O halde, bu ilişki nerede yatmaktadır? Kanımca, bu ilişki kesin olarak şu gerçekte yatmaktadır: *demokratik* bir harekette (böyle bir anda, böyle somut şartlarda) proletarya bunu desteklemeyi reddedemez (ve, sonuç olarak ulusal bir savaşta anayurt savunmasını destekler.)

Marks ve Engels, *Komünist Manifesto*'da çalışan insanın yurdu yoktur dediler. Fakat aynı Marks bir çok defa *ulusal* bir savaş için *çağrıda bulundu:* Marks 1848'de, Engels 1859'da *(Po ve Ren* kitabının sonunda Almanların *ulusal* duygularını doğrudan alevlendirdi, onları doğrudan ulusal bir *savaş* vermeye çağırdı). Engels *1891*'de, Fransa (Boulanger) + Aleksander III'ün Almanya'ya karşı savaş tehdit ve hazırlıkları karşısında, «anayurt savunması»nı *doğrudan* kabul etti.

Marks ve Engels, bugün başka, yarın başka şey söyleyecek, kafası karmakarışık kişiler miydi? Hayır. Benim görüşüme göre, ulusal bir savaşta «anayurt savunması»nın kabulü Marksizmin gereklerine *tamamiyle* uygundur. 1891'de Alman *Sosyal-Demokratları* Boulanger+Aleksander III'e karşı bir savaşta anayurtlarını gerçekten *savunmalıydılar.* Bu *ulusal* savaşın özel bir türü olacaktı.

Bunu söylerken, tesadüfen, Yuri'ye karşı yazdığım makalemde söylediklerimi *tekrar ediyorum*. Her nedense, bundan söz etmiyorsun. Bana öyle geliyor ki, burada ortaya çıkan meseleyle ilgili olarak o makalede *kesin olarak* benim Marksizm anlayışımı bütünüyle (veya hemen hemen bütünüyle) açıklığa kavuşturan bir çok önerme vardır.

Radek'e gelince - yani Radek ile «kavgama» (???!!!) Geçen bahar Grigori ile bir tartışmam olmuştu; o zamanki siyasi durumu hiç anlamıyor ve Zimmervald Solundan ayrıldığım için beni hatalı buluyordu. Saçmalık.

Zimmervald Solu ile ilişki de şarta bağlı bir şeydir. Her şeyden önce Radek = Zimmervald Solu değildir. İkincisi, Radek ile genel bir «kopma» olmadı, yalnız belli bir *alanda* oldu. Üçüncüsü, Radek ile olan ilişkiyi, *gerekli* teorik ve pratik mücadelede *bizim* elimizi kolumuzu bağlayan bir şey gibi düşünmek aptallıktır.

1. (1. nokta). «Zimmervald Solu»ndan bağları koparmak şöyle dursun hiç bir yerde, hiç bir zaman, bu bağları zayıflatacak tek bir adım bile atmadım; bundan kuşkum yok. Şimdiye kadar bana kimse böyle bir şey ne söyledi, ne de söyleyebilecektir. Ne Borchardt ile, ne İsveçlilerle, ne de Knief'le vs., vs.

(Radek çok adi bir şekilde bizi *Vorbote*'nin yazı kurulundan attı. Radek, siyasette bir Tuşka işportacısı gibi davranıyor, arsız, küstah, aptalca. Grigori 1916 baharında, daha ben Zürih'teyken, Radek ile «ekip çalışması» yapamadığını yazmıştı. Radek *uzaklaşmıştı* - *gerçek* budur. *Vorbote*'nin *hesabıyla* hem benden *hem Grigori'den* uzaklaştı.

Bir kişinin arsızlığı ve işportacı biçimi adiliği yüzünden Zimmervald Sol'u Sol olmaktan çıkmaz, ve onu bu işlere karıştırmanın anlamı yok: bu akılıca bir iş değil, doğru da değil.

Gazeta Robotnicza 1916 Şubat sayısı böyle Tuşkavari kokuşmuş aşağılık bir «oyun» için bir örnektir. (Radek onun adımlarını izliyor). Ben, siyasette böyle şeyleri *ba-*

ğışlayana bir eşek veya bir serseri derim. *Ben bunları asla bağışlamayacağım.* Böyle şeyler için insanın yüzüne ya bir yumruk atılır, ya da çekip gidilir.

Tabii ben ikincisini yaptım. Pişman da değilim. Alman *Sol*ları ile bağlarımızdan *tek* bir *tel* yitirmiş değiliz. Radek ile *pratikte* birlikte yürüme meselesi ortaya çıktığı zaman (4-5 Kasım 1916'daki Zürih Kongresi)[51] birlikte *ilerledik*. Grigori'nin benim Zimmervald Solu ile kopmamla ilgili bütün laflarının aptallık olduğu, ki her zaman böyledirler, kanıtlandı.

2. — Radek ile kopma «alanı», bu yüzden (a) bir Rus ile Polonya meselesi idi. Yurtdışı Örgütlenme Komitesinin kararı bunu doğruladı. (b) Yuri ve şürekası meselesi. Radek bugün bile, bana (ve Grigori'ye) «biz» (O + Buharin + Yuri ve şürekası) «şeyleri» şöyle şöyle «görüyoruz» diye en arsızca mektupları yazıyor (istersen onları sana gönderebilirim)!! Ancak, bizim Yuri ve şürekası ile ayrılıklarımızdaki *çatlağın arasına sıkışarak «entrika»* icad etmek isteyen bir eşek ve bir serseri bu şekilde yazabilir. Eğer Radek *ne* yapmakta olduğunu anlamamışsa bir eşektir, yok anlıyor da yapıyorsa bir serseridir.

Partimizin siyasi görevi açıktır: N.I. + Yuri + Ö.B.'a yazı kurulunda eşitlik tanıyıp elimizi kolumuzu *bağlayamazdık*. (Grigory bunu anlamadı, ve beni doğrudan bir ultimatoma zorladı: eğer beraberce ayrılmazsak *Kommunist*'ten *istifa* edeceğimi ilan ettim. *Kommunist*, yazı kurulunun 1/2 sini teşkil eden üçlünün ayrı bir programı *olmadığı sürece* iyi bir şeydi.) Buharin + Yuri + Ö.B. den oluşan bir gruba *eşitlik* bahşetmek budalalık olacaktı ve bütün çalışmayı mahvedecekti. Ne domuz yavrusu Yuri'de ne de Ö.B.'da bir damla beyin yok, ve bunlar Buharin ile bir grup kurma budalalığına düşmeyi kabullenselerdi, o zaman bunlardan, daha doğrusu *Kommunist*'ten ayrılacaktık. Ve bu yapıldı.

Kendi kaderini tayin etme üzerindeki polemikler henüz sadece bir başlangıçtır. Demokrasiye karşı tavır *me-*

selesinin bütününde olduğu gibi, burada da tam bir karışıklık içindedirler. Domuz yavruları ile ahmaklara eşitlik tanımak - asla! Güzel güzel ve yoldaşça öğrenmek istemediler, öyleyse suç kendilerinin. (Bern'de bunun üzerinde ısrarla konuşmalar açıp, onları *sıkıştırdım:* burunlarını kıvırdılar! Stokholm'e, onlara sə /falarca mektuplar yazdım, burunlarını kıvırdılar! Pek la, madem öyle, cehenneme kadar yolları var. *Güzellikle* bir sonuca ulaşmak için ne mümkünse yaptım. Madem ki istemiyorsunuz, suratınıza yumruğu indiririm ve sizi bütün dünyaya budala diye gösteririm. Onlara bu şekilde, ancak bu şekilde davranılır.) Fakat Radek nerede işe karışıyor diye sorabilirsin.

O bu gurubun «ağır topu» olduğu için bir kenarda çalıların içinde gizlenmişti. Yuri ve şürekası hesaplarında oldukça ustaydılar. (Ö.B. entrikacılıkta yetenek sahibidir, sonunda ortaya çıktı ki, *Yuri'yi bize karşı yönetmiyor,* fakat bize karşı bir grup kuruyordu). Hesapları şuydu: savaşı biz başlatacağız, fakat bizim için döğüşen Radek olacak!! Lenin eli kolu *bağlı* dururken Radek *bizim için* döğüşecek.

Fakat öyle olmadı, benim küçük domuzlarım. Ben siyasette kollarımın bağlanmasına izin vermem. Eğer savaşmak istiyorsanız açıkca ortaya çıkın. Fakat Radek'in rolü —domuz yavrularını gizlice kışkırtıp, kendini «Zimmervald Solu»nun arkasına saklama— serseriliğin zirvesidir. Tuşka bataklığının en adisi bile birinin ardından dalaverenin, uşaklığın, entrikacılığın bundan daha kirlisini yapamazdı.

3. Bu noktayı zaten açıkça ifade ettim. Emperyalizmle demokrasi arasındaki ilişki ve asgari program meselesi *giderek daha geniş* çapta ortaya çıkıyor (Bültenin 3. sayısındaki Hollanda Programına bak; Amerikan S.İ.P. *bütün* asgari programı çıkarıp atmış. *Entwaffnungsfrage**). Bu konuda Radek'in *kafasında tam bir*

(*) Silahsızlanma meselesi - ç.

karışıklık var (tezlerinden açıkca belli oluyor; bu, aynı zamanda benim tezlerimde ortaya atılan dolaylı ve dolaysız vergiler meselesinde de gösterildi). Bu en önemli ve temel meselenin açıklanmasında kollarımı asla bağlattırmayacağım. Bağlattıramam. Mesele açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu konuda daha *düzinelerce* «düşmeler» olacak. (Mutlaka tökezleyecekler).

Zimmervald Sol'u ile ilişkiyi «emperyalist Ekonomizme» (Şu *uluslararası* hastalık; Hollandalı - Amerikan - Rus, vs.) karşı teorik mücadelede kollarımızın bağlanmasına göz yummamız şeklinde anlayan biri, hiç bir şey anlamıyor demektir. «Zimmervald Sol»u kelimelerini ezberlemek ve Radek'in kafasındaki teorik karmakarışıklığa secde etmek; ben bunu kabul etmem.

Sonuçlar: Zimmervald'dan sonra *manevra yapmak daha güçtü. Kollarının bağlanmasına göz yummadan,* Radek, Ö.B. ve *şürekasından esas olanı almak* gerekliydi. Buharin'in Amerikaya hareket etmesinden ve, *hele,* Yuri'nin bize makalesini göndermesinden ve benim cevabımı *kabul etmesinden* (kabul etmiş! kabul etmek *zorunda kaldı)* sonra, bir «grup» olarak, onların işi *bitmişti.* (Ama Grigori, *eşitlik* bahşederek bu grubu sürdürmek istedi: *biz* ona eşitlik verecekmişiz!!)

Radek ile Rus-Polonya arenasında *ayrıldık* ve onu bizim *Sbornik*'e[58] *davet etmedik. Böyle olması gerekiyordu.*

Ve şimdi işi *bozabilecek* hiç bir şey yapamaz. Zürih Kongresinde (5 Kasım 1916), şimdi olduğu gibi, *Grimm*'e *karşı* benim ile birlikte yürümeğe mecbur kaldı.

Bu ne demektir? Bu, şu demektir ki, ben meseleleri *bölmeyi** başardım: Kautski'ciler (Grimmy compris**) üzerindeki uluslararası baskı *zerre* kadar zayıflamadığı gibi, ben de Radek'in aptallığı ile «eşitliğe» maruz kalmıyorum.

(*) Bu çok güç oldu!

(**) Dahil - ç.

Ben şimdi davayı stratejik olarak kazanılmış sayıyorum. Mümkündür ki, Yuri + şürekası + Radek + şürekası *beni kötüleyeceklerdir.* Allez-y, mes amir.* *Şimdi* herkes *sizden nefret edecek,* bizden değil. Fakat artık davaya zarar veremeyeceksiniz, ve bizim için yol açılmış oldu. «Zimmervald Sol»unu *zerre kadar zayıflatmadan* ve demokrasiye karşı tavır meselesindeki aptallığa karşı mücadelenin gereklerini yerine getirerek, kendimizi Yuri ve Radek ile olan (her anlamda) pis karışıklıktan kurtardık.

Voilà** Bu uzun mektup için ve sert kelimelerin bolluğundan ötürü özür dilerim: açık konuşunca başka türlü yazamam. Hem ne de olsa bütün bunlar hep antre nous,*** ve belki de bu gereksiz kötü dil geçip gidecek.

En içten selamlarımla,

Senin,
Lenin

Genel olarak, hem Radek hem de Pannekoek, Kautskiciliğe karşı mücadele meselesine yanlış bir şekilde yaklaşıyor. Buna dikkat!!

30 Kasım 1916'da yazılmış
Zürih'ten Klarens'e (İsviçre) gönderilmiştir.
İlk defa 1949 **Bolşevik**'in I. sayısında yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 35,
S. 250-255

(*) Yolunuz açık olsun, dostlarım - ç.
(**) İşte böyle - ç.
(***) Aramızda - ç.

İNESSA ARMAND'A

Sevgili Dost,

Grigori'nin ardından giderek Radek hakkında, kişisel izlenimler ve genellikle «karanlık» siyasi manzaranın üzüntüsü ile siyaset arasında karışıklığa düşmüş görünüyorsun. Üzülüyorsun, pişman oluyorsun, iç geçiriyorsun — ve başka bir şey yapmıyorsun. İzlenen siyasetten başka *hiç bir* siyaset izlenemezdi. Doğru görüşleri terkedip «Tuşka yöntemleri»ne teslim olamazdık. Manzaranın «karanlık»lığı bundan dolayı değil, solların zayıflığı bundan dolayı değil, ve *Vorbote*'nin çıkmaması bundan dolayı değil — fakat devrimci hareketin son derece yavaş ve güçlükle büyümesinden. Buna katlanmak gerekir; bazı kişilerle (ya da Ö.B. + *Kii* ile) kurulan çürük bloklar, sadece güç zamanlarda dayanıklı olma zor görevini yerine getirmeye zarar verecektir.

«Emperyalist Ekonomizm»e gelince, nasıl oluyorsa «birbirimize kulak vermiyoruz». Benim yaptığım tanımlamadan *kaçınıyorsun*, *kenarından geçip gidiyorsun* ve meseleyi yeniden koyuyorsun.

«Ekonomistler» (senin yazdığın gibi) siyasi mücadeleyi «inkar» etmediler — bu doğru değildir. Onu *yanlış* tanımladılar. «Emperyalist Ekonomistler» de aynısını yapıyorlar.

«Demokratik taleplerin toptan reddi bile siyasi mücadelenin reddi anlamına gelir mi? İktidarın ele geçirilmesi için *doğrudan* mücadele siyasi mücadele değil midir?» diye yazıyorsun.

Bütün mesele şu ki, Buharin'le (ve aynı zamanda kısmen Radek'le) vardığın şey tam da bu tür bir şeydir ve bu yanlıştır. «Demokratik talepleri tamamen inkar «ederken» iktidarın ele geçirilmesi için doğrudan mücadele açık olmayan, iyice düşünülmemiş, karışık bir şeydir. Buharin'in karıştırdığı şey tastamam budur.

Daha açık konuşursak, § 2 ile § 8 arasında bir çelişki gördüğünde meseleye oldukça farklı bir bakış açısından yaklaşıyorsun.

§ 2 de *genel* bir ifade var: demokrasi için mücadele olmadan sosyalist devrim *imkansızdır*. Bu tartışılamaz, ve işte bunu (senin gibi) *kabul etmezken*, karşı çıkmaya cüret edemeyen Radek + Buharin'in zayıflığı tam da budur!!

Ayrıca, *bütün* demokratik hedefler (sadece kendi kaderini tayin etme değil! Buna dikkat et! Bunu unutmuşsun!), belli bir dönem için belli bir anlamda, sosyalist devrimi engellemeye muktedirler. Hangi anlamda? Hangi anda? Ne zaman? Nasıl? Örneğin, eğer hareket zaten gelişmişse, *devrim zaten başlamışsa, bankalara el koymak* zorundayız ve bizden şunlar isteniyor: beklemek, *önce* cumhuriyeti pekiştirmek, meşrulaştırmak vs.!

Bir örnek: 1905 Ağustosunda Duma boykotu doğruydu ve siyasi mücadelenin reddi değildi.

((§ 2 = temsili kurumlara katılmayı, *genel olarak*, reddetmek bir saçmalıktır; § 8= reddetmek *gereken* durumlar vardır; işte sana § 2 ile § 8 arasında bir çelişki *olmadığına* açıklık getiren gözle görülür bir kıyaslama))

Junius'a karşı. Durum emperyalist savaş durumudur. Bunun çaresi? Yalnızca Almanya'da bir sosyalist devrim. Junius bu sonucu çıkarmadı ve demokrasiyi sosyalist devrimden ayrı ele aldı.

İnsan, demokrasi için mücadele ile sosyalist dev-

rim için mücadelenin, birincisini ikincisine *bağımlı kılarak, nasıl birleştirileceğini* bilmelidir. Bütün güçlük burada yatıyor; meselenin bütün özü buradadır.

Tolstoycular ve anarşistler birincisini bir yana atıyorlar. Buharin ve Radek birinciyle ikinciyi birleştirmekte başarısız kalıp kafalarını karıştırdılar.

Ama ben derim ki: *esas* şeyi (sosyalist devrimi) gözden kaçırma; birinci sıraya onu koy (Junius bunu yapmadı); bütün demokratik talepleri koy ama bunları sosyalist devrime bağımlı kıl, onunla uyum içinde düzenle (Radek + Buharin akılsızca bu taleplerden *birini* kaldırıyorlar), ve esas şey için mücadelenin, kısmi bir şey için mücadeleyle başlamış olsa bile alevlenebileceğini akılda tut. Kanımca, meselenin sadece bu şekilde anlaşılması doğrudur.

Fransa + Rusya'nın Almanya'ya karşı 1891'deki savaşı. «Benim kıstasımı» alıyorsun, ve *sadece* Fransa ve Rusya'ya uyguluyorsun!!!! Allah aşkına, burada mantık nerede? Benim söylediğim tamı tamına şudur: *Fransa ve Rusya bakımından* bu gerici bir savaş (Almanya'nın gelişmesini geriye çevirmek, ulusal birlikten parçalanmaya götürmek için bir savaş) olacaktı. *Peki ya Almanya bakımından?* Susuyorsun. Ancak, ana mesele budur. 1891'de Almanya için savaşın emperyalist bir niteliği yoktu ve olamazdı.

Esas şeyi unutmuşsun - 1891'de emperyalizm kesinlikle mevcut değildi (kitabımda emperyalizmin, daha önce değil, 1898-1900'da doğduğunu göstermeye çalıştım), ve Almanya bakımından emperyalist savaş yoktu, olamazdı. (Sırası gelmişken söyliyeyim, o zaman devrimci Rusya da yoktu; bu çok önemlidir.)

Bundan başka basbayağı var olanın değerlendirilmesinden *mümkün olanın* değerlendirilmesine kayarak «Almanya'nın parçalanma 'ihtimali' 1914-17 savaşında da söz konusudur», diye yazıyorsun.

Bu tarihi değildir. Siyasi değildir.

Bugün *mevcut* olan her iki tarafta da *emperyalist*

bir savaştır. Bunu 1,000 kere söyledik. Meselenin özü budur.

Ya «mümkün» olan!!?? Her türlü şey «mümkündür»!

Emperyalist savaşı ulusal bir savaşa dönüştürme (Usiyeviç düşüncesinden her ne kadar dehşete düşüyorsa da!) «*ihtimalini*» reddetmek gülünçtür. Bu dünyada «mümkün» olmayan ne var! Ama *şimdiye kadar* dönüşmedi. Marksizm siyasetini gerçeklere dayandırır, «ihtimale» değil. Bir olgunun bir başkasına değişmesi mümkündür - ve taktiklerimiz fosilleşmemiştir. Parlez-moi de la realite et non pas des possibilites!*

Engels haklıydı. Hayatımda Engels'in bir oportünist olduğuna dair korkunç derecede bol, aceleci ithamlarla karşılaştım ve bunlara karşı tavrım olağanüstü güvensizlik oldu. Ben diyorum ki, uğraşın ve önce Engels'in hatalı olduğunu ispatlayın! İspatlayamıyacaksınız.

Engels'in *Fransa'da Sınıf Mücadelelerine* önsözü[53]? Engels'in vasiyetine *rağmen* Berlin'de bunun çarpıtıldığını bilmiyor musun? Bu ciddi bir eleştiri midir?

Belçika grevi[54] hakkındaki beyanatı mı? Ne zaman? Nerede? Nedir? Bunu bilmiyorum.

Hayır. Hayır. Engels yanılmaz *değildi*. Marx yanılmaz *değildi*. Eğer onların «yanılabilirliklerini» göstermek istiyorsan bunu farklı bir şekilde, gerçekten, oldukça farklı bir şekilde yapmalısın. Aksi takdirde 1.000 kez yanılıyorsun demektir.

En içten selamlarımla.

Senin,
Lenin

25 Aralık, 1916'da yazılmış Zürih'ten Klarens'e gönderilmiştir.
İlk defa 1949'da **Bolşevik**'in 1. sayısında yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 35, S. 266-269

(*) Bana gerçeklerden konuş, ihtimallerden değil! - ç.

INESSA ARMAND'A

Sevgili Dost,

Engels hakkında *Neue Zeit*'in Engels'in *Klassenkämpfe*'ye önsözünü nasıl tahrif ettiklerine dair, Kautski'nin anlattıklarını (ve Engels'in mektuplarını) içeren sayısına rastlarsan, onu özel bir deftere bütün ayrıntılarıyla kopya et, iyi olur. Eğer yapamayacaksan, *Neue Zeit*'in o sayısının kesin numarasını, yılını, cildini ve sayfasını bana gönder.[55]

Engels'e hücumlarının bütünüyle dayanaksız olduğuna ikna oldum. Açık sözlülüğümü bağışla. İnsanın böyle bir şeyi yazmadan önce çok daha ciddi bir şekilde hazırlanması gerekir! Aksi takdirde — seni *entre-nous*, bir dost olarak, ikimizin arasında uyarıyorum, bir gün basında ya da bir toplantıda *bu şekilde* konuşmaya başlarsan — itibarını kendi kendine zedelemen kolaydır.

Belçika grevi mi? Her şeyden önce, bu olay meselesinde, tek başına bu meselede, Engels hata yapmış olabilir. Pek tabii, bu mümkündür. İnsanın bu mesele üzerine Engels'in yazdığı her şeyi toplaması gerekir. İkincisi, *genel olarak yakın* zamanlardaki olaylar, kesin olarak 1905, genel grevler hakkında Engels'in bilmediği *yeni* bazı şeyler sağladı. Engels yıllarca «genel grev» hakkın-

da *sadece, haklı olarak* nefret ettiği ve adam yerine koymadığı anarşistlerin boş lafızlarını dinlemeye alışmıştı. Fakat sonraları olaylar *yeni* tür bir «kitle grevi», siyasi, yani özellikle anarşist olmayan bir «kitle grevi» *ortaya çıkardı*. Bu yeni özelliği Engels *henüz* bilmiyordu ve bilemezdi.

Bu unutulmamalıdır.

Belçika grevi eskiden yeniye bir *geçiş* değil miydi? Engels *o zaman* (1891-92?? 71-72 yaşında ve ölmek üzereyken) bunun eski Belçika geğirmesi (Belçikalılar uzun süre Prudhoncu idiler) olmayıp yeni bir şeye geçiş olduğunu görebilir miydi? Bunun üzerine düşünülmelidir.

«Anayurt savunması»na gelince, kanımca soyutlamaya düşüyorsun ve tarihi açıdan bakamıyorsun. Yuri'ye karşı makalemde söylediklerimi tekrar ediyorum: anayurt savunması = *savaşa* katılmanın haklı çıkarılması. Başka bir şey değil. Bunu genelleştirmek, bunu bir «genel ilke» haline getirmek *gülünçtür*, son derece bilimsel olmayan bir şeydir. (Sana bu gülünç genellemesiyle S.İ.P.'nin Amerikan programını göndereceğim.) Savaşlar son derece çeşitli, farklı, karmaşık bir şeydir. İnsan bunlara genel bir kalıpla yaklaşamaz.

(I) Üç esas tür: ezilen bir ulusun ezen ulusla ilişkisi (her savaş siyasetin devamıdır; siyaset ulusların, sınıfların, vs. arasındaki *ilişkidir.)* Genel bir kural olarak, savaş (askeri anlamda savunma veya saldırı savaşı olup olmadığına bakmadan) ezilen bakımından meşrudur.

(II) İki ezen ulus arasındaki ilişki. Sömürgeler, pazarlar, vs. için mücadele. (Roma ve Kartaca; İngiltere ve Almanya 1914-17). Genel bir kural olarak, bu tür bir savaş *her* iki taraf için de soygunculuktur; ve demokrasinin (ve sosyalizmin) buna karşı tavrı şu kural altında toplanır: «İki soyguncu dövüşüyor, her ikisi de yokolsun»..

(III) Üçüncü tür. Eşit haklara sahip bir uluslar *sistemi*. Bu mesele *çok daha karmaşıktır*!!!! Özellikle eğer uygar, nisbeten demokratik uluslarla çarizm yanyana du-

ruyorsa, Avrupa'da 1815'den 1905'e kadar durum (hemen hemen) buydu.

1891 Fransa ve Almanya'nın sömürge siyaseti *önemsizdi*. İtalya, Japonya, Birleşik Devletler'in *hiç* sömürgeleri *yoktu*. (şimdi var). Batı Avrupa'da bir *sistem* (Buna dikkat et!!) Bunun üzerinde düşün!! Bunu unutma!! Biz yalnız ayrı devletlerde değil, aynı zamanda belli bir devletler *sisteminde* yaşıyoruz; anarşistlerin bunu bilmezlikten gelmelerinde bir sakınca olmayabilir! (bizler anarşist değiliz), genellikle anayasal ve ulusal, bir devletler *sistemi* oluştu. Bunlarla *yanyana*, herkesi yüzlerce yıl talan etmiş ve baskı altında tutmuş, 1849 ve 1863 devrimlerini ezmiş, güçlü, sarsılmamış, devrim öncesi çarizm vardı.

Almanya (1891'de) *ileri* sosyalizmin ülkesiydi. Ve bu ülke Boulangism ile ittfiak içindeki çarizm tarafından tehdit edilmişti

Bu durum, çarizmin 1905 ile alttan torpillendiği, Almanya'nın dünyaya hakim olmak için bir savaş verdiği, 1914-17'deki durumdan çok, çok farklıydı. *Farklı* bir çift ayakkabı!!

1891 ve 1914'deki uluslararası durumları özdeşleştirmek, hatta kıyaslamak tarihi açıdan bakamamanın *zirvesidir*.

Budala Radek geçenlerde Polonya manifestosunda (*«Befreitung Polens»*) «Staatenbau»nun Sosyal-Demokrat mücadelenin hedefi olmadığını yazdı. Bu en büyük budalalıktır! Yarı anarşizm, yarı ahmaklıktır! Hayır, hayır, biz *Stautenbau*'ya, devletler sistemine, bunların *karşılıklı ilişkilerine* hiç bir zaman kayıtsız değiliz.

Engels «pasif radikalizmin» babasıydı?? Yalan! Asla böyle değil. Bunu hiç bir zaman kanıtlayamayacaksın. (Bogdanov ve şürekası denedi, ama sadece kendilerini rezil ettiler.)

1914-17 *emperyalist* savaşında, *iki* emperyalist koalisyon arasındaki savaşta, biz «anayurt savunması»na karşı olmalıyız, çünkü (1) emperyalizm sosyalizmin arefesi-

dir, (2) emperyalist savaş soyguncuların ganimetleri üzerinde bir savaştır, (3) *her* iki koalisyonda da *ileri* bir proletarya vardır, (4) her ikisinde de sosyalist devrim *olgunlaşmıştır*. *Yalnız* bu nedenlerden ötürü «anayurt savunması»na karşıyız, *yalnız* bu nedenler!!

En iyi selamlarım ve dileklerimle.

Senin,
Lenin

Gençlik örgütlerinin adresleri için haber gönderdim. Bana söz verdiler. Yayının planına gelince: *arkasını bırakma. Pasifizm üzerine* konuşman?

Not. Son iki mektubunu birden aldım, herhalde benim kendi hatam.

19 Ocak 1917'de yazılmış
Zürih'ten Klarens'e
gönderilmiştir.
İlk defa 1949'da **Bolşevik**'in **I.**
sayısında yayınlanmıştır.

Aslından basılmıştır.
Toplu Eserler, Cilt 35,
S. 272-274

AÇIKLAYICI NOTLAR

(1) Bu ve bunu takip eden iki makale **Kommunist** dergisinin yayını için hazırlıkların yapıldığı 1915 baharında şekillenmeye başlayan Buharin - Piatakov - Boş grubunun, Marksist ve Bolşevik olmayan tavrına karşı yöneltilmiştir. **Kommunist, Sotsial - Demokrat** ile işbirliği içinde çıkacaktı. Y.L. Piatakov (P. Klevski) ve Y.B. Boş derginin maliyetini üstlendiler ve N.I. Buharin editörlerinden biri oldu. Lenin'in bu grupla ayrılıkları **Kommunist**'in Eylül 1915'deki 1-2. sayısının çıkışından sonra belirginleşti. **Sotsial-Demokrat**'a gönderdikleri «Kendi Kaderini Tayin Etme Şiarı Üzerine» tezlerinde Buharin, Piatakov ve Boş, Lenin'in sosyalist devrim teorisine karşı çıktılar. emperyalist çağda demokrasi için mücadeleyi reddettiler ve Parti'nin ulusal kendi kaderini tayin etme talebini geri alması üzerinde direttiler.

Grup kendini teorik ayrılıklarla sınırlamadı ve Parti'nin siyasetine ve şiarlarına açıkça saldırdı. **Kommunist**'i hizipçi amaçlarına dayanak olarak kullanmaya baktı ve **Sotsial-Demokrat** yazı kuruluna anlaşma şartları öne sürmeye çalıştı. Piatakov ve Boş, Yurtdışı Merkez Komitesi Bürosu'nun kendilerini hesap vermeye zorunlu olmayan ve Rusya'daki Merkez Komitesi üyeleriyle bağımsız bağlantılar sürdürmeye ve küçük kitapçıklar ve diğer literatürü yayınlamaya yetkili ayrı bir grup olarak tanıması için direttiler. Bu talebin geri çevrilmesine rağmen grup Rusya'daki Merkez Komitesi Bürosu ile bağlantı kurmaya çabaladı.

Lenin «Bunlar için bırakalım eşitlik bahşetmeyi, Parti'de barın-

dırmak için bile dolaylı ya da dolaysız hiç bir sorumluluk alamayız» diyerek Platakov-Boş-Buharin'in tezlerine şiddetle karşı çıktı. N.I. Buharin Y.L. Piatakov G.Y. Zinovyev ve A.G. Şilyapnikov'a mektuplarında grubun görüşlerini ve Parti dışı hizipçi faaliyetlerini acı bir şekilde eleştirdi ve Zinovyev ve Şilyapnikov'un uzlaşıcı tavırlarını mahkum etti. Önerisi üzerinde **Sotsial-Demokrat** yazı kuruluyla grubun **Kommunist**'i ortak yayınlamaları durduruldu.

«Belirmekte olan Emperyalist Ekonomizm Akımı» **Sotsial-Demokrat** yazı kurulu Buharin'in «Sosyalist Devrim ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı» tezleri üzerine yorumlarını elde ettiği zaman yazıldı. Makale o zaman yayınlanmadı.

(2) Ekonomizm - yüzyılın başında Rus Sosyal-Demokrat hareketi içinde oportünist bir akım. Ekonomistler siyasi mücadeleye katılan Sosyal-Demokratlara karşı çıktılar ve işçi sınıfının daha iyi çalışma koşulları daha yüksek ücretler için ekonomik mücadeleyle yetinmesi gerektiğini iddia ettiler. «Siyaset itaatkar bir şekilde ekonominin dümen suyundan gidecektir» gibi hatalı Marksist olmayan tezler ileri sürdüler. İşçi sınıfının kendiliğinden hareketini bir fetiş haline getirdiler ve Partinin öncü rolünü ve işçi sınıfı hareketi için Marksist teorinin önemini inkar ettiler.

Lenin Ekonomizmi **Ne Yapmalı?** ve diğer eserlerinde ve aynı zamanda **Iskra**'da yayınlanan makalelerinde sert bir şekilde eleştirdi. Devrimci Sosyal-Demokratların Ekonomistlere karşı ideolojik mücadelesi Ekonomistlerin ezilmesiyle sona erdi. R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresiyle (1903) Ekonomistler bütün etkilerini yitirdiler.

(3) Narodnikler - Rusya'da 1870'lerde ortaya çıkan küçük burjuva bir akımın Narodnizmin izleyicileri. Narodnikler programları otokrasinin yıkılması ve bütün toprakların köylülere devredilmesini öngören küçük burjuva demokratlardı. Sosyalist devrimin küçük mülk sahibi köylüler tarafından başarılacağını hatalı bir şekilde iddia ederek devrimci hareketle işçi sınıfının öncü rolünü reddettiler. Rusya'da kırsal alanda feodalizmin ve serfliğin kalıntısı köy komününü sosyalizmin tohumları olarak kabul ettiler. Vazettikleri sosyalizm gerçek toplumsal gelişmeye dayanmadığından ütopikti.

(4) Burada Urallar Sosyal-Demokrat Grubu tarafından 1899 yılında yayınlanan **Proleter Mücadele** sempozyumunun 1. sayısındaki «Siyasi Devrimi Kim Yürütecek?» makalesine değiniliyor.

Makale Kiev Komitesince bir broşür halinde yeniden yayınlandı. Makalenin Ekonomist yazarı A.A. Sanin acil bir görev olarak gördüğü Rusya'nın sosyalist dönüşümünün bir genel grev yoluyla başarılabileceğini sandığından bağımsız bir işçi sınıfı partisine ve siyasi devrime karşı çıktı.

(5) Burada 14-19 Şubat (27 Şubat - 4 Mart) 1915 tarihleri arasında Bern'de toplanan **R.S.D.İ.P.'nin yurtdışı grupları Konferansına** değiniliyor. Konferans Lenin'in insiyatifi ile toplandı ve savaş sırasında bir Parti kongresini ya da bir bütün Rusya konferansını toplamak mümkün olmadığından genel bir Parti konferansı niteliğini kazandı.

Konferansa R.S.D.İ.P. Merkez Komitesi R.S.D.İ.P. Merkez Organı **Sotsial-Demokrat** Sosyal-Demokrat Kadın Örgütü temsilcileri ve R.S.D.İ.P.'nin Paris, Zürih, Bern, Lozan, Cenevre, Londra ve Bogi grupları delegeleri katıldı. Bern grubunun bütün üyeleri ile Lozan ve Bogi gruplarının birçok üyesi konuk olarak katıldı. Lenin Merkez Komitesi ve Merkez Organı delegesiydi ve Konferansın çalışmasını yönetti.

Gündemin ana maddesi, savaş ve Parti'nin görevleri, Merkez Komitesi Manifestosu «Savaş ve Rus Sosyal-Demokrasisi»nde ortaya atılan önerileri genişleten Lenin tarafından sunuldu. Monpelye ve özellikle Bogi grupları tarafından sıralanan ve Konferans tarafından kabul edilen kararlar bazı Parti üyelerinin Lenin'in iç savaş üzerine önerisinin sonuçlarını kavrayamadıklarını gösterdi. Bunlar herkesin «kendi» hükümetini devirmesi şiarına itiraz ettiler ve kendi barış şiarlarını ileri sürdüler ve Merkezcilikle mücadelenin gereğini ve önemini takdir edemediler. Bütün bu meseleler tartışmalarda çözüldü ve Lenin'in tezleri çoğunlukla kabul edildi. Sadece Buharin Bogi kararının hatalı görüşlerini inatla destekledi ve Lenin'in Parti ve Uluslararası Sosyal-Demokrat hareket için formüle ettiği şiarlara itiraz etti. Buharin sosyalist devrime «aykırı» olduklarını iddia ederek, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkına ve genel olarak asgari programın taleplerine karşı çıktı. Ancak Buharin'i konferansta hiç kimse desteklemedi.

(6) Buharin'in «Kendi Kaderini Tayin Etme Şiarı Üzerine» Kasım 1915'de yazılan ve **Sotsial-Demokrat** yazı kuruluna Buharin, Platakov ve Boş imzalarıyla sunulan tezlerine değiniliyor.

(7) Henrlette Roland - Holst tarafından hazırlanan ve 29 Şubat 1916'da **Uluslararası Sosyalist Komite Bülteni'nin 3. sayısın-**

da Henriette Roland-Holst, J. Visscher, D. Wijnkoop ve J. Ceton imzalarıyla yayınlanan «Program-Entwurf der R.S.V. und der S.D. A.P. Hollands» («Devrimci Sosyalist Birlik ve Hollanda Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Program Taslağı») kastedilmektedir.

Uluslararası Sosyalist Komite - 5-8 Eylül 1915 Zimmervald'de toplanan birinci Uluslararası Sosyalist Konferans'ta seçilen ve Robert Grimm, Oddino Morgari, Charles Naine ve A. Balabanova'dan oluşan Zimmervald grubu yürütme organı. Merkezi Bern'deydi. Zimmervald Konferansı'ndan hemen sonra, Grimm'in önerisi üzerine, Zimmervald kararlarının altını imzalayan bütün partilerin temsilcilerinden oluşan daha geniş bir Uluslararası Sosyalist Komite kuruldu. R.S.D.İ.P. Merkez Komitesi, Lenin, Inessa Armand ve Zinovyev tarafından temsil ediliyordu. Komite Almanca, Fransızca ve İngilizce olarak **Internationale Sozialisttische Kommission zu Bern. Bulletin (Uluslararası Sosyalist Bern Komitesi Bülteni)**ni yayınladı. Bültenin Eylül 1915 ile Ocak 1917 arasında 6 sayısı çıktı.

(8) **Sotsial-Demokrat** - R.S.D.İ.P.'nin Şubat 1908'den Ocak 1917'ye kadar yayınlanan illegal Merkez Organı. Gazetenin ilk sayısının Rusya'da basılması başarılamayınca basın işi yurtdışında düzenlendi. 2. - 32. sayıları (Şubat 1909 - Aralık 1913) Paris'te, 33. - 58. sayıları (Kasım 1914-Ocak 1917) ise Cenevre'de çıkarıldı. Beş tanesi ekli olmak üzere toplam 58 sayı çıktı. **Sotsial-Demokrat** Aralık 1911'den itibaren Lenin tarafından basıma hazırlandı ve Lenin'in 80 kadar makale ve kısa yazısı yayınlandı.

Lenin gazetenin bütün işlerini yürüttü, çıkan sayıların içeriğine karar verdi, gelen yazıları basıma hazırladı ve basılması işiyle meşgul oldu.

Sotsial-Demokrat Birinci Dünya Savaşı sırasında, uluslararası oportünizm, milliyetçilik ve şovenizmle savaşta, Bolşevik şiarları yaygınlaştırmada ve İşçi sınıfını ve emekçi halkı genel olarak emperyalist savaşa ve onun kışkırtıcılarına karşı, çarcı otokrasiye ve kapitalizme karşı mücadele için uyandırmada önemli bir rol oynadı. **Sotsial-Demokrat** aynı zamanda Sosyal-Demokrat hareketle uluslararası güçleri birleştirmede büyük bir rol oynadı.

(9) **Vorbote** (Haberci) - Zimmervald Sol'unun Bern'de Almanca yayınlanan teorik organı. Ocak ve Nisan 1916'da iki sayısı çıktı. Resmi yayıncıları Roland-Holst ve Pannekoek idi.

Lenin'in derginin kurulmasında ve birinci sayısının çıkışından sonra daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmak için, Fransız-

ca bir baskının düzenlenmesinde etkin bir payı oldu. Derginin sayfalarında, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı ve «silahsızlanma» şleri üzerinde Zimmervaldcı Sollar tarafından şiddetli bir tartışma yürütüldü.

(10) **Zimmervald Solu,** Lenin'in inisiyatifiyle Eylül 1915'de Zimmervald'da toplanan Uluslararası Sosyalist Konferansta oluşturuldu. Grup R.S.D.I.P. Merkez Komitesini, İsveç, Norveç, İsviçre ve Almanya'daki Sol Sosyal-Demokratları, Polonya Sosyal-Demokrat muhalefetini ve Letonyalı Sosyal-Demokratları temsil eden sekiz Konferans delegesini içeriyordu. Lenin'in yönetimi altında konferansın Merkezci çoğunluğuyla mücadele etti. Savaşı mahkum eden, sosyal-şovenlerin ihanetini teşhir eden ve savaşa karşı etkin mücadelenin gereğini vurgulayan karar tasarıları ve Manifesto tasarısı Merkezci çoğunluk tarafından reddedildi. Ancak Zimmervald Solu, kabul edilen Manifesto'ya kendi karar tasarılarından bazı önemli noktaları dahil etmeyi başardı. Zimmervald Solu Manifesto'yu emperyalist savaşa karşı mücadelede ilk adım olarak kabul ettiğinden oy verdi, fakat özel bir bildiride bunun yetersizliğine ve tutarsızlığına işaret etti. Grup aynı zamanda, Zimmervald hareketinin bir parçası olmaya devam edeceğini, ama kendi görüşlerini yaymaya ve bağımsız uluslararası çalışma yürütmeye de devam edeceğini bildirdi. Lenin, Zinovyev ve Radek'i kapsayan bir Büro seçti ve kendi yayın organı **Vorbote**'yi çıkardı.

Tek doğru ve tutarlı enternasyonalist tavır alan Bolşevikler Zimmervald Solu'nun öncü gücüydü. Lenin Radek'in oportünist yalpalamalarıyla mücadele etti ve diğer grup üyelerinin hatalarını eleştirdi.

Zimmervald Solu dünya Sosyal-Demokrat hareketi içindeki enternasyonalist unsurların toplanma yeri haline geldi.

(11) Bu toplantı 5-9 Şubat 1916'da Bern'de toplandı ve toplantıya Almanya, Rusya, İtalya, Norveç, Avusturya Polonya, İsviçre, Bulgaristan, Romanya ve birçok başka ülkedeki enternasyonalist sosyalistlerden 22 temsilci katıldı. Delegelerin çoğunun Zimmervald Konferansı'nda olduğu gibi Merkezci olmasına rağmen, toplantının bileşimi güçlerin saflaşmasında Sol'ların lehine bir değişmenin göstergesi oldu.

Toplantı, sıkı ilişkide bulunduğu parti ve gruplara (Rundschreiben an alle augeschlossen Partelen und Gruppen) Bolşeviklerin ve diğer Sol güçlerin baskısıyla Zimmervald Sol'u siyasi çizgi-

sinde değişiklikleri de içeren bir çağrıyı onayladı. Çağrı sosyalistlerin burjuva hükümetlere katılmasını, emperyalist bir savaşta «anavatan savunması»nı ve savaş kredilerinin kabul edilmesini mahkum etti. Ancak çağrı sosyal-şovenizm ve oportünizm ile bir kopmayı kapsamadığından tutarlı değildi. Lenin'in bütün değişiklik önerileri kabul edilmemişti. Zimmervald Solları çağrıyı bütün noktalarda tatmin edici bulmamalarına rağmen birinci Zimmervald Konferansı ile kıyaslandığında bir ileri adım olduğundan oy vereceklerini bildirdiler.

(12) **Raboçaya Mysl** (İşçilerin Düşüncesi) - Rusya'da Ekim 1897'den Aralık 1902'ye kadar bir grup Ekonomist tarafından çıkarılan bir gazete. Uluslararas oportünizmin Rus türünün temsilcisi olan bu gazetenin bir eleştirisi Lenin'in **Ne Yapmalı?** sında bulunabilir.

(13) **Prosvesçeniye** (Ilim) - St. Petersburg'da Aralık 1911'den Haziran 1914'e kadar aylık olarak çıkan teorik legal bir Bolşevik dergi. Tirajı 5.000'e ulaştı. Paris'te ve daha sonra Krakov ve Poronin'de iken, Lenin dergiyi yönetti, makaleleri yayına hazırladı ve yazı kurulu üyeleri ile düzenli olarak mektuplaştı. Lenin'in **Prosvesçeniye**'de yayınlanan makalelerinin arasında şunlar vardı: «Seçim Kampanyasının Temel Meseleleri», «Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşkeni», «Ulusal Mesele Üzerine Eleştirici Görüşler», «Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Etme Hakkı», «Birliğin, Birlik Bağırmalarıyla Örtülü Bozulması» ve «Burjuva Aydınların İşçilere Karşı Mücadele Yöntemleri».

(14) Lenin burada Fransız İşçi Partisi'nin 1880'de onaylanan programına ve Alman Sosyal-Demokrat Parti'sinin 1875'de Gotha'da ve 1891'de Erfurt'da onaylanan programlarına değiniyor.

(15) **Sosyalizm ve Savaş** broşürü kastediliyor.

(16) **Polonyalı Sosyal-Demokratların 1915 Zimmervald Konferansındaki Bildirgesi** kastediliyor. Bildirge «Polonya halkını kendi kaderini şekillendirme fırsatından mahrum eden, Polonya topraklarını tazminatlar üzerine gelecekteki pazarlıkta bir rehin olarak gören» çarlık ve Alman ve Avusturya hükümetlerinin baskı politikasını protesto etti, «Ve bu, kitleleri katliama gönderirken aynı zamanda ulusların kaderlerini, gelecek nesiller boyunca, keyfi

bir biçimde şekillendiren kapitalist hükümetlerin siyasetinin gerçek özünü en büyük çıplaklığıyla ortaya çıkarmaktadır» dedi. Bildirge Polonyalı Sosyal-Demokratların, yalnızca uluslararası devrimci proletaryanın, yakında patlak verecek olan sosyalizm için mücadelesine katılmanın - «ulusal baskının zincirlerini parçalayacak ve her ne şekilde olursa olsun yabancı tahakkümü yokedecek mücadeleye katılmanın - Polonya halkına da, uluslar ittifakının eşit bir üyesi olarak kapsamlı gelişmesi için fırsat sağlayacağına» inandıklarını belirtti.

(17) Bu makale Y.L. Piatakov'un (P. Kievski) «Finans Kapital çağında Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Etme Hakkı» (Ağustos 1916) adlı makalesine cevap olarak yazılmıştır. El yazmasında Lenin'in şu kenar notu vardır: «Kievski'nin kendi kaderini tayin etme üzerine makalesi ve Lenin'in cevabı.» Her iki makale de **Sbornik Sotsial-Demokrata**'nın 3. sayısında çıkacaktı. Daha sonra, Lenin Kievski'ye cevap olarak bir başka makale, «Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm»i yazdı. 3. sayı mali güçlükler nedeniyle basılamadı ve makaleler basılı olarak çıkmadı. Bununla birlikte Lenin'in makalesinin el-yazması yurtdışında yaşayan Bolşevikler arasında ve bazı Sol Sosyal-Demokratlar arasında geniş ölçüde biliniyordu.

(18) Lenin, Sol-kanat Hollanda Sosyal-Demokrat'ı, Henriette Roland Holst'un, İsviçre Sosyal-Demokrat dergisi **Neues Leben**'in (Yeni Hayat) 10. - 11. sayısında (Ekim-Kasım) ve 12. sayısında (Aralık) çıkan «Miliz oder Abrüstung?» («Milis mi yoksa Silahsızlanma mı?») adlı makalesini kastediyor.

Lenin İsviçreli genç Sosyal-Demokratlara atıfta bulunurken esas olarak İsviçre'de yayınlanan **Uluslararası Sosyalist Gençlik Örgütleri Birliği**'nin organı **Jugend-Internationale**'nin (Gençlik Enternasyonali) dergisini gözönünde bulundurmaktadır; dergi İsviçre Sosyal-Demokrat Partisinde Sol güçlerin sözcülüğünü yaptı. Derginin 3. sayısında yazı kurulunun «Volkskeer Oder Entwoffnung?» («Halk Ordusu mu yoksa Silahsızlanma mı?») adlı yazısı çıktı.

İskandinav (İsveç ve Norveç) Sol Sosyal-Demokratlarının bu mesele üzerine tavrı, Karl Kilbom'un «İsveç Sosyal-Demokrasisi ve Dünya Savaşı» ve Arvid Hansen'in «Bugünkü Norveç İşçi Hareketinin Bazı Yönleri» adlı, **Sbornik Sotsial-Demokrata**'nın 2. sayısında çıkan makalelerde konuldu.

Lenin «silahsızlanma» şiarını «Proletarya Devriminin Askeri Programı» ve «Silahsızlanma Şiarı» adlı yazılarında tartıştı.

(19) 17 numaralı nota bakınız.

(20) **İskracılar** - 1900'ün Aralığında yurtdışında Lenin tarafından kurulan ve Rusya'da illegal dağıtılan ilk bütün Rusya için Marksist gizli gazete **İskra**'yı destekleyenler. Gazete Rus Sosyal-Demokratların ideolojik birliğine yardımcı oldu ve birbirinden tecrit mahalli örgütlerin tek bir devrimci Marksist partide birleşmesine giden yolu açtı.

(21) Burada Buligin Duması'nın boykotu kastediliyor.

Devrimin hızla ilerlemesinden ürken çarlık hükümeti 6 (19) Ağustos 1905'de Devlet Dumasını kuran bir yasayı kabul etti; yasa tasarısı İçişleri Bakanı Buligin tarafından hazırlanmıştı. Bu kanun koyucu değil, istişari bir organ olacaktı. İşçiler ve köylüler gerçekte oysuz kalıyorlardı.

Bolşevikler işçilerin ve tüm emekçi halkın Dumayı aktif boykot etmelerinde ve silahlı bir ayaklanmaya hazırlanmalarında direttiler. Bu sırada devrimci dalga yükseliyordu. «Kahrolsun otokrasil» şiarı altında, grevler ve gösteriler Rusya'yı boydan boya kapladı. Ekim 1905'de bütün Rusya'da siyasi bir grev oldu ve Aralıkta, Moskova'da silahlı bir ayaklanma başladı. Devrim Buligin Dumasını hiç bir zaman toplanamadan silip süpürdü.

(22) Lenin'in aklındaki 1905-1907 devriminden sonra Bolşeviklerin bir bölümü arasında ortaya çıkan oportünist bir eğilim, otzovizmdir. Otzovistler (Bogdanov, Aleksinski ve diğerleri) devrimin yenilgisi ve gericiliğin saldırısı koşullarında uygulanması mümkün olmayan taktikler önerdiler. Sosyal-Demokrat milletvekillerinin Dumadan geri çekilmesini (isimleri bundan dolayı Rusça geri çekme anlamına gelen «otozvat» kelimesinden gelmektedir) ve legal sendikalar, kooperatif ve diğer işçi örgütlerinde çalışmadan vazgeçilmesini istediler. Partinin sadece illegal faaliyete girişmesi gerektiğini iddia ederek legal ve illegal faaliyet biçimlerini birleştirmeye karşı çıktılar. Onların şiarlarının uygulanması Partinin kitlelerle bağlarının zayıflamasına yol açacak ve Partinin kendisini yeni bir devrimci yükselişte güçleri yeniden toparlayıp düzeltme gücünden yoksun sekter bir örgüt yapacaktı. Lenin ve Bolşeviklerin ezici çoğunluğu otzovistlere uygun bir ders verdiler.

(23) R.S.D.İ.P.'nin 1963 İkinci Kongresinde kabul edilen Parti Programının 9. maddesi bütün uluslara kendi kaderlerini tayin etme hakkı talebini içeriyordu.

(24) **Guesde, Jules** (1845-1922) - Fransa'da sosyalist hareketin liderlerinden. Savaşın patlak vermesiyle sosyal-şoven bir tavır aldı ve burjuva kabineye girdi.

(25) **Die Neue Zeit** (Yeni Zamanlar) - Alman Sosyal-Demokrat Partisi'nin 1883'den 1923'e kadar Stuttgart'ta yayınlanan teorik organı; dergi Ekim 1917'ye kadar Karl Kautsky tarafından bundan sonra da H. Cunow tarafından yayına hazırlandı. Marks'ın ve Engels'in birçok eserini ilk yayınlayan **Die Neue Zeit** oldu. Engels dergiye tavsiyeleriyle yardım etti ve arasıra Marksizm'den saptığı için eleştirdi. Engels'in 1895'de ölmesinden sonra **Die Neue Zeit** sayfalarını Eduard Bernstein ve diğer revizyonistlerin makalelerine açtı. Marksizme karşı revizyonist kampanyanın başlangıcı olan Bernstein'ın «Sosyalizmin Meseleleri»ni yayınladı. Birinci Dünya Savaşında **Die Neue Zeit** Merkezci bir tavır aldı ve fiilen sosyal-şovenlere destek oldu.

(26) **Internationale Grubu** - Birinci Dünya Savaşının patlak vermesinden hemen sonra Alman Sol Sosyal-Demokratları Karl Liebknecht, Rosa Luksemburg, Franz Mehring, Clara Zetkin ve diğerleri tarafından kuruldu. Grup Alman emperyalizmine karşı savaştı ve emperyalistlerle aynı safta yer alan Sosyal-Demokrat liderleri teşhir etti. Alman hükümeti gruba, devrimci faaliyetinden dolayı şiddetli baskı yaptı. Rosa Lüksemburg ve grubun başka üyeleri bir takım teorik ve siyasi meselelerde hatalı görüşlere sahiptiler. Lenin onların hatalarını «Junius Broşürü», «Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm» adlı makalelerinde ve başka yerlerde eleştirdi. Ocak 1916'da gruba Spartaküs Birliği denildi. Aralık 1918'de Spartakistler Almanya Komünist Partisini kurdular.

(27) **Sbornik Sotsial-Demokrata** Lenin tarafından kuruldu ve **Sotsial-Demokrat** gazetesi tarafından yayınlandı. Ekim ve Aralık 1916'da iki sayısı çıktı.

(28) Lenin'in Ocak-Şubat 1916'da yazdığı «Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Etme Hakkı» tezlerine değinilmektedir. Tezler Nisan 1916'da **Vorbote**'nin 2. sayısında yayınlandı.

(29) **V. Ilyin** - V.İ. Lenin'in takma adı.

(30) Engels'in **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni** kitabından alıntı.

(31) **Dühring, Eugen** (1833 - 1921) - Alman filozof ve iktisatçısı, küçük burjuva ideologu. Engels Dühring'in görüşlerini **Anti-Dühring. Bay Eugen Dühring'in Bilimdeki Devrimi** adlı eserinde eleştirdi.

(32) **Fracy** - Polonya Sosyalist Partisi'nin (PSP) Sağ kanadı; 1892'de kurulmuş reformist milliyetçi bir parti.

(33) Engels'in Kautsky'ye 12 Eylül 1822 tarihli mektubuna değiniliyor.

(34) **Junius** - Rosa Lüksemburg'un takma adı.

(35) İrlandalılar 1916 Nisanında bağımsızlık kazanmak için İngiliz hakimiyetine karşı ayaklandılar. Dublin işçileri, şehrin küçük burjuvazisi ve İrlandalı Gönüllüler (İrlanda Ulusal Kurtuluş Hareketinin sol kanat liderleri tarafından yönetilen örgüt) şehri ele geçirdiler ve cumhuriyet ilan ettiler. Silahlı eylem aynı zamanda başka şehirler ve kasabalarda da başladı.

İngiliz Hükümeti ayaklanmayı bastırmak için piyade ve topçu birlikleri gönderdi. Dublin bir İngiliz savaş gemisinden topa tutuldu. Taraflar arasındaki büyük farka rağmen Dublin'deki kahramanca mücadele bir hafta sürdü. İngiliz Hükümeti isyancıları yendi ve hareketi kana boğdu. Binlerce insan zindanlara atıldı ve ayaklanmanın liderleri idam edildi.

(36) **Lensch Paul** (1873 - 1926) ve **Cunow Heinrich** (1862 - 1936) - sömürgelere bağımsızlık verilmesine karşı çıkan, emperyalizm savunucusu aşırı Sağ Alman Sosyal-Demokratları.

(37) **Suzdal'ın acemice boyanmış resimleri** - genel olarak acemilik. Bu deyim Suzdal uyezdinin Rusya'da adı çıkmış, acemice boyanmış ikonlarına değinmektedir.

(38) **Golos** (Ses) - Yazı kurulunda Trotçki'nin yönlendirici bir rol oynadığı Eylül 1914'den Ocak 1915'e kadar Paris'te yayınlanan Menşevik günlük bir gazete. İlk beş sayısı **Naş Golos** (Sesimiz) adı altında çıktı. Merkezci bir siyaset izledi ve Birinci Dünya Savaşının ilk günlerinde L. Martov'un sosyal-şovenlere karşı makalelerini yayınladı. Daha sonra Martov sağa kaydı ve gazetenin siyaseti sosyal-şovenlerden yana değişti. Ocak 1915'de bunun yerine **Naşe Slovo** (Sözümüz) çıktı.

Örgütlenme Komitesi - Likidatörlerin Ağustos 1912 Konferan-

sında işe başlayan yönetici Menşevik merkez. Örgütleme Komitesi Birinci Dünya Savaşında sosyal-şoven bir siyaset izledi, çarcı Rusya'nın savaşa katılmasını haklı çıkardı ve savaş taraftarı propaganda yürüttü. **Naşa Zarya** (Şafağımız) ve bunun kapanmasından sonra **Naşe Dyelo** (Davamız) daha sonra **Dyelo** denen bir dergi, ve **Raboçeye Utro** (İşçilerin Sabahı) daha sonra **Utro** denen bir gazete yayınladı. Ö.K. Ağustos 1917'de Menşevik Merkez Komitesi seçilene kadar görev yaptı. Rusya'da iş gören Ö.K.'nin yanısıra beş sekreterden - P.B. Akselrod, İ.S. Astrov-Poves, Y.O. Martov, A.S. Martinov ve S.Y. Semiskovski - oluşan bir Yurtdışı Sekretaryası vardı. Sekretarya Merkezciler lehinde bir çizgi izledi ve Rus sosyal-şovenlerine desteğinin üstünü örtmek için enternasyonalist terminolojiyi kullandı. Yurtdışı Sekretaryası Şubat 1915' den Mart 1917'ye kadar çıkan **İzvestia** (Haberler) adında bir gazete yayınladı.

Semskovski'nin Lenin'in açık olarak değindiği makalesi «Rusya Parçalanıyor mu?» 21 Mart 1915'de **Naşe Slovo**'nun 45. sayısında çıktı.

(39) R.S.D.İ.P.'nin 30 Nisan - 19 Mayıs (13 Mayıs - 1 Haziran) 1907'de Londra'da toplanan Beşinci Kongresine değinilmektedir.

(40) R.S.D.İ.P.'nin yurtdışı bölümlerinin 27 Şubat - 4 Mart 1915'de Bern'de (İsviçre) toplanan konferansına değiniliyor. (5 numaralı nota bakınız)

(41) Lenin'in **Sotsial-Demokrat** yazı kuruluna Kasım 1915'de Buharin, Piatakov ve Öjen Boş imzalarıyla gönderilen «Kendi Kaderini Tayin Etme Şiarı Üzerine» tezlerini eleştirdiği, Buharin'e cevabına değiniliyor. (1 numaralı nota bakınız)

(42) Rusya'da Yahudilerin durumu üzerine Şilyapnikov'un gezisi sırasında topladığı malzemenin basılması tasarısına değiniliyor. Tasarı hiç bir zaman gerçekleşmedi.

(43) Buharin **Sbornik Sotsial-Demokrata** için «Emperyalist Devlet Teorisi Üzerine» başlıklı bir makale yazdı, fakat devlet ve proletarya diktatörlüğü meseleleri ile ilgili hatalı Marksist olmayan önermeleri nedeniyle makale editörler tarafından geri çevrildi.

(44) «Japonlar» Rusya'dan İsviçre'ye, Japonya üzerinden iltica eden Y.L. Piatakov (P. Klevski) ve Öjen Boş için kullanılan bir isimdi.

(45) **Kiknadze N. D.** (1885 - 1951) - 1903'den itibaren Bolşevik Partisi üyesi, profesyonel devrimci; 1906-17 arası İsviçre'de mülteci olarak yaşadı.

(46) **Sbornik Sotsial-Demokrata**'nın ilk sayısının çıkışından sonra gelişen milliyetler meselesi üzerine tartışmada A.V. Lunaçarski ve Bezrabotni (D.Z. Manuilski) Lenin'in anayurt savunması ve ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı üzerine önerilerine saldırdılar. Kiknadze, Lunaçarski ve Manuilskiye karşı çıktı.

(47) Bu makale «Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm»dir. (17 numaralı nota bakınız)

(48) **Internationale** grubunun bu tezleri 29 Şubat 1916'da **Uluslararası Sosyalist Bern Komitesi Bülteni**'nin 3. sayısında yayınlandı. Beşinci paragraf emperyalizm çağında ulusal savaşların imkansız olduğunu iddia ediyordu.

(49) Alman ve Avusturya-Macar Hükümetlerinin 5 Kasım 1916'da yayınlanan Bildirgelerinde Polonya'nın Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın himayesi altında anayasal bir monarşi olduğu ilan edildi.

(50) Rosa Lüksemburg'un Polonyalı Sosyal-Demokratların Krakov'da yayınlanan dergisi **Przeglad Socjaldemokratyczny**'de (Sosyal Demokrat Dergi) geliştirdiği milliyetler meselesi üzerine görüşler.

(51) İsviçre Sosyal-Demokrat Partisi'nin 4-5 Kasım 1916'da Zürih'de toplanan Kongresi.

(52) **Sbornik Sotsial-Demokrata** kastediliyor.

(53) Engels'in Marks'ın **Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, 1848-1850** kitabına önsözü kastediliyor.

(54) Burada herhalde Engels'in F.A. Sorge'a 8 Nisan 1891 tarihli mektubunda yazdıklarına değiniliyor.

(55) Lenin'in aklındaki 2 Ekim 1908'de **Nie Neue Zeit**'ın 1. sayısının 5-7 sayfalarında basılan, Kautsky'nin makalesi «Einige Feststellungen über Marx und Engels» (« Marks ve Engels'e Dair bazı Gerçekler») dir.

"Ancak doğru düşünemeyenler ya da hiç Marksizm bilgisi olmayanlar şu sonuca varacaklardır: öyleyse bir cumhuriyete sahip olmanın, boşanma özgürlüğünün, demokrasinin, ulusların kendi kaderlerini tayin etmesinin hiç bir amacı yoktur! Ama Marksistler demokrasinin sınıf baskısını **yoketmediğini** bilirler. O sadece sınıf mücadelesini daha doğrudan, daha geniş, daha açık ve kesin kılar, ve bizim de muhtaç olduğumuz budur. Boşanma özgürlüğü ne kadar tam olursa kadınlar "evcil kölelik"lerinin kaynağının haklarının eksikliği değil kapitalizm olduğunu o kadar açık göreceklerdir. Hükümet sistemi ne kadar demokratik olursa, işçiler kötülüklerin kökünün haklarının eksikliği değil kapitalizm olduğunu o kadar açık göreceklerdir. Ulusal eşitlik ne kadar tam olursa (ve ayrılma özgürlüğü olmadan tam **değildir**), ezilen ulusların işçileri ezilmelerinin nedeninin haklarının eksikliği değil kapitalizm olduğunu o kadar açık göreceklerdir, vs."

LENİN

KORAL YAYINLARI 16

10.000 TL.